

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ANTROPOLOJİ VE KLASİKLER

EDİTÖR R. R. MARETT

Çeviren: Murat Can Kapusuz

gece
kitaplığı

ANTROPOLOJİ VE KLASİKLER

Antropoloji ve Beşeri Bilimler - sözlü gerekçelerle bunlardan birinin bir-likte ortaya çıkabileceğini var sayabiliriz; oysa pratikte insan kültürünün ilgi alanını aralarında bölerler. İnsan kültürü, türleri aslında ikiye indirge-nebilir, daha basit ve daha karmaşıktır, ya da söyleyeceğimiz gibi (kendi başarılarımıza değer verirse, kesinlikle şüphem yok), daha düşük ve daha yüksektir. Yerleşmiş bir gelenekle Antropoloji, yalnızca daha basit veya daha düşük türden bir kültürle meşgul olur. Öte yandan Beşeri Bilimler (her olayda bizim için Yunanistan ve Roma edebiyatlarında ana kaynakla-ra sahip olan insancillaştırıcı çalışmalar) toplumun yüksek yapısının en temel ve karakteristik olanlarına odaklanmıştır.

Öyleyse geçiş fenomenleri nelerdir? Tampon bölge kasıtlı olarak mı ge-lişmemiş bırakıldı, hakikaten barbarizmin ortakları medeniyetin dostları-na düşman olmasın diye mi sahipsiz toprağı oluşturmak için acı çekiyor-lar? Açıkçası bilim uğruna, barışçı bir anlayışa müsamaha gösterilmeli, yal-nızca bu da değil, hemen şimdi iki taraftan da teşvik edilmeli. Antropoloji ileriye yönelik, Beşeri Bilimler ise geriye doğru adım atmalıdır. Ve orada, birbirine karışmasına önderlik edecek, bu yüzden de çıkarlar çatışmasına neden olabilecek (önyargının nedeni olarak kabul edilmediği sürece) en ufak bir neden yoktur.

gece
kitaplığı

www.gecekitapligi.com

/gecekitapligi

/gecekitap

/gecekitapligi

9 786257 904063

ANTROPOLOJİ VE KLASİKLER

EDİTÖR R. R. MARETT

Çeviren: Murat Can Kapusuz

gece
kitaplığı

İmtiyaz Sahibi • Yaşar Hız
Genel Yayın Yönetmeni • Eda Altunel
Çeviren • Murat Can Kapusuz
Kapak Uygulama & İç Tasarım • Karaf Ajans

Birinci Basım • NİSAN 2020 / ANKARA

ISBN • 978-625-7904-06-3

© copyright

Bu kitabın yayın hakkı Gece Kitaplığı'na aittir.
Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz, izin
almadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Gece Kitaplığı

Adres: Kızılay Mah. Fevzi Çakmak 1. Sokak Ümit Apt
No: 22/A Çankaya/ANKARA Tel: 0312 384 80 40

www.gecekitapligi.com
gecekitapligi@gmail.com

Baskı & Cilt
Eğiten Kitap
Sertifika No: 47083

ANTROPOLOJİ VE KLASİKLER

EDİTÖR R. R. MARETT

Çeviren: Murat Can Kapusuz

gece
kitaplığı

ÖNSÖZ

Antropoloji ve Beşeri Bilimler - sözlü gerekçelerle bunlardan birinin birlikte ortaya çıkabileceğini var sayabiliriz; oysa pratikte insan kültürünün ilgi alanını aralarında bölerler. İnsan kültürü, türleri aslında ikiye indirgenebilir, daha basit ve daha karmaşıktır, ya da söyleyeceğimiz gibi (kendi başarılarımıza değer verirsek, kesinlikle şüphem yok), daha düşük ve daha yüksektir. Yerleşmiş bir gelenekle Antropoloji, yalnızca daha basit veya daha düşük türden bir kültürle meşgul olur. Öte yandan Beşeri Bilimler (her olayda bizim için Yunanistan ve Roma edebiyatlarında ana kaynaklara sahip olan insancıllaştırıcı çalışmalar) toplumun yüksek yapısının en temel ve karakteristik olanlarına odaklanmıştır.

Öyleyse geçiş fenomenleri nelerdir? Tampon bölge kasıtlı olarak mı gelişmemiş bırakıldı, hakikaten barbarizmin ortakları medeniyetin dostlarına düşman olmasın diye mi sahipsiz toprağı oluşturmak için acı çekiyorlar? Açıkçası bilim uğruna, barışçı bir anlayışa müsamaha gösterilmeli, yalnızca bu da değil, hemen şimdi iki taraftan da teşvik edilmeli. Antropoloji ileriye yönelik, Beşeri Bilimler ise geriye doğru adım atmalıdır. Ve orada, birbirine karışmasına önderlik edecek, bu yüzden de çıkarlar çatışmasına neden olabilecek (önyargının nedeni olarak kabul edilmediği sürece) en ufak bir neden yoktur.

Doğrusu, şu andaki cilde katkıda bulunan her kişi için olduğu gibi, söz konusu iki çıkar, bu tarafta Antropoloji ve de Klasik Arkeoloji ile bilimin, birisinin ve aynı insanın ortak ilgisi olduğunda, nasıl bir çatışma yaşanabilir? Evans, tarih öncesi Avrupa'nın önde gelen otoritesidir ve Tunç çağını gün ışığına kavuşturarak aynı şekilde Yunan tarihini yeni ve çarpıcı bir bakış açısıyla ortaya koymuştur. Ünlü bir antropolog olan Dr. Lang, çağdaşları arasında bile hiç kimse, bilimi bu kadar özgün ve verimli hipotezlerle zenginleştirmede; bununla birlikte, sadece Homer'i çevirmek için değil, aynı zamanda onun varlığını doğrulamak için

de zaman buldu. Profesör Murray, Euripides müziğinin yeniden yorumlanması ve Yunan destanında birleşen ve belirginleşen temel güçlerin analizini yapmak için, nadir yeteneği olan anlayışlı iç görüşüne şimdi dönüş yapabilir. Profesör Jevons, dinin erken tarihine ilişkin keskin zekâlı fikirleriyle ünlüdür; fakat aynı zamanda Avrupa arkeolojisi uğruna çok gayret gösterdi ve Plutarch'ın "Roman Soruları" baskısı, klasik antikalar için çok değerlidir. Profesör Myres, saygı duymamız için çok daha büyük bir unvana sahip olmayabilir; ama modern insanın onlara öğrettiği gibi Yunan dili ve edebiyatı öğretmiş ve üstüne bir de arkeoloji eğitimi de almıştı, Oxford Üniversitesinde etkili bir Antropoloji okulu kurmak için, çok sayıdaki yardımcından ziyade, en fazla çabayı o göstermişti. Son olarak, İnsani Mektupların yaşayan somut örneği olarak Bay Warde Fowler, arkadaşlarının gözünde, hem Greko-Roman şehir devletleri tarihçisidir, hem de antik Roma'nın görkeminden insan anlamını koparabilecek şekilde, ama bir dereceye kadar ruhsuz, yol yordamsız biçimde, karşılaştırmalı metot yöntemini kullanabilir. Öyleyse, o ayrılmış ve hastalıklı türün ikili kişiliğinin bu seçkin insanlara atfedilmesi gerekmediği sürece, antropologlar ve hümanistler olmak üzere, aynı anda zekice olduğu gibi, konunun her iki tarafından da güzel bir şekilde ortaklaşa yürütülen operasyonları sürdürmek için tıpkı dağın her iki tarafından tünelde çalışmaya başlayan akıllı mühendisler gibi başarısız olabilirler.

Bununla birlikte, mevcut durumda ilk hamlenin antropolojik açıdan yapıldığı da eklenebilir. Antropoloji Komitesinin isteği üzerine 1908 yılında Michaelmas Döneminde, kariyerinin başlangıcından itibaren, klasik bilgileri de içine alan alt kültürün daha yüksek olana bağlantısını incelemeye ihtiyaç duyulmasından dolayı bu cildi oluşturan altı çalışma dağıtılmıştı. Elbette Antropoloji, birçok yönde kollara ayrılarak, eski Atina ve Roma'ya liderlik eden ilerlemenin izlerinden yola çıkarak, dikkatini çoğu kez gelişim sırasına çevirmelidir. Bununla birlikte, bizim ve dolayısıyla bilimimiz için, sonrası için de toplumsal ev-

rimin merkezi ve belirleyici yolu olmaya devam etmektedir. Kısacası Antropolojinin genel yönelimi, her zaman Lecky'nin "insan aklının Avrupa dönemi" olarak tanımladığı şeyin başlangıcına doğru olmalı gibi görünüyor.

Son olarak, seçilen başlığın açıklamasında bir kelime söylenebilir. "Antropoloji ve klasikler", hali hazırda bahsedilen ilgilerin bağlantısını ifade etmek için tam olarak da uygundur, bağlantılar kitap cildine katkıda bulunan her bir yazarın hayatının adadığı eserden mükemmel örnekler gösterir. Bununla birlikte çalışmanın kapsamını tümüyle göstermek için iyi bir şekilde uyuşan bazı miyop eleştirmenler, çekişme içinde olabilir, bu veya o başlık, makalenin kendisine neredeyse hiç uygulanamaz. Gücümüzü toplamak, yaratıcı hayal gücümüzün atılım yapmasını sağlamak için, klasik dönemde çalışmaya başladığımız, ama Giritlilere ulaşarak, zaten mağara adamının eşiğinden geçtiğimiz doğrudur. Orada Roma özneleri, sihir ve arındırma törenleri kalıyor. Onlar hangi anlamda klasikler? Şimdi, Yunan edebiyatı doğuştan biyoloji dilini kullanırken, Roma edebiyatı büyük ölçüde zamanla kazanılmıştır. Bu nedenle, "güneşin doğuşu" güneş doğmadan önceki şarkıları içerir; bunun için de "tarihin babası" tekrar doğamaz. Ruh, ithalat biçiminden daha küçük bir şey değildir. Özellikle, günümüzde batı İtalya'da bulunan ve Antik Roma'ya da başkentlik etmiş olan, Roma kentinin kurulduğu Latium bölgesinin büyüldü-dini inançları, Yunanistan ve Doğu ülkelerinin taklitçisi konumunu kaybetti. Yine de ilkel doğa çıkacaktır; üstelik Romalılar, kökenleri ile yaşamayı seven, dindar insanlardı. Daha uzağa yönünü çevirmemek için en büyük Latin klasiklerini değerlendiren Virgil, en azından antika meraklısı bir arkadaş olarak birisinin onu selamlama hakkını kazanmış olmalı. Geri kalanı için bu yazılar, ilk eğilimi ifade eden vindemiatio prima'dan başka bir şey değil. Hasat tamamen toplandığında hem Yunanistan hem de Roma klasikleri ile ilgili olarak, eskilerin yeniyi ne kadar yaşadığını, öğrencilerin bu telaş içerisinde ne kadar "hayatta kalma" etiketini, çağların en sofistike ve efsane-

vi mirasçılarının bile kalbinin en hassas tellerini çekmeye devam eden uygun bir güç anlamına geldiğini söylemenin zamanı geldi.

R. R. MARETT.

DERS I

AVRUPADA PRİMİTİF RESİM YAZISININ YAYILMASI VE EL YAZISININ KÖKENLERİNE DAİR KALINTILAR

Eskiden klasik âlimler arasında yaygın olan, Fenike alfabesinin girişinden önce, Antik Yunanistan'da gelişmiş bir yazılı iletişim sisteminin olmadığı fikri tamamen çöküntüye uğradı. Kendi içinde böyle bir varsayım, sadece meraklı bir hayal gücünün eksikliğini değil, ama tüm dünyada ilkel ırklar tarafından tedarik edilen deliller üzerinde tartışılan görüşlerin temkinli olarak kapatıldığını gösterir.

Bu benzerlikler ışığında, Schliemann'ın Miken'deki keşifleriyle ortaya çıkarılmış bir erken kültür türünün, yazılı iletişim açısından Kızılderililerin aşağısında olduğuna inanmak mümkün mü? Sonuçta bilgimize sağlanması gereken, en azından kendi şahsım adına, anlaşılır şekilde görünürde eksikti. Bu içgüdüsel güvenceyle Girit araştırması alanına yaklaştım ve Yunanistan Miken kültürünün yararlanılan kaynak ve seminerlerinde ortaya konulan keşiflerin sonuçları, şimdi tartışılan konuların ötesinde yer aldılar. Knossos Sarayı'nda ve başka yerlerde bulunan kil arşivleri Prehistorik Girit'in, Klasik Yunanistan'ın ilk yazılı kaydının ortaya çıkmasından bin yıl önce, alfabe sisteminin son derece gelişmiş bir evrimin her aşamasından geçtiğini kanıtladı.

Basit bir resimsel aşama ve bunun dışında gelişen geleneksel bir hiyeroglif sistemin kanıtı var. Ve bunlar arasında, birbirleriyle ilişkili iki modelin bilindiği, tekil olarak gelişmiş bir çizgisel alfabe türünün, önceki öğelerinin evrimi olduğuna dair kanıtlar var. Girit dünyasında ortaya çıkan bu tam donanımlı yazı biçimlerinin ayrıntılı bir açıklaması başka bir yerde verilecektir. [1] Şimdilik, Avrupa topraklarındaki edebi ürünlerin bu ilk meyvelerini, çok eski dönemlerde büyüyen bir ağaçtan çıkıp köklerini ve

dallarını yayması, zaman içerisinde olgunlaşıp ürün vermesiyle alakası olduğunu görmeyi tercih ederim. Tüm Avrupa boyunca ve Akdeniz bölgesinin sınır komşularına yayılan, eski çağlardan beri dağınık olan ilkel resim ve tabe yazılarına atıfta bulunuyorum.

Farklı uzmanlık alanlarına genel bir incelemede yaklaşarak, -eğer kelimeleri kullanabilirsek- bu eski zamanda yapılmış resimsel kalıntılar, ilk aşamada, zaman ve şartlarda çok uzakta olan birisine doğrudan dikkat çekmek için, ilk kez kanunlara uygun bir şekilde, neredeyse daha eski bir dünyaya ait olarak kabul edilir.

Duvar resimleri ve gravürler arasında, sadece resimsel şekil ve işaretlerin kullanılmasının, hatta “alfabetik” olarak nitelendirilebilecek şekilde ifade edilmesiyle, bazılarının bile dikkate değer kanıtlarına, “Ren geyiği dönemi”, en geniş manasıyla bu terimi kullanarak atıfta bulunuyorum.

Şekil 1

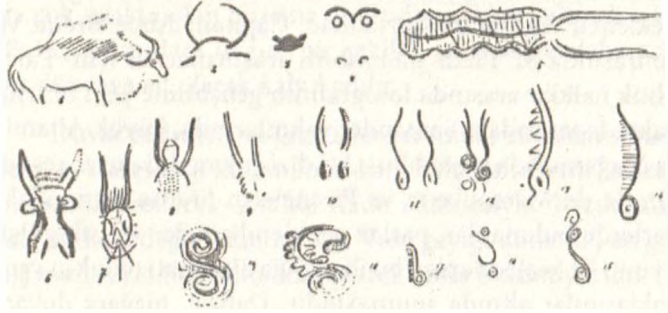
Paleolitik dönemlere ait mağara sakinlerinin tasarım döngüsünün tamamı, kelimenin genel anlamıyla ve büyük ölçüde, “resim yazına” olarak tanımlanabilir. Ren geyiği ve bizonun çizimleri ve oymaları veya mamut, mağara ayısı ve aslan gibi daha tehlikeli hayvanların kuşkusuz kişisel deneyimlerin hatırasına yapılmaktadır.

Ama üstüne üstlük resim öyküsünün daha ayrıntılarına inen yeni materyallerin bu türü -birincil olarak gelmesi beklenen Messieurs Cartailhac, Capitan, Abbé Breuil ve sonrasında M. Piette gibi sabırlı araştırmacılar için- Paleolitik halklar arasında fotografinin gelişimine yeni bir ışık yaktı. İspanya’daki Santander yakınlarında, büyük Altamira Mağarasında keşfedilmiş bir dizi çok renkli duvar resmi, Grotte de Marsoulas’ta ve Pirenelerin Fransa kısmındaki yerlerde bulunanlar, parlak renklendirmeler ve ışık-gölge oyunu ile keşfedilenler, bu ilkel çağa ait sanatı oldukça yeni yaklaşımlar altında sunmaktadır. Dahası, mağara duvarlarında bir resim veya gravürün üst üste getirilmesi, bu “mağara” ressamlığının çeşitli aşamalarının art arda geldiğine dair canlı ve değerli kanıtlar sağlamıştır. Adeta bitmez tükenmez, yeniden yazılmış parşömenler ile başa çıkmak zorundayız.

Bununla birlikte mevcut bağlantıdaki özel ilgi konusu, yan yana daha geniş ve daha mükemmel açıklamalar ile kaya parşömenlerinin en alt katmanındaki, kısaltılmış figürler ve çizgisel göstergeler zaten günümüzde gerçek bir alfabetik karakter düzenidir.

Burada daha basitinden daha ayrıntılı modellere doğru kademeli bir ilerleme olduğuna dair kanıtlarımız var. Öte yandan konuşma süreci, daha fazla resimsel biçimin aşamalı olarak kısılması, doğrusallaştırılmış eşdeğerlerin dejenerasyonu, bu temsillerin sırasında sık bir biçimde izlenebilir. Örneğin Abbé Breuil kısa süre önce atların, keçilerin, geyiklerin ve öküzlerin kafalarının kademeli olarak yozlaşmasını ve sadeleştirilmesini gösteren bir dizi tablo yayınladı. [2] Tüm detaylarıyla görüşlerine katkı olma-

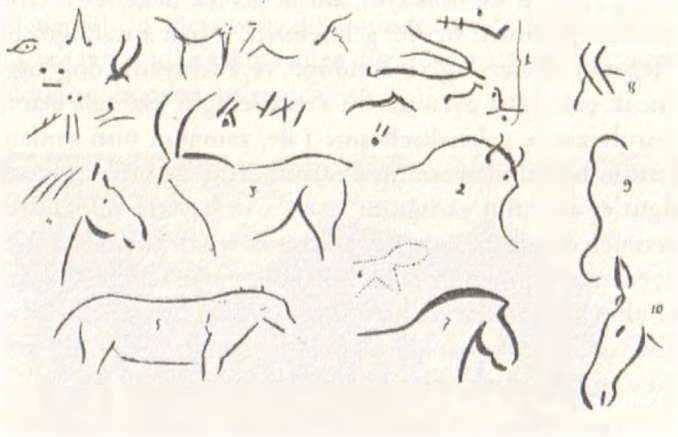
dan, bir bütün olarak bu türev serisinin apaçık bir biçimde anlam çıkaracağı ortadadır. Şekil 2'deki öküz kafalarının kısaltması, No. 12'ye kadar oldukça aydınlatıcı bilgiler vermiş olsa da sonraki oluş, spirali form işaretlerinde izlenip izlenmeyeceği şüpheye açık olabilir. Öküzün başının bozulmasının bu çok eski örneklerine ilginç bir benzerini, Tunç ve Miken Çağı'nın Girit ve Kıbrıslı izleri arasında bulunduğunu belirtmekte fayda var.

Şekil 2

Ancak “Ren Geyiği Dönemi” sırasındaki figürlü temsillerin evrimi izleyen süreç, sonraki sanat tarihlerinde de paralellik gösteren, ancak genel olarak onay görmemiş görünen farklı sonuçlara önderlik ediyor. Şekil 2’de gösterilen, az ya da çok çizgisel hatıralarda sadece tüm figürlerin bozulması bize çok tanıdık gelmektedir. Mesela, demokratik ve hiyerarşik Mısır sembollerinin hiyeroglifle olan ilişkisi bakımından güzel örneklendirilmiştir. Ancak bazı zamanlar unutilan, basit çizgisel formların bazen daha eski olduğu ve sanırım bazı Mısır hiyerogliflerinde bile gösterilebileceği gibi, resimsel formun doğrusallaştırılmasının sadece bir döneme dönmesiydi. Gerçekte rakamın asıl şekli neydi? Ayrıca Girit’in hiyeroglif karakterlerinin bazılarının oluşumunu takip ederken de aynı olağanüstülük ile şaşkına düşmüştüm. Çocukların, belki de “yazı tahtası kalem” tarzı olarak adlandırılabilen basit lineer biçimlerin, çizimin daha ayrıntılı aşamasından önce geldiğini görmek için objeleri betimleme çabalarına bakmamız gerekiyor. Sanat

iskeletlerle başlar ve yalnızca et ve kan giyinen, kademeli bir ustalıktır.

Şekil 3

Yani Ren geyiği adamlarıyla olmuş gibi görünüyor. Abbé Breuil tarafından incelenen Kahire duvarlarındaki resimlerin ve gravürlerin stratigrafisinin, en eski evrede olanların en basit türden çizgiler olduğunu gösterdiği çoktan fark edildi. [3] Onlar sadece bir çocuğun çizebileceği gibidir. Çoğu zaman sadece tembelliğin eksik kaldığı görülüyor, sadece rakamın çoğunun tanımlanmasını sağlayacak şekilde verildiği görülüyor. Örneğin, Şekil 9, Şekil 3'te verilen tabloda, bir mamutun kafasının ön yüzü, dişleri ve gözü dâhil edilmemesine rağmen, sadece bir taslaktır. İki numara, bizonun kafasının sadece biraz daha fazlasını gösterir. Masanın başındaki göz, insan gibi görünüyor ve belki onu çizen bireyin fikrini belirten bir işarettir. Bu ayırt edilebilir taslakların yanı sıra, en ufak türden başka lineer simgeler de var; fakat bunlar, onları düzenleyenlere kesin bir anlam ileten çok az da olsa şüphe barındırabilir. Üstelik bunlardan belirli bir miktarı karakter olarak tamamen alfabetiktir. Baş aşağı bir X, bir L, bir T var ve i'lerini yapmayı öğrendiler.

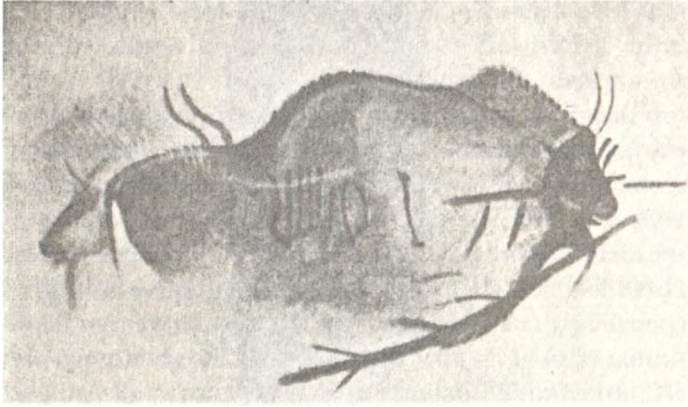
Gerçekten de sanatın çok başında, insanlığın en mükemmel alfabetik sistemlerin basitçe tekrar ettiği temel rakamları üretmiş olması tuhaftır. Gelişmiş yazının unsurları gerçekten de oradaydı, ancak gerçek değerlerin tanınabileceği zaman henüz gelmemişti. Uygar insanlığın bu “değersiz öğelere” geri döndüğü ve edebiyatın doğduğu, ancak çok daha ayrıntılı bir resimselliğin aşamalı olarak bozulması ve gelenekselleşmesi ile, zamanın tüm zamanlarının bitiminden sonra olmuştur. Yine de bu eski lineer figürler ailesinin varlığının ve onların hayatta kalma veya yeniden doğumlarının, basit işaretler ve izler’olarak, dünya üzerinde biçimlendirici bir etki kullanmak için her zaman el altında olduklarını hatırlamak iyidir. Çürümekte olan resimsel veya hiyeroglif yazım elemanlarının kendilerini bu standart lineer tiplerle özümseme eğilimi olabilir.

“Ren geyiği Döneminin” eserleri ile ilişkili zamanlarda, tekil alfabetik şekil gruplarının görüldüğü kesindir. Böyle bir grubun iyi bir örneği, Marsoulas Mağarası’nın bir duvarında, kırmızı ve siyaha boyanmış bizonun böğründe görülür [4] (Şekil 4). Başka bir meraklı grup sürekli tekrarlayan pekti form veya tarak desenlerine ait örnekleri gösterir. Diğerleri, bir tür kulübenin çatısını temsil etmek için alınmıştır. Tek insan işareti olan açık bir el, Fenikeli prototipi “kaf”, “palus” işareti bizim kapa prototipi ile özdeş olarak kabul edilir. Resimsel biçiminde Girit hiyeroglifleri arasında bulunur ve “kaf” ile özdeş olan çizgisel bir versiyon, Girit çizgisel karakterleri arasında yenilenir.

Şekil 5’de [5], Pirene Adaları’nın İspanya tarafında yer alan Castillo Mağarasından bazı işaret veya sembolik figür örnekleri toplanarak, diğerlerinin yanında, el ve şapkaları temsil edebilen bazı figürler gösterilmektedir. M. Piette tarafından Gourdan Mağarasında keşfedilen bir ren geyiği boynuzu parçası üzerinde dikkat çekici bir üç alfabetik işaret grubu oluşur. [6] Bunlardan biri, A veya Aleph’e büyük benzerlik göstermektedir. Bir geyiği boynuzunun bir zıpkını, yine La Madeleine’den [7], ancak birkaç tekrarla

arasından tespit edebileceğimiz, sekiz çizgisel işaret grubunu gösterir.

Bunlar ve benzer örnekler karşısında, son olarak M. Piette [8] 'in Pleistosen döneminde sırayla hiyeroglif bir sistem tarafından takip edilen düzenli bir alfabetik el yazısı olduğu sonucuna mı varacağız?

Şekil 4

Şekil 5

Ren geyiği dönemindeki erkeklerin sanatsal başarıları o kadar yüksek bir seviyeye ulaştı ki böyle bir sonuç bile şaşırttığı için çok fazla heyecan uyandırdı. Hayvan davranışlarını betimlemelerinde - onların temsil edilen varlığın karakteristik davranışını kavrama gücü - vahşi keçi ve ço-

cuklar veya Vaphio Kupalarında boğa avı gibi başyapıtları üreten, tarih öncesi Girit ve Yunanistan'ın Girit sanatçıları ile aynı seviyede olduklarını gösterirler. Şimdi Girit ırkının da oldukça gelişmiş çizgisel yazının bir biçimi olduğunu biliyoruz. Avrupa topraklarındaki uzak selefleri aynı şekilde gelişmemiş olabilir mi?

Şekil 6

Bir yazı sistemini geliştirmek için nitelikli entelektüel kapasiteye sahip olduklarından şüphe edilemez. Hiç şüphe yok ki, Ren Geyiği Döneminin nüfusu arasında bazı alt unsurlar vardı. Neanderthal sınıfının bazı basık kafatası tiplerinin, geç Pleistosen zamanlarına kadar hayatta kalabilmiş olması olasıdır. Örnek vermek gerekirse, Mentone yakınlarındaki Grimaldi'de bulunan Grotte des Enfants'ın tabakalı kalıntıları, Cro-Magnon insanı ile ırksal yönden akraba olan, Avrupa'nın iyi nitelikli ilkel evlatları tarafından işgalini ve Avustralyalı koyu tenli insanlar kadar düşük vasıflar sergileyen, siyah ırka yakınlığı bulunan insan

gruplarının işgaliyle, belirli zaman dilimi içerisinde nasıl değişim yaşandığını göstermektedir. [9] Ancak, Mentone Mağaralarındaki ölü gömme ile bağlantılı baskın tür kafatasının (dik çeneli ve ince kesilmiş burunlu erkekler ile), bir gelişim mükemmelliği ve buna layık bir kafatası kapasitesi sergileyen günümüz uygar Avrupalıları ile karşılaştırılan, Bay E. Ray Lankester gibi yeterli bir gözlemci yoktur.

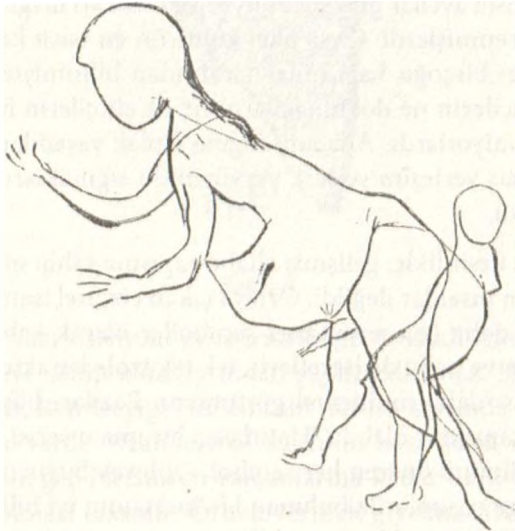
Bununla birlikte, bu arkaik halkın entelektüel kapasitesi ne olursa olsun, çağlar boyunca atalarından miras olarak aktarılan, insan ırklarının birikmiş deneyimine sahip olmadığını hatırlamalıyız. Gerçekten de sanat, doğadan gelmiş gibi görünüyor ve -ölü kültü, kişisel gururu yaşamak gibi yeni başlayan- diğer uygarlık tohumlarına da sahip. Çeşitli silahlara, taş, kemikten yapılmış ve diğer malzemelere sahiptir. Ateş yakabilir, yeraltındaki mahzenlerinin karanlığını bile ilkel taş lambalarla azaltabilirlerdi. Onlar usta avcılar gibi görünüyor ve hatta atı dizginlemeyi bile öğrenmişlerdi. Oysa ilkel kültürün en basit kazanımlarından birçoğu hala onlar tarafından bilinmiyordu. Ne çömlekçilerin ne dokumacıların ne de çiftçilerin hünerlerini bilmiyorlardı. Anadan doğma çıplak yaşadılar ve onların esas yerleşim yerleri, yeryüzünün sığınakları ve mağaraları.

Bu kesinlikle, gelişmiş alfabe yapısına sahip olduğuna inanılan insanlar değildi. Ortaya çıkan çizgisel işaret gruplarının daha çok anımsatıcı semboller olarak kabul edilmesinin ve belki de işaretlerin tek tek izole karakterlerden oluşması daha muhtemel görünüyor. Bazıları büyülü bir değer kazanmış olabilir. Hatırlatıcı bir ipucu serisi, fikirlerin bütününe öneren her sembol, Ojibway büyücü doktorunun çağrışımlarda bulunan bir şarkısının iyi bilinen bir örneği ile benzerlik gösterebilir.

Ren geyiği döneminin insanların ellerinden daha kısaltılmış temsilleri arasında el ve göz oluşmasına rağmen, insan figürünün çok az ortaya çıkması dikkat çekicidir. Ayrıca, genel olarak, jest dilinin resimsel kayıtlarına

verdiği tepkide ise çok az şey görüyoruz. Bununla birlikte, Les Combarelles Mağarasının duvarlarındaki bir sahnede [10], bir erkek figürü bir el kaldırmış ve diğeri de düz tutulmuş olarak tasvir edilmiştir - açıkçası jest dilinin belirgin bir ifadesini temsil etmektedir (Şekil 7).

Messieurs Cartailhac ve Breuil insan denekleri maske veya hiciv yoluyla canlandırmayı düşünür, bununla birlikte, jestin bir başka güzel örneği de hayvan profilli garip antropoit figürleri arasında ortaya çıkar. [11] Altamira Mağarası dehlizinin çatısında, sanki kolları havaya kalkık, başının önünde elleri açık insan deneklerden birisi, haklı olarak kaşiflerin dikkatini çeken bir duruşta bulunuyordu: “Bütün antik çağlarda ve neredeyse tüm halklar arasında yalvarma ya da dua etme anlamına gelen bu benzer jesti gözden kaçırmak imkânsız”. [12] Mısır hiyeroglifi Ka gibi, bir hayranlık belirtisi meydana getirdi.

Şekil 7

Ren Geyiği Dönemine tanıklık edenler, bu jest diline ek olarak bütünüyle gelişmiş bir konuşma yaptılar mı? Bu-

nun gibi unsurlara sahip olmaları elbette mantıklı. Ayrıca hayvansal nidalar, “ses sembolleri” olarak adlandırılacak şeyler, onları çok ileriye götürmüş olabilir ve bu ilkel sözlü iletişim yöntemlerinden meşru olarak açıkça söylenilen, konuşmaya geçilebilecek şeye geçişin ne noktada olduğunu söylemek mümkün olamazdı.

Ancak bu yüksek aşamaya Paleolitik insan tarafından gerçekten ulaşıp ulaşılmadığına dair şüphe duymanın bazı önemli nedenleri vardır. Kıtanın diğer bölgelerinde olduğu gibi, ilk yerleşimcileri nispeten geç jeolojik bir tarihte kabul etmiş gibi görünen Kuzey Amerika’da, Kızılderili kabileleri arasında önemli miktarda fiziksel uygunluk algılanabilir. Ancak, bu ırksal birliğin, anadillerin çeşitliliğinin varlığı ile uyumlu olmasına rağmen, dikkat edilmesi gereken bir gerçeğiyle karşı karşıyayız. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki Hint dillerinin bilinen soy veya aile sayısının, her biri İbranice, Çince veya İngilizceden farklı olduğu kadar kendi aralarında farklılık gösteren üç durumdan fazla olduğu gözlenmiştir. [13] Yine bu dilsel ailelerin her birinde, “Aryan” grubunun çeşitli bölümleri gibi, bazen birbirinden farklı olan yirmi kadar ayrı dil vardır.

Ama bu kabilelerin gerçek ataları, eğer tamamen gelişmiş düzenli bir konuşma dilini ortaya çıkarmış ise, torunlarının kullandığı dilin radikal derecede farklılık göstermesi düşünülebilir mi? Üstelik bu fenomen, Kızılderili kabileleri arasında mevcut olan işaret ve jestleri dönüştürdüğümüzde, büyük bir ortak öge bulduğumuz gerçeğiyle daha da rahatlatmıştır.

Haklı olarak Ren geyiği döneminde kişisel haberleşmenin diğer anlamları için düzenli konuşmada çok sayıda yetersizlikler var olduğuna hükmedebiliriz. Konuşmanın başlaması, sadece hareketlerin kullanımını teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda resimsel kayıt yapma uygulamasının yaygınlaştırılmasına da güçlü bir şekilde katkıda bulunabilir. [14] Bu nedenle, insanların konuşmadan önce taslak oluşturduğu ihtimali göz ardı edilemez.

Hiçbir şey, sözlü dilin soyut fikirlerin ifadesi için gerekli olduğu fikrinden daha dayanıksız değildir. Konuşmanın yardımı olmadan en karmaşık fikirlere ifade verebilecek olan sağır dilsiz vakası, medeni bir toplumun ortasında bunun bir örneğini veriyor. Jest-dil çalışması, soyut fikirlerin ifadesinin somut nesnelerin taklit edilmesinden ortaya çıktığı sürecin ne kadar kolay ve doğal olduğunu görmemizi sağlar. “Büyüme” için çok söz al. Bir Kızılderili, sağ elini vücudundan önde tutarak, parmakları öne doğru ayrılmış, dalları simgeleyen parmaklarını ileriye yayar, bilek ise gövdeye yaslanır, yüksek olduğunu göstermek için ise bileğini hafifçe yukarı doğru iter ve ağaç kavramını böyle ifade eder. Çimen için, parmaklarını yukarıya doğru, bıçakla keser biçimde, zemine yakın tutar. “Büyüme” genel fikrini ifade etmek için çimlerin işaretinde olduğu gibi başlar, ancak elini yere yakın tutmak yerine, kesintisiz bir şekilde yukarı doğru iter. [15] Bu yüzden de gerçek dışılığı ifade etmek için işaretini ve ikinci parmaklarını, bir çift dili belirtmek için ağzının önünde ayrılacak şekilde yerleştirilir. Gerçek şu ki, ifadeyi kullanırsak eğer, “tek dilli” olduğunu göstermek için, işaret parmağını sadece önüne koyuyor.

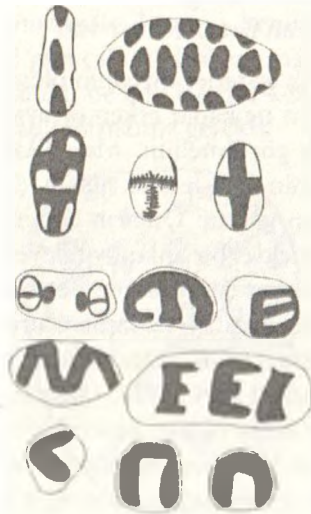
Bir iletişim aracı olarak, yalnızca duygusal ağlamaların aksine eklemli dilin geliştirilmesinden önce gelen jest dilinin temel unsurları, neredeyse evrensel görünmektedir. Ve resim yazma - kardeş ifade modeli - Amerikan Kıtası örneğinde gördüğümüz gibi, daha geleneksel gelişmelerin bazılarında bile, sözlü iletişimin nispeten yakın zamandaki büyümesinden çok daha geniş bir geçerliliğe sahiptir. Çin’de, birbirinden anlaşılmaz diller ve lehçeler arasında, gelenekselleştirilmiş resimler olan ve sözlü eş değerlerden bağımsız olan ideografik karakterler, büyük ölçüde hem jest hem de konuşma dili için yer sağlar. Gördüğümüz gibi, Kızılderili dünyası bağlantısı kesilmiş dillerden oluşan bir Babil’dir, ancak eski işaret dili aynıdır ve bir kabilenin resim dili genellikle bir başkası için de anlaşılardır.

Bu nedenle, dünyadaki bütün ülkelerdeki basit jestle-

rin tek biçimliliği, bu ögenin girdiği resimsel işaretler arasında önemli miktarda bir tekdüzelik ortaya koyma nedenidir. Mesela, Kaliforniya'daki Tule Nehri'nin meşhur kaya resmi olan resim yazmadaki acınası bir anıt eseri alırsak, Amerikan jest dilinde "hiçbir şey" anlamına gelen, uzanmış elleriyle bir dizi insan figürü görüyoruz. Uzatılmış iki kol, Yucatan'ın gelenekselleştirilmiş Maya resim resimleri arasında [16] olumsuzluk olarak görünür ve işaret, aynı kısaltılmış biçimde ve aynı şekilde Mısır hiyeroglifleri arasında yeniden belirir. Bu yüzden, bir çocuğun ya da oğulun ideografisi- başparmağını emen bir bebek - eski Mısır, Çin ve Kuzey Amerika'da aynı şekilde bulunur.

Jest dili sürekli olarak resimsel ifade yöntemine tepki gösteriyor ve kelimelerin yardımını olmadan bile ruh halleri ve zamanları sağladığı söylenebilir.

Yine de hareket diliyle desteklenip desteklenmediği gibi, basit resim yazımının tek bir şey olduğu akılda tutulmalıdır. Kurallı bir yazımın evrimini ise oldukça başka bir konudur.

Şekil 8

Topluma uygun hale getirilmiş bir yazı sistemi, ancak çok gelişmiş bir düzenli konuşmayla bir arada düşünülebilir. Ve bu, kesinlikle Paleolitik avcılardan daha sonraki gelen dünyanın bir başarısıydı. Fiziksel durum şimdi değişiyor. Ren geyiği döneminin karakteristik faunası ve onunla birlikte yüksek sanatın bilinen ilk ürünü olan olağanüstü soyu da ortadan kalkar. Buzul çağının kapanışı ve Yeniçağın başlangıcı Fransa'da, kâşifinin M. Piette' in bulduğu Arize'nin sol yakasında bulunan Mas d'Azil Mağarası'nda bulunan, kırmızı şeritli işaretli düz dikdörtgen çakıl taşları ve demirden peroksitle basit şekiller, ilginç bir katmanla işaretlenmiştir. [17] M. Piette, bunlardan bazılarında kesin bir numaralandırma sistemini çizgiler, daireler ve hatta binlerce, on bin ve milyonlarca belirli işaretler aracılığıyla izlemeye çalıştı. Bunlardan bazılarının basit sayısal işaretleri temsil etmesi mümkündür, ancak bu noktanın ötesinde M. Piette'i takip etmek mümkün değildir. Diğer işaretler arasında birkaç, bazen aynı çakıl taşında, merakla alfabetik biçimiyle tekrarlananlar vardır. Bunlar arasında E, F ve L'ye benzeyen işaretler, Gotik bir M, Yunan Tetasi, Gamma, Epsilon, Xi ve Sigma, Fenike, Girit ve Kıbrıs serilerinde ortaya çıkan bazı terimler var.

Bu geometrik işaretler dizisinin oluşması, bu tür alfabetik prototiplerin ne kadar erken ortaya çıktığının başka bir kanıtı olarak görülmelidir. Mas d'Azil serisinin, Ren Geyiği Dönemi'nin el işleriyle ilişkili çizgisel işaretlerle özel bir bağlantısı yoktur. Onların anlamı belirsizdir. Bazıları onlara geleneksel bir anlam yükleyerek, belki de hayvanların veya onların çoğu zaman bozulmuş resimlerinin bölümleri olabilir. Bazıları tamamen bireysel ve keyfi bir buluş olabilir. Çakıl taşları üzerindeki sayılar, av hayvanını ifade ettiği görüşünü ileri sürdü. Öte yandan, rakamların sihirli bir değere sahip olması kesinlikle imkânsız değildir ve Bay A. B. Cook [18] Avustralya'nın Churingas adlı çakıl taşlarının kabile ve totemik bir karakter tasarımına sahip olduğu ruhlar nedeniyle para cezasına çarptırılmıştı. Aynı mağarada barınan, bu renkli çakıl taşlarını üreten insanla-

rın, onlardan önce gelen üstün yetenekli ırkın çok altında, kaba bir barbarlık durumunda oldukları kesindir. Muhtemelen M. Piette'i, kabaca düzenlenmiş bu gerçek yazın işaretlerini, Yunan ve Fenike alfabelerinin gerçek atalarını ya da bilginlerin okumayı, hesap etmeyi, yazmayı ve güneş tanrısının dini sembollerini öğrendiği çok büyük okullardan birisi olarak Mas d'Azil Mağarası'nı her halükârda hece değeri ile ayırt ederek, çok az kişi izleyebilecektir.

Mas d'Azil' in renkli çakıllarını içeren katmanları, zaten modern dünyaya, bunlarla ilişkili olan hayvan topluluğu, ılıman bölgelerde yaşayan mevcut türlere aittir. Öyleyse sergilenen ilkel kültür, Neolitik Dönemin başlangıcını haber veriyor. Bu, daha sonra Taş Devri, Ren Geyiği Döneminin insanları tarafından sergilenen herhangi bir sanatsal deha ile karakterize edilmez. Figürlü temsiller artık nadirdir. Üstelik daha önceki kayıtları koruyan mağaralar, artık yerleşim için yaşama alanından daha fazla kullanılıyordu. Oysa günümüzdeki tüm ilkel ırkların karşılaştırılması, hareket ilkel olsa da resim yazma pratiğinin Avrupa çapında hala evrensel olarak moda olmadığını düşünmenin yanlış olacağını göstermektedir. İnsanın kendi vücuduna veya kabuk ya da deri gibi çabuk çürüyen malzemelere dövme yapması durumunda, ne çok kaydın kendi kaderine terk edildiğini aklımızda tutmamız gerekir.

Şekil 9

Daha sonraki tarih öncesi dönemlerde ve özellikle Erken Metal Çağı boyunca, kaya heykelleri, resimler ve oymalar şeklindeki birçok uygun kayıt, kıtamız boyunca ve bitişliğimizde dağınık olarak bulunur. Akdeniz bölgesi; Lapland gibi dış bölgelerde, resim yazma pratiği modern dönemlere kadar izlenebilir.

Bu konuda çok fazla izole edilmiş materyal bulunmasına rağmen, bildiğim kadarıyla kanıtlar hiçbir zaman sistematik bir şekilde bir araya getirilmedi. Yine de malzemelerin uygun koordinasyonunu ve karşılaştırmalı yöntem uygulamasını kullanarak, sonuçta Avrupa sahası, her biri belirli tipik resimsel özelliği ile karakterize edilen, farklı mntika veya uzmanlık alanlarına bölünmesi mümkün görünmektedir. İlkel iletişim hatları büyük olasılıkla ilişki kurabilir ve ırksal erken genişlemenin kanıtları bu araştırma yöntemiyle ortaya çıkar.

Avrupa'nın kuzey uç noktasında, Ren geyiği döneminin koşullarına en çok yaklaşan, en uzun sürede sadece resimsel yöntemlerin geriye kaldığını gözlemlemek ilginçtir. Yerli şamanlar tarafından bir kehanet aracı olarak kullanılan Lapp troll davulları, geleneksel bir yorumu olan çeşitli doğrusal şekiller ve semboller göstermektedir. Böylece, Şekil 9'da verilen, Scheffer'in Laponya'sından alınan basit örnekte [19], üst bölmede, Scheffer tarafından korunan yorumlamaya göre, onlardan birisi Norsk Thor ile tanımlanmış, ışık saçan başı ile dört Lapp tanrısı, yukarıda hilal ay, çapraz çizgilerle gösterilen on iki yıldız, Girit çizgisel yazısında görünen, aynı rakamların sadeleştirilmesine benzeyen uçan yedi kuş görüyoruz.

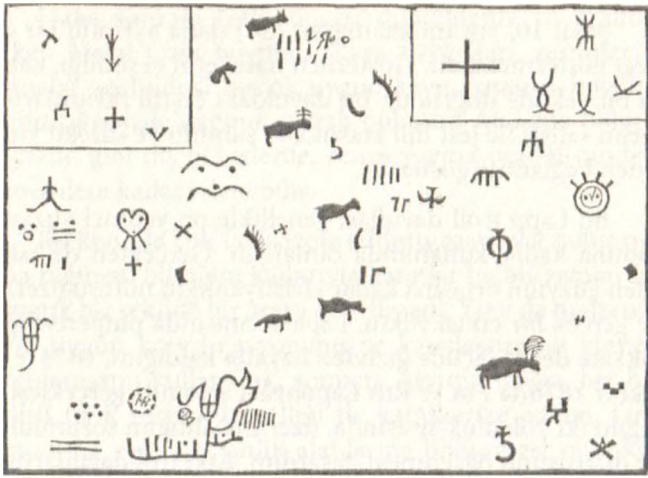
Bir diğer tabanda, Lapp Pantheon'a biraz daha düşük bir seviyede içeri alınmış, Mesih ve iki havariyi betimleyen, başından ışık yayan, üç kutsal figür vardır. Bu kısmın merkezi güneş tarafından işgal edilmiştir ve alanın çevresinde bir ren geyiği, kurt, ayı, öküz, tilki, sincap ve yılan gösterilmektedir. Sağda, bir gölü temsil eden ve Mısır'ın "su" hiyeroglifinin titizlikle kopyasını çıkaran dalgalı üç çizgi var.

Şekil 10, yorumlanamayan [20] daha ayrıntılı bir örneği göstermektedir. Gösterilen hareketin çeşitliliği, kabaca bir şekilde doğrudur, bu davuldaki çeşitli rakamlar ile, resim sanatı ile jest dili arasındaki samimi ve sürekli yinelenen bağlantıyı gösterir.

Bu Lapp troll davulları genellikle on yedinci yüzyılın sonuna kadar kullanımda olmalıydı. Gerçekten de takip eden yüzyılın ortasına kadar Hristiyanlığın nüfusu üzerinde gerçek bir etkisi yoktu. Lapalar arasında putperestliğin dikkate değer ölçüde gizliden hayatta kaldığını, 1874'te ve tekrar 1876'da Fin ve Rus Laponya'sı arasında gerçekleştirdiğim iki yolculuk sırasında, üzerime aldığım sorumluluk ile doğrusunu öğrenmeyi başardım. Eski trol davullarında görülen geleneksel figürler hala o bölgenin ren geyiği boynuzu kaşıklarına oyulmuştur.

Şekil 10

Şekil 11

Laponların trol davulları, aynı sınıfın benzer figürlerini, Doğu'daki akrabaları olan Samojed kabilelerinde buluyorlar. Ancak, bunlar üzerindeki resimlerin, ilk önce Şekil 12'de bir örneği verilen ve Strahlenberg tarafından da tasvir edilen Sibiryaya kaya taşlarına veya petrogliflerine uyduğu görülecektir. [21] Benzer kaya oymaları geniş bir Fin-Ugor veya Moğol bölgesi boyunca Çin sınırlarına kadar izlenebilir ve Çince karakterlerin kendileri aynı Kuzey ailesinin büyük bir kolundan doğmuş olmalıdır.

Bu Fin-Tatar'ın ilkel resim yazısı alanları, Kuzey Norveç'te Atlantik'e uzanır. İskandinav Yarımadasının güneyinde, oymalar şeklinde, [22], özellikle Bronz Çağına ait, kayalar üzerinde yada mezara benzeyen höyüklerin levhalarında çok sayıda resim yazısı örneğine sahibiz. İkinci sınıfta, Scania'nın doğu kıyısında, Kivik Cairn'inden bilinen örnekler var ve kaya oymaları Güney Norveç ve Danimarka boyunca uzanmaktadır. Hepsinden en önemlisi, muhtemelen gemilerinin büyük oranda şekillendiği bir örneği de Şekil 13'te gösterilen Bohuslan'inkilerdir. [23]

Şekil 12

Kendi adalarımızda, Tunç Çağı boyunca oyma levhaları, kayalara ve mezar kabarcığı ve odacık levhalarına ait resimsel resimlerin uygulanması pratiği açıktır. İngiltere ve İskoçya'da bulunanlar, bağlantı çizgileri olan eşmerkezi daireler, örneğin Fife Mağaralarında bulunan daha ayrıntılı rakamlar, [24], örneğin kesinlikle Geç Kelt Dönemi'ne ait olan, yalnızca geometrik figürlerin çoğunu oluşturur. Fakat daha sonra İrlanda'da, bol miktarda altın çıktısı ile Batı Eldorado'nun konumuna yükselttikten sonra, ilkel resim yazıcılığının sahası daha da zengindir. Sleive-na-Calligha'nın odalı tümülüsünün parçaları, ayrıntılı figürler grupları oluşturuyordu [25] fakat New Grange'daki büyük odacıklı grupta fark edilebilenlere özel bir ilgi duyuyor. Bay Coffey'in belirttiği gibi, [26] buradaki oymalı figürlerden biri, İskandinav gruplarında sürekli olarak benzerlikleri tekrarlayan, aynı şekilde mürettebatıyla bir gemiyi temsil etmektedir. Bu tesadüf, Tunç Çağı boyunca İrlanda ile Danimarka ve komşu toprakları arasında bir bağ olduğunu gösteren bir dizi bulgunun varlığını hatırladığımızda daha anlamlı hale gelir.

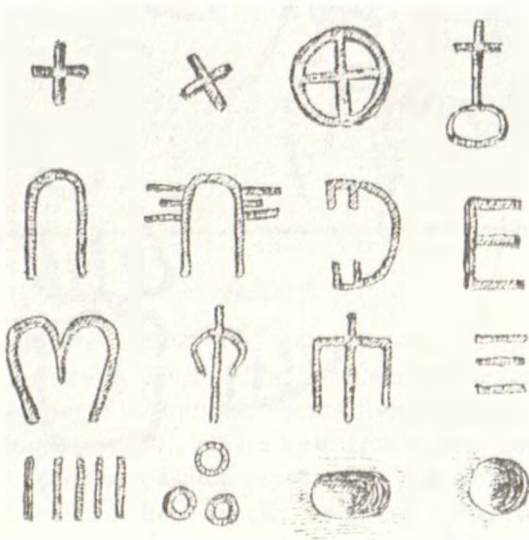
Bu paralellikler Bretonya'ya kadar uzanır. Eski Armorik bölgesinin kayaları ve mezara benzeyen levhaları da iyi bilindiği gibi Neolitik ve Erken Metal Çağlarından kalma önemli resimsel malzemelerdir. Yakın zamanda keşfedilen bu mevkiinin kalıntıları arasında, Vendée'deki Saint-Aubin yakınlarında, [27] üzerinde Avrenron, Marne mağaraları, Gard'ın taş gömütleri ve Aveyron'un taş anıtlarıyla bir benzetme sergilediği anlaşılan bir grup ilginç yazıtlı kayalardan da bahsedilebilir. Bunlarda, geleneksel erkek ve hayvan figürlerinin yanı sıra, bazıları oldukça alfabetik bir karaktere sahip olan açıklanamayan çeşitli işaretler ortaya çıkar.

Şekil 13

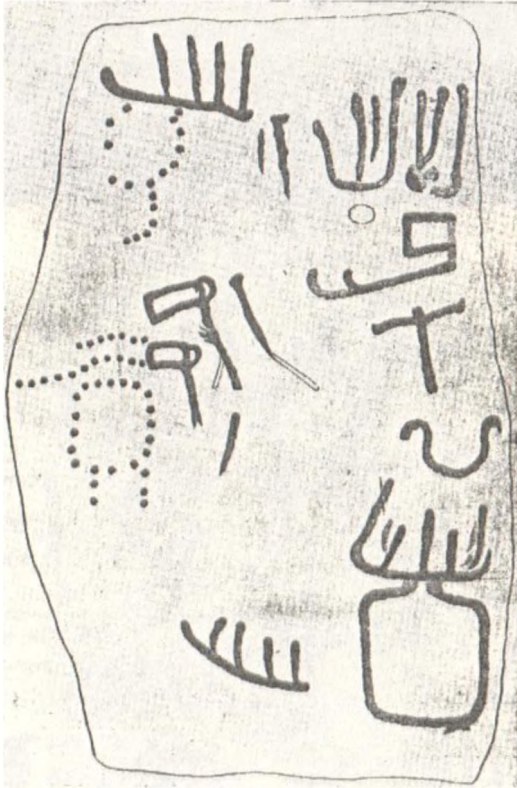
Şekil 14.

Şekil 15.

İrlanda ve İskandinavya gemi sembollerini gösteren en yakın flamları, Morbihan taş gömütlerinin heykel plakaları arasında buluyoruz. Locmariaker'in yanındaki,

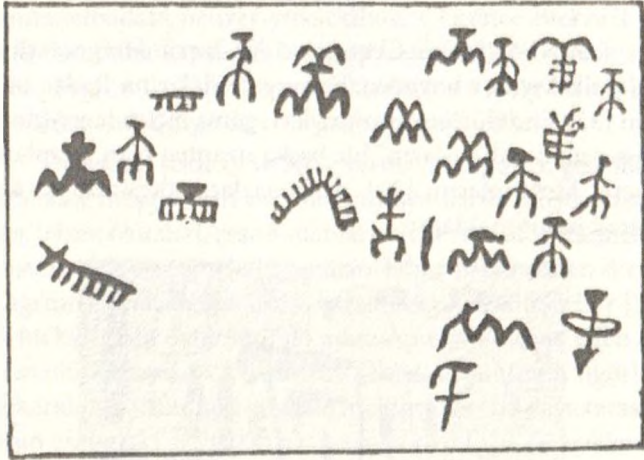
Manné Lud'in tümsek odalarının katlarında, taş baltaların yanında, sapı takılmış ve taslağı çizilmiş ve de diğer figürler dışında, son olarak bozulmanın çeşitli aşamalarında, kıvrık uçları ile New Grange'nin gemideki hilal işaretiyle gemi işareti ortaya çıktı (Şekil 16). [28] Bu Breton taş gömütlerinin ilişkilerinin Neolitik dönemin kapanışıyla sona erdiği doğrudur, ancak arkeolojik kanıtlar bunun İrlanda'nın Erken Metal Çağı ile örtüştüğünü göstermektedir.

Şekil 16.

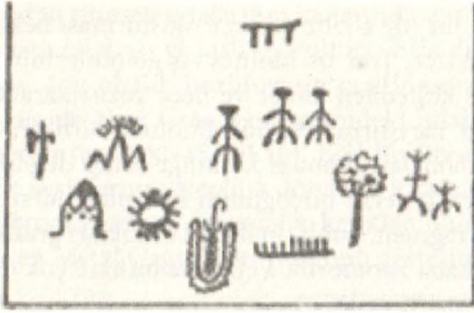
Pirenelerin güneyindeki ilkel resim yazısındaki benzer kayıtlar, bu durumda büyük ölçüde İber Yarımadası'nın büyük bir kısmı boyunca uzanan taş gömütlerin ve tümsek odaların inşaatçıları ile ilişkilendirilmektedir. Geçtiğimiz

günlerde, bir tür alfabe ve hece oluşturmaları beklenen bazı Portekizce, 'Traz-os-Montes taş gömütlerinin [29] kısa süre önce keşfedilen alfabe ve hece yazısı karakterleri ile bir miktar karıştırma yapıldı. Bununla birlikte, bu keşiflerin açıklamaları bilimsel kesinliğe sahip değildir ve bulunan karakterlerin birçoğunun kesinlikle alfabetik tipte olmasına rağmen, bunların ilişkili oldukları grafik anlatım aşaması, kaba zoomorfik figürlerle birlikte çok daha basit oldukları şüphesizdir.

Şekil 17.

İspanya'nın güneyinde, kanıt zincirine Endülüs'ün "Yazılı Taşları" ile devam edilir. Buradaki işaretler genellikle Fuencaliente yakınındaki Piedra Escrita gibi megalitik yapı levhalarına [30], kabaca kırmızıya boyanmıştır (Şek. 17, 18). İşaretler arasında çeşitli insan ve hayvanlar, ilahi vücutların sembolleri, ağaçlar, kollar ve aletler ve diğer nesneler bulunur. Kuzey ve Kuzeybatı Avrupa'nın çağdaş resimleriyle sundukları bazı ilginç benzerlikler arasında, gemi ve mürettebat işaretinin doğrusal dejenerasyonlarına benzeyen bazı rakamlar görülebilir (bkz. Şekil 17).

Şekil 18.

Sahra bölgesinde Cezayir ve Fas üzerinden geçerek ve Atlantik kıyıları boyunca Kanarya Adalarına kadar uzanan [32] Endüslü resim yazıları, geniş biçimde yaygınlık gösteren “yazılı taşların” bir başka uzantısı olan Arapların Hicret Mektuplarını [31], darboğazların ötesinde devamı olarak bulunmaktadır.

Şekil 19.

Deniz Alplerindeki Col di Tenda yakınındaki yerleşim yeri olan Provence ve Po vadisi arasındaki çok eski bir iletişim hattı, Akdeniz'in Avrupa kıyılarına geri dönmek için, orta çağlarda Meraviglie ya da Marvels [33] olarak bilinen olağanüstü, mucizevi bir tarih öncesi kaya oymacılığı kayda değer bir topluluktur. Bu figürlerin bilinen en eski grupları, Monte Bego'nun kalbinde, Laghi delle Maraviglie'nin etrafında 7.000 ile 8.000 feet arasında bir yükseklikte yatar. [34] Daha yakın zamanlarda, buzullu şist kayalarındaki diğerleri gibi kesilen ve komşu Val di Fontanalbadaki benzer yükseklikte, Clarence Bicknell tarafından daha kapsamlı bir grup keşfedildi. [35] Fines'de Orco Feglinoda [36], Ligurian kıyılarına sadece birkaç mil uzaklıkta daha dışardan bir grubu ziyaret ettim.

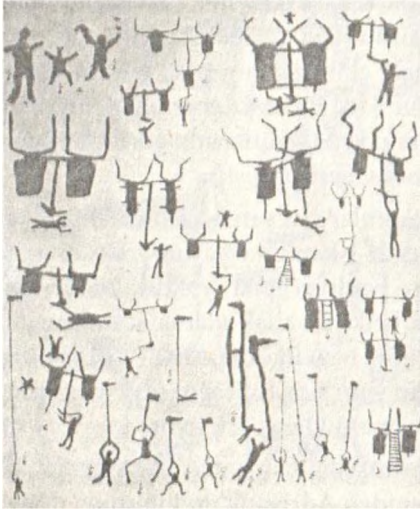
Örnekleri şekil 19 ve 20'de verilen bu figürler, genellikle çiftçilikle meşgul olan ve çeşitli pozisyonlarda çalışan insanları, bazen öküzleri, çeşitli silahları, aletleri ve diğer nesneleri gösterir. Silahlar arasında yer alan Teber ve hançerler, Bronz Çağı'nın önceki bölümünün karakteristik özellikleridir [37] ve bu kültürün daha sonraki aşamasını karakterize eden kılıcın olmaması dikkat çekicidir. Öküz sürgününün figürleri yukarıdan görüldüğü gibi tasvir edilmiştir- bu kaya teraslarının aşağıdaki ekili alanlara nasıl görüldüğü ile açıklanan bir durumdur. [38] Bu öküzlerin çoğu, kuyruklu akreplerin veya böceklerin kaba figürlerinin görünümüne sahip olacak şekilde gelenekselleştirilmiştir.

Aynı rakamlar şist yamaçlarında sık sık tekrarlanır ve burada örneğin İskandinavya'nın yontulmuş levhalarında gördüğümüz bağlı gruplar yoktur. Maraviglie'nin resim işaretlerinin belki de adak olarak sunulma gibi bir amacı vardı. Bana göre bazı figürler sürüleri temsil ediyor olabilir ve tüccarların yanı sıra, toprağın savaşçıların ve filizlerin temsillerde yer aldıkları görülüyor.

İlkel resimselliğin kayıtları Vosges ve Jura'ya kadar uzanır ve yeniden Adriyatik'in doğusuna döner. Bocche di Cattaro fiyordunda, eski İliya krallığının başkenti Rhisium bölgesinden uzak olmayan bir yerde, sarp kayalık-

ların üzerinde ve biraz da erişilmez bir konumda bulunan kutsal mağaradaki keşiflerim, boyalı levhalara meraklı bir kâşif grubu tarafından ödüllendirildi. Esas olarak hayvan simgelerinden ve gamalı haç çeşitlerinden oluşuyordu. Hristiyanlık öncesi tarihlerin kesin olarak kabul edilebileceği, fakat onların benim elimde bulunan tüm keşifleri, zorlayıcı sebeplerden dolayı yarıda kesildi.

Bugüne kadar Adriyatik ile Karadeniz ve Aşağı Tuna havzası arasındaki toprakların eski resimselliği, en iyi o bölgenin ilkel çanak çömleklerinde bulunan çizgisel oyulmuş figürlerle gösterilmektedir. Bu tür sembollerin bir araya getirilmiş en iyi koleksiyonu, Transilvanya Broos'ta araştırmalarda bulunan Fräulein Torma'nın sayesinde oluşmuştur. Aşağı Tuna bölgeleri ile Asya'nın batı kesimi arasında var olduğu gösterilen etnik ve arkeolojik bağlar göz önüne alındığında, bu Transilvanya grafitinin Schliemann'ın Hisarlık (Şekil 21) helezonlu şekil ve çanak çömlek üzerindeki notlarında yer alan benzerliklerini göstermesi ilginçtir. [39] Üstelik her iki grup da Neolitik dönemden Erken Metal Çağı'na geçişle iş-retlenmiş yaklaşık aynı döneme aittir.

Şekil 20.

Şekil 21

Bu sembollerin birçoğunun, hayvanın olduğu doğrusal yozlaşmalar ve diğer şekillerin açık olduğu ve bu şekillerin ideografik bir anlama sahip olduğu makul bir şekilde düşünülebilir. Ancak bundan, izlerini kesin bir fonetik değere sahip ilkel bir halkasına veya çömlek üzerine giydirmeye, bunları Yunancanın bambaşka bir lehçesi olan Kıbrıs hecesi yardımı ile okumaya devam etmek, iki bin yıl sonra sadece uzak bir sesi olarak tanımlanabilir. Alfabetik görünümün doğrusallaştırılmış belirtileri, daha önce gösterildiği gibi, bütünüyle insan kültürünün başlangıcına aittir. Üstelik daha doğrusu, doğrusal figürlerin birçoğu, hali hazırda sınır düzeninin bozulmasından dolayı, Ren Geyiği Döneminin işlenmiş bazı gruplarının bilince yansıyan benzeri olayı, gerçekten de benzer sembollerin yinelenmesidir. Bu tür yinelenen dekoratif bir parça, çöküşünün ilerici aşamalarına göre, Kıbrıslıların gitgide gitme, ti ya da yeniden gitmelerine benzer bir durum sergiler.

Yunanistan ve Ege dünyasının gelişmiş Fenike alfabesinin kaynağı olan Girit'e gelirse, aynı ilkel doğrusallaşmış resimsel tabaka katmanının kanıtlarını buluruz. Ancak, fo-

netik unsurun zaten görünüşte bulunduğu gerçek hiyeroglif alfabe, ideografiye ek olarak, mevcut tamamının kapsamı dışında kalan diğer özellikleri de gösterir. Bundan doğan ve kesinlikle büyük ölçüde fonetik bir temele sahip olan gelişmiş doğrusal yazılarda, bir dizilimin düzenliliğini ve ilkel resim yazısının temel figürlerini sunduğu tamamen farklı olan kelime gruplarının kesin bir ayarını işaretleriz. Fenike ve daha sonra Yunan alfabesi bizi bir adım daha ileri götürür.

Ancak Girit'in geleneksel resimselliği, bize daha sonraki Fenike harflerinin asıl kaynağını vermezse, en azından kendi içinden evrimleştiği öğelerin en iyi örneklerini sunar. Ve daha önce söylenenlerden, bu geleneksel Girit sisteminin ortaya çıktığı daha ilkel resimsel alanın kendisinin yalnızca geniş bir biçimde dağınık halde duran Avrupa resim yazma ailesinin bir dalı olduğu görülecektir. Laponya'dan Cebelitarık Boğazı'na, Atlantik'ten Ege'ye kadar izlenebilir, Afrika ve Asya yakasında da yeniden devamını bulur.

Amerikan yerlileri arasında, örneğin Girit alfabesinin veya el yazısının, Yunanistan'a bir tür tanrı armağanı olarak geldiğine dair ayrıntılı bir resim sistemi ve grafik iletişim aracı olmayan bir halk tarafından devralınan açık ve net iletişim vasıtası olmayan bir tür düzensizlik gibi görünüyor. Daha önceki kayıtların, kabuk veya deri gibi büyük ölçüde bozulabilen malzemeler üzerinde olmasından dolayı, çoğu durumda kurtarılamaz olabileceği doğrudur. Ancak, başka yerlerde olduğu gibi Ege topraklarında da var olduklarından emin olabiliriz. Hayır, çünkü onlar sadece var olmamışlardı, ancak oldukça gelişmiş bir aşamaya ulaşmışlardı, Fenike alfabesinininki gibi çok gelişmiş bir yazı sisteminin kabulü mümkün kılındı. Harflerin biçimlerinin bile kendileri büyük ölçüde aşına olmalıdır, çünkü gördüğümüz gibi, en saf alfabe şeklindeki karakterin doğrusallaştırılmış işaretlerinin kullanımı, birçok açıdan başka bir dünya olarak kabul edilmesi gerekenlere ve bir zamana dayanır. Belli bir dilin kendisinde olduğu, ancak kusurlu bir şekilde geliştirildiği zaman olabilir.

DERS II

HOMER VE ANTROPOLOJİ

B. R. Elizabeth'in Herodot'un ilk iki kitabının tercümesinde, Mısırlıların töresiyle ilgili şaşırtıcı bir ifadeye ilişkin marjinal bir işaret, "Heathen'in hoşla gitmeyen isteklerini gözlemlemek" için bize ricada bulunur. Adından da anlaşılacağı gibi antropoloji, insanın uzmanlık alanında olan her şeyi içinde barındırmasına rağmen, kesin biçimde dikkatini vahşilerin ya da barbarların, eski ya da modern uygar toplumlarda hayatta kalmalarına, onaylanan ya da kabul görmeyen istekleri üzerine odaklar. Şimdi bu ilkel istekler de kaybolunca, Homer'in bize söyleyeceği harika şeylerin sayısı çok azdır. Şimdiye kadarki en eski Yunan yazarlarından biri olmasına rağmen, ondan sonra gelen tüm edebiyat eserlerinde, barbar ve vahşi yaşamdan kurtulanların çoğunu buluyoruz. Sözümler ona epik şairlerin (M.Ö. 800-650?) az sayıdaki kısımlarında ve bize ulaşmış olan kahramanlık şiirlerinin olay dizisinin taslaklarında bile, -örneğin insanın kurban edilmesi, ölünün yakılıp külleri gömülse de silüetinin görülmeye devam ettiği inancı- İlyada ve Odessa'da denk gelmediğimiz, günümüze kadar ulaşan barbar geleneklerine dair izler vardır. Trajedi yazarları, lirik şairler ve diğer şairler, Homer'in asla üstü kapalı olarak bahsetmediği kötülöklere- Tanrılardan en yabancı biçimdeki aşk maceraları (her olasılıkta Totemizmin mitte hayatta kalması), Antik Yunan toplumunda insan öldürme günahından ve diğer ıstıraplı barbarlık ya da vahşilikten arınmanın tiksindirici bir yöntemi idi. Bu tür şeyleri İlyada ve Odessa'da bulamıyoruz.

Homer'in bunların hiçbirinden habersiz olduğu kolayca düşünülemez; muhtemelen kendi yaşadığı dönemde toplumun belli tabakalarında var olmuşlardı. Ama onları görmezlikten gelir. Onun okuyucu kitlesine onlardan bahsedilmez. İlyada ve Odessa'da "Atreus" hattına ilişkin hiçbir ensest ya da yamyamlığa dair bir şeyler anlatılmamıştır, ancak şairler daha sonra, çok sayıda hayatta kalan

fosilleşmiş mitlerden geleneksel malzemeleri çıkartarak, kullanmakta tereddüt etmediler. Pindar, ilahi yamyamlık masallarını biliyordu, ancak onları değersiz satırlar olarak değerlendiriyordu. Homer, Hesiod'un açıkça ifade etmeye zorladığı, Yeni Zelanda Maori'leriyle neredeyse aynı olan vahşi kozmogonik efsanelere aşına olmalıydı; ama bu tür şeyler hakkında Homer sessiz kaldı.

Burada, "eski Homer" tarihi Yunanistan'ın büyük kısmı eski epik şiirine dayandırılmasına rağmen, sadece İlyada ve Odessa'dan bahsettiğimi açıklamalıyım. Keşke "Homerik Sorunu" kompleksinden uzak durabilseydim, ama bu pek mümkün değil. Herkes biliyor ki, Wolf'un ünlü eseri "Önsöz" İlyada'nın ortaya çıkmasından bu yana, on sekizinci yüzyılın sonunda, dünyanın İlyada ve Odessa'nın kökeniyle ilgili fikirleri olduğunu biliyor. Şairler ve şiirleri okuyan hemen hemen herkes, diğer edebiyatın okuduğu gibi, "insan keyfi için", bu destanların en azından bir eliyle ve elbette tek bir yaşta olduğuna inanıyor. Öte yandan, konuyla ilgili yazmış olan bilginlerin ve özel öğrencilerin büyük çoğunluğu, (detaylarda sonsuz farklılıklarla) İlyada ve Odessa'nın ilk olarak başlangıçta, kısa ve öz bir "çekirdek" olmasına rağmen, birçok yerde, dört yüzyıl boyunca farklı kültürlerin, katkıda bulunan birçok insanın pay sahibi olması ve üst üste eklenmesi ile sürdürülmüştür. Şiirlerin, Wolf'un bile unus rengi olarak kabul ettiği şeye nasıl sahip olduklarını, kurumlar, gelenekler, törenler, kostümler ve inanç resimlerinin uyumunu çeşitli biçimlerde açıkladı. Bazı eleştirmenler tarafından uyum reddedildi. Kurumlar, gelenekler, inançlar, silahlar ve zırhlar gibi çok çeşitli aşamaların ispatlarını ortaya çıkarmaya çalışırlar. Bir kural olarak bu eleştirmenler, bilimsel biçimde, erken edebiyat, antropoloji, arkeoloji ve mitoloji üzerine karşılaştırma yapan öğrenciler değildir ve bilgi sahibi değildirler. Onların mikroskobik araştırmaları, cenaze töreni, başlık parası, hane halkı ve bunun gibi şeylerden ayrıntılı ve küçük farklılıklar bulur. Eğer diğer erken şiirsel literatürü inceledilerse- İzlandalı sagaların ve en eski İrlanda aşk romanlarının

- medeniyetin her aşamasında olduğu gibi yaşam konularında küçük farklılıklar olduğunu; her evin, her cenazenin, evlilik yasalarının ve diğer yasaların her detayının tam olarak birbirinin kalıbına bağlı olmadığını ve gelecekteki yaşam hakkındaki mitolojinin ve fikirlerin herhangi bir dönemde özellikle çeşitli ve hatta kendi kendine çelişkili olduğunu söyleyeceklerdir. Bu sebeplerden dolayı Wolf ile aynı fikirdeyim, unus renklerin İlyada ve Odessa'da geçerli olduğunu ve bu nedenle bir çağın ürünü olması gerektiğini kabul ediyorum.

Ama burada, bazı olumsuz eleştiriler uyumun gerçek olabileceğine dair yanıt veriyorlar, -ama geleneğin etkisindeki her şair bilinçsiz bir biçimde sıkıca eski formülleri benimsiyor- ve devamında geleceğin şairleri kasten ve bir şeyi eskiye ait gibi göstermeyi öğrenerek, bilinçli bir biçimde tasvirleri çalışır ve seleflerinin tavırlarını sürdürürken, aynı zamanda kasıtlı olarak da zamanının yeniliklerini takdim ediyorlar. Bu onların mantığı. Onların çifte teorisi savunulamaz- çünkü kendi kendine çelişkili; daha sonra, bilinen tüm eski sanat ve edebiyatlarda, antik temaları işleyen şair ya da ressam, aşına olduğu günümüz kostümünde geçmişiydi. Tüm eski edebiyat ve her büyük resim galerisinin kanıtladığı gibi, antikalaştırmak sanatta çok modern bir çabadır. Geleneğe bilinçdışı bağlılık gelince, epik formüllerin ve lafların sürekli yinelenmesine yol açar; fakat daha sonra şairler ve eleştirel olmayan çağlar, daha eski bir hayatı tanımladıklarında, daima kendi zamanlarının hayatını kopyalarlar. Ayrıca, bizler, Homer'i taklit etmek için ellerinden geleni yaparken, unus rengini koruyamadığı, sayısız ayrıntıda kendilerine ihanet ettikleri halde, Apollonius Rhodius, Virgil, hatta Quintus Smyrnaeus gibi öğrendim öğrenilen şairlerin sayısız ayrıntıya ihanet ettiğini görüyoruz. Demir silahlı Truva atları ve Apollonius, Homer tarafından görmezden gelinen kanın ritüel arıtılmasını sağlar.

Helbig ve Monro'nun sadece birkaç fragman ve nesir sinopsi kaldığı Döngüsel şiirlerinde bile, her okuyucu,

Helliç'in "İlhamcılar ve Odyssey'deki geleneksel destanlara karşı" verileri olarak adlandırdığı her şeyi buluyor. Kahramanlık ibadeti, insan fedakârlığı, tanrısal formda sevişen tanrılar, erkeklerin göze çarpan hayaletlerinin usulüne uygun şekilde yakıldığını vb. Buluruz. Şimdi, eğer Bay Verrall ile sözde 'Homer' in İlyada, Odyssey, Kıbrıs, Aethiopsis, Küçük İlyada, Nostoi ve benzeri gibi farklı bedenlere indirgenmiş korkunç bir eski şiir kitlesi olduğuna inanırsak, Eğitim amaçlı olarak, Atinalılar tarafından M.Ö. 600-500 arasında ya da başkalarıyla birlikte, İyonyalıların eğitim amaçlı olarak Bowdlerized İlyada ve Odyssey 'den daha erken bir tarihte, İlyada ve Odyssey' den soyulduklarını; neden pek çok "kâfir aygıtları" bunlardan Kiklik şiirlerinde kalmasına izin veren "eğitimciler" tarafından kesildi? Çünkü yalnızca İlyada ve Odessa'nın kitleden ayrılması ve kamuya açık aktarımı için miydi? Öyleyse, neden sadece bu iki durumda seçim ve açıklama yapıldı? Ve biz efsanelerin ezberden okunmadığını biliyor muyuz? Öyleyse neden olmasın? Bunların kullanımı neydi? Yine, Hesiod neden sansürden geçmiş değildi? Hesiod'un kesinlikle Homer'dan daha az olmayan kamuoyuna girdi. Son olarak, yedinci ve altıncı yüzyılların beğenisi çok gerçek ve ağırbaşlı ise, neden yedinci ve altıncı yüzyıl şairleri İlyada ve Odessa'nın ihmal ettiği konularda zengindi? Örneğin Yunan edebiyatının hiçbir döneminde, tabiata karşı günahlara dair, Yunan tarihinin medenileşmesinde kalıcı leke gibi Homer'in kusursuz sadeliğini buluyoruz. Sekizinci yüzyıldan altıncı yüzyıla kadar eğitimde araştırma teorisi her tarafta imkânsızdır. Efsaneler ve Hesiod genel olarak biliniyordu, ancak Homer tonu ile uyumlu hale getirilmedi; bu eğitsel çağların çağdaş şairleri Homer'in ruh haline uyum sağlamıyordu. Üstelik eğitimciler tarafından yapılan tüm bu düzenlemelerden dolayı, Bay Verrall'ın özrüyle birlikte kayıtlı bir kanıt yoktur. Buna tanıklık eden hiçbir yazıt yoktur- ve bu tek başına "kayıt olur"- Solon çağlarıyla Pisistratidae arasında geçen süre için Atina'da belirsiz bir şey yapıldığına dair geç ve değişen bir gelenek vardır. Ne kadar "Homer"?

Tüm eski epik şiir için ya da sadece İlyada ve Odessa için? Yalnız onlar için, neden onlar için?

Bu nedenle genellikle İlyada ve Odessa'nın, tek bir dönemin, özel bir çağın ürünleri, tarihi olarak tarafımızdan bilinen Yunan yaşamının en eski dönemi ile varsayılmasına zorluyorum. Öyle değilse, bu destanlar dört veya beş asırlık değişimin hayatının mozaikleri ise, öğrenim görmüş Atinalılar tarafından eğitim amacıyla derlendiyse, antropolog ve tarihi görgü ve kurum öğrencileri için ise değersiz görünüyorlar. Şiirler, şairlerin kasten bildikleri hayatı ihmal ettiği (aynı zamanda diğer pasajlarda kasıtlı olarak yaptıkları değişiklikler), geçmiş pasajlar içeriyorsa, şiirler antropolojik bir değere sahip değildir. Eleştirmenlerin açıklamaları, hala mantıksız olduklarını kanıtladığını düşünüyorum. Homer'den bahsederken, ona tarih öncesi Yunanistan ve Asya'daki gerçek bir toplum aşamasına tanıklık edeceğim.

Bugüne kadar, şiirler oldukça inkâr edilemez bir şekilde Girit'teki Arthur Evans ve Mycenae'deki Dr. Schliemann ve Homerik bölgelerinin diğer araştırmacılarının kazıları ile ortaya çıkan Miken ve Girit medeniyetinin geç döneminden kaynaklanmaktadır. Alcinous ve Menelaus saraylarının dekorasyonu; kuyumculuk sanatı, savaşta savaş arabalarının kullanımı, dev Homerik kalkanının şekli ve büyüklüğü; savaşçıların zaferi, zosteri ve mitrêsi, Homer'de tanımlanan tunç silahları, Yunanistan ve Girit'te Geç Minos Dönemi sanat eserlerinde keşfedilen ya da sınırlandırılan nesnelerle uyuyor. Ancak, her türlü Homerik adetleri de Tunç çağı arkeologlarının gerçeklerinden çok farklıdır. Geç Minos Dönemi anıtları, yüce yakulma ve yüce Tümülüs veya höyüklerde kemiklerin iç içe geçme uygulamasının aksine, mezar biçimlerini ortaya koymaktadır. Homer'in görmezden geldiği ölümler için fedakârlığın varlığını kanıtlarlar. Homeric dünyasına oldukça yabancı kostüm modası sergiliyorlar. Homer'in yakından tanıdığı, barışçıl amaçlı demir aletlerin hiçbirini vermediler. Epik-

lerde hiç belirtilmeyen taş ok uçları bolluğu veriyorlar.

Sonuç, Homer'in antik yerleşimlerinde yaşayan bir insanı tanıdığı ve Girit sanatının çoğunu, askeri malzemenin çoğunu koruduğu, ancak Erken Tunç Çağı'nın tuhaf bir şekline ilerlediği; tamamen yeni bir tarzda giyindim, başka bir mezar biçimi uygulayarak, ölüm ve ölü hakkındaki diğer inançları eğlendirdi, ancak hala Girit sanatında erkek resimlerinde temsil edilen akan kilitleri koruyarak.

Vücut zırhının kullanımı düzenli savaşta İlyada ve Odessa'da; Girit sanatında betimlemesinin nadir olmasından dolayı, bu başka bir yenilik gibi görünüyor. Homer, gününden çok uzun bir zaman önce efsanelerinden toplanan olayları, onun temas ettiği, yaşa geldiği kadar çok yetiştirdiği, ancak bir bakıma kendisinden farklı ve birçok yönden daha az gelişmiş olduğunu söylediğinin bilincindedir. Bununla birlikte, eski efsanevi kahramanlara, aşına olduğu kurumlara, yani bilinen tarihi Yunanistan dönemine ait olmayan kurumlara atfedilir. Hiçbiri hayal ürünü değildir. Hükümet biçimine gelince, en eski İrlanda kahramanlık romanlarında açıklanan ilk feodalizm ve on birinci yüzyılın on üçüncü yüzyıla kadar olan Fransız chansonları ile yakından ilgilidir. Kelt Ardrigh ya da İngiltere'nin başındaki Bretwalda gibi bir Prens (Ri) 'ye hükmeden, yazılı olmayan sözleşmelerle sınırlı, kabul edilmiş bir sallanmaya sahip olan bir derebeyi buluruz. Freeman'in "çok iyi tanınlanmış olmasa da çok iyi tanımlanmış bir üstünlük" olarak kabul edilen Bretwalda'nın dediği gibi tutuyor. Onun kuralı kahtsaldır; asa erkek çizgisi boyunca aşağıya doğru yönlendirilir. Zeus ona asayı verdi ve itirafla, ilahi şeref de Charlemagne gibi sağ ilahi olarak itiraf etti. Zeus'un verdiği asası vardır ve "pratikte gelişen" tanınmış bir ilkeler ve gelenekler topluluğu "bilgisi olan θεμιστεες'a sahiptir (Iliadix. 99).

Bütün krallık olarak derebeyinin kökeni, savaşta bir bireydeki zekânın, cesaret ve deneyimin birleşimi olarak izlenebilir, mülk ve nüfuzun kazanımının, ayrıca egemenlik

kurduğu oymağının olağanüstü varlığının söz söyleme hakkına sahip olması için, büyücü doktorun prestijinin hayatta kalmasının sonucuydu. Çok düşük bir örnek, Kutchi'den ilham alan Dieri tıp adamıdır; yükseltilmiş bir örnek, Zeus ile konuşan Homerik Minos' tur. "Agamemnon'un rüyası bile saygı görmeye değer", diyor Nestor, kendisini Achaeans'ın en iyisi olarak gören kişi olduğunu gördü; başka bir erkeğin hayali göz ardı edilebilir (İlyada ii. 80-83). Bununla birlikte, Agamemnon bu iletişim üzerinde baskı yapmaz; Calchas, eskilerin ve tanrıların iradesinin düzenli tercümanıdır. Bir ilahiyat eseri Agamemnon'u korumakla birlikte, Aşılların yarısı kılıcını kendisine çekiyor. Bütün konağı çağırma ve devamsızlık için kesin cezalar alma hakkı vardır; aslanın tüm savaş ganimetlerinden payına sahip, o savaş lideri, ama her zaman meslektaşlarına, Charlemagne' in şövalyelerine danışıyor. Ondan kolayca tolere edilemeyecek olanlara katlanır, ancak, kibirinde çok ileri giderse, bir prens ya da eşi Aşil gibi bağlılığını arttırma hakkına sahiptir. Kurallarının törensel olarak dakika olduğu kefaret hediyeleri nedeniyle (İlyada xix. 215-75), derebeyi kendini tekrar haklarının içine koyabilir ve kefareti reddeden yanlış yanlış olarak kabul edilir. İlyada xix'teki kefaret minyatürüyle ilgili tüm geçiş eylemi geciktirmekte ve eleştirmenler tarafından "geç" olarak eleştirilmektedir. Ancak geç kalamaz, yalnızca yaşadıkları geleneksel yasalara, tarihi Yunanistan'ın bilmediği yasalara şiddetle ilgi duyan asil bir izleyici kitlesi için oluşturulmuş olabilir. İzlanda efsanelerindeki hukuk devleti ile ilgili benzer yakınlıklara ve sadakatlere alışkınız.

Dokuzuncu yüzyılın Asya şairi olan Homer'in, 19. yüzyılda, yani B.C. Bay William Morris'in yaratıcı bir şekilde 15. yüzyılda ve ondördüncü yüzyıllarda yaşadığı gibi. Ancak Morris, şairler ve sanatçılar tarafından geçmiş çağların yaratıcı arkeolojik rekonstrüksiyonunu tanıtan Bay Walter Scott'un ardından geldi. Shakespeare, hiçbir yaşta değildir. Hamlet kısa kılıç ve baltayla değil, Elizabeth'in uzun ince kılıcıyla savaşır. Homer de Girit'in alt dönemlerinde ve yalnız başına yaşar.

Bu gevşek feodalizm çağının şairleri, her zaman Over Lord'dan ziyade prenslere kısımdır. İrlandalı romantizm yazarları, Fionn, derebeyi ve Oscar'ın şölen Diarmaid'i veya Oscar'ı daha çok tercih ederler ve daha sonra Fransa'daki geste de chanson yazarları, Charlemagne'yi şövalyeler lehine tamamen bozarlar.

Yunan, İrlandalı veya Fransız şairlerin profesyonel bir güdüsü var: şarkı söyleyebilecekleri pek çok hükümdar sarayı var, ancak derebeyin yalnızca bir konağı var. Bu taraflılıkta Homer nispeten ılımlı; Agamemnon'u belki de tüm portrelerinin en incesidir; zarafetin verdiği üstünlüğün, Zeus gibi sempatik olmaması, daima saygı duymasını sağlar. Derebeyleri ve prenslerin tüm tablosu, İyonya kolonistlerinin koşullarının çok gerisinde kalmış, tek bir kültür çağı olan gerçek bir tarihi belgedir. Prensler kendi konumlarını doğum, servet ve cesaret için borçludurlar. Aias ve Odysseus hariç, kayalık adaların şefleri, hepsi kendilerine ait savaş arabalarıyla doludur. Onlar aynı zamanda, savaş arabalarına sahip ve çok sayıda meçhul üyesi olan, elit bir savaşçılar sınıfı (İrlanda egemenliği) tarafından çevriliydi. Meleager'a ortak bir topraktan çıkma sözü veren onlardı. (İlyada. 574) Böyle bir τέμενος (temenos, antik Yunan tapınağının ya da çeşitli dini yapıların içinde bulunduğu etrafı duvarlarla sınırlandırılmış kutsal bir alan ifade edilir) veya mülkün, bir ruhban sınıfı veya arsadan çok daha fazlası olduğunu düşünüyorum; çok fazla bir şeyi olmayan çok fakir bir adamdı (Odessa xi. 490). Muhtemelen centilmenlik ya da γέροντες (yaşlılar), kararlarını onaylamaktan daha fazlasını yapmayan halk meclisinde onaylanan τέμενος (temenos) ya da demesne (Lord'a ait mülk toprakları) hediye ettiler.

Seçkinler, "herhangi bir şehirden çok uzak" olan zengin tarlalar muhafaza ettiler. (İlyada xxii. 832-5) Toplum, demokratik değil, feodal veya şövalyeydi. Ridgeway' in dediği gibi (J. H. S., vi. 319-39), bir erkeğin mülk listesindeki toprakları duymadığımız ancak hayvancılık, altın, demir

ve savaş arabaları ve kollarından duyduğumuz doğrudur. Öte yandan, seçkinler ya da üst tabaka, kesinlikle şehirlerden uzak zengin alanlar muhafaza ettiler.

Homerik toprak imtiyazı hakkında açık bir ışığımız yok, ancak arazi mülkte değilse bile mülkiyeti tasfiye eden bireyler tarafından yapıldı; Menelaus gibi bir prens hediye vermek için tüm şehirlere sahipti. Eğer bir prens mal sahibine çok borç verdiyse ve mal sahibi iflas ederse, yasal olarak ya da yasadışı olarak mal prensin eline geçecekti.

Emekçilerin çalıştığı çok değersiz insanlar gibi insanlar özgürdü- durumları açık değil -ülkesinde Eumaeus gibi yüksek rütbeli domuz çobanı olabilmesine rağmen ve zanaatkarlar gibi- demirciler, marangozlar, altın işçileri - köleler, erkekler ve kadınlar savaşta esir ya da korsanlar tarafından kaçırılan kişilerdi. Savaşta, bir mahkûmu öldürmek ya da onu Orta Çağ'da olduğu gibi fidye altına almak bir insana açıktı. Çeşitli el sanatlarının düzenli profesörleri vardı, Odessa'yı çiftçilikten gemi yapımına kadar hepsinin ustası olmaktan memnun etti.

Toplumun durumu çok hoş görülebilirdi, köleler iyi muamele görüyor, elbette kadınlar da tarihi Yunanistan'dakinin üstünde bir konumdaydılar. Doğru, genellikle bir başlık parası ile satın alınabilirlerdi; ancak ahlaki değerleri yüksek seviyede, şövalyelik döneminde Avrupa'nın sınırlarının çok üstündeydi, bu da erkeklerin, kadınlarını seçimlerini özgürce yapmasına ve kararlarına saygı duyduğunu gösteriyor.

Hiçbir kadın kendini satmaz; Homer'de, İsrail'in en eski kayıtlarında olduğu gibi yaygın bir fahişelik yoktur. Varlıklarından hiç şüphe yok, ama şair onlardan bahsetmekten kaçınır. Her yerde olduğu gibi, burada da bir Püriten (bağnaz, tutucu Protestanlık) olmasa da ruh halinin sadeliği, onu görgü ve gelenekler konusunda çok ayrıntılı bir otoriteden uzak tutuyor. Ona göre, Bay Gissing'in iyi bir şekilde gözlemlediği gibi, evin sağlamlığı demek olan

Odessa'nın düğün yatağı tarafından, çok kutsal yaşam ağacının bir direğini oluşturmuştur. Kampta ve gezintide erkekler istedikleri gibi yaşar; Laertes ve Phoenix'in babası vakalarından öğrendiğimiz gibi, iyi bir adam metresi evde tutmaz ve kadınlar yakında adamın umursamazlığının pişmanlık duymasına neden olur. Bütün bunlar, Yunanistan ahlak tarihinden çok farklıdır. Başlık parası, aslında medeniyetsiz bir hayatta kalma biçimidir; fakat evli kadınların ahlakının saflığı, pratikte babaların "çok sevilen" kızlara için değiştirildiğini kanıtlıyor. En yüksek teklif ister istemez kabul edilmedi. Hiçbir hizmetçi kızın ve bekâr erkeğin aşk maceralarını hayranı duymadık; kızlar, genç erkekler gibi ve Clerk Saunders'ın halk şarkılarındaki güzel Margaret gibi saray odalarında uyumuyorlar ama yalnızca sadece bir ilahın fark edilmeyeceği üst kattaki odalarda kalıyorlar. Nausicaa, bir yabancı ile arkadaşlık yaparken görünmemeye, kendisini riske atmamaya çok özen gösteriyor.

Doğal olarak, her zaman silah taşıyan bir toplumda, kasıtlı hakaretin amaçlanmadığı nezaket tonu çok yüksektir ve Ehayalus'un Phaeacia'daki Odessa'ya yaptığı gibi kaba bir konuşma, özür dileyerek ve bir kılıç armağan edilerek desteklenir. Derebeyi dışında, hiçbir erkek alışkanlık olarak kaba değildir.

Tain Bo Cualgne'de olduğu gibi savaşa ilişkin olarak, İrlanda romantizmi Kelt döneminin hareket tarzına dayanır (İsa'dan önce ve sonra 200), seçkinler istedikleri zaman savaş arabalarından inerken, mızrak veya sapan, yay ve oklarla savaşıran ordu, ağır silahları izliyor ya da onlarla egzersiz yapıyordu. Öldürücü ok yağmurları dışında, köle piyadelere dair hiçbir şey duymuyoruz. Hobitler dönemi süvari çağı kadar uzaktı ve Makedonya savaş birliklerinden sadece yenildiklerinde, çöküntüye uğradıklarında bahsediliyor. Savaş çağı, Romayla savaşıyan Britanyalılar ve Kaledonyalılar gibi Asurlu, Mısırlı ve Minoslu sanatlara aşinadır. Savaş arabası son derece hafifti; bir adam bir savaş arabasını kaldırabilir veya bulunduğu yerden uzaklaştırabilirdi. (İlyada x 505) Ri-

dgeway' in dediği gibi, büyük olasılıkla savaş için, bir midedilli zırhındaki bir adamın ağırlığına eşit olmadığı bir çağda; Yaylalılar, Kelt midillileriyle birlikte Roma döneminde araba kullanıyorlardı; asla savaş atı standartlarına uygun bir at türü almadılar, bu nedenle Harlaw savaşını kaybettiler. Homer'in at tanımlaması savaş arabası kökeninden kaynaklanmıştı; süvari sınıfında kullanılmak amaçlı savaş atları uzun ve yeterince güçlüydü, ancak insan muhafazakârlığı savaş arabasını muhafaza etti. Nestor' un İlyada destanındaki bir konuşması, dördüncü kitap 303-9, Homer'in Mısır' ın savaşçı geleneklerini bildiğini gösterirken, savaş arabalarının genellikle sökölüp, en düşük sıraya göre veya hiç sırasız mücadele etti. Nestor doğal olarak "eski yolu" tercih ediyor; hiçbir eski şair, bu ara değeri bulmayı yapamazdı; çünkü Yunan süvari çağında, savaş taktikleri hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Mısır savaş arabaları yayı kullanırken, düşmanları Hita savaşçıları Homer'da olduğu gibi mızraklarla savaştı ve en kötü savaşını gerçekleştirdi.

Girit sanatında Homer hafızası alışılmış hale gelen büyük bedeninin koruyucu kalkanı, okçuluğun çok önemli olduğu bir zamanda az ya da çok hayatta kaldı. Kalkan, Irakular ve orta çağ Avrupası arasında olduğu gibi bir bölgede asılı kalmıştı. Kızılderililer arasında ve Orta Çağ'da (on birinci ve on ikinci yüzyıllar) aynı kalkanlar, tabiri caizse, bir ok yağmuruna karşı şemsiye görevi görmüşlerdi; yay gitgide küçümsendi, Yunanlılar mızrak ve kılıç darbelerine karşı iyi olan çember kalkanları kabul etti. Beden zırhı, baldır zırhıyla alakalı olduğu kadar, Tunç çağı uygulamasında bir ilerlemeydi. Minos sanatında savaşçılar genellikle dev kalkanların altında çıplaktı; mutlu bir şekilde Girit'te bulunan bir veya iki mühür ve Kıbrıs'taki bir çift baldır zırhı, Homer'in gönderdiği göğüs zırhı, zırh ve piskoposluk tacı, destan girişimin başlayabileceği en erken yaştan önce bile bilinmediğini kanıtladı. (Not'a bakınız)

Metallerin savaşta kullanımı kendine özgüdür, ancak örneklenmemiştir. Metaller belirtildiğinde, her zaman

bronz olan silahlar, ilkel formun bir ok başını (İlyada iv. 123) ve eşsiz bir demir topuzunu (İlyada vii. 141) kurtarır. Savaşta kullanılmayan bıçaklar da dâhil olmak üzere aletler, zaman zaman tunç olarak demirden yapılmışlardır. Bahsedilen tek savaş baltası tunçtandır (İlyada xiii. 611); eksenler, aletler gibi, genellikle demirdir, aynı zamanda pulluk ve çobanın aletleri dedir. Homer'deki hiçbir erkeğin ütüyle dövülmediği söylenemez, her zaman 'tunçla', ancak ağaçlar "kesilir" (İlyada iv. 485).

Odessa "demir", ile yani alet olan demir balta kafalarının açıklıklarından vuruyor. Bu meraklı bronz ve demir örtüşen demir, silahlar için kullanılmadan önce kullanılan demir aletler için kullanıldı, bildiğim kadarıyla Orta ve Kuzey Avrupa'da hiçbir benzetme yapılmadı. Ancak Bay Macalister, Filistin'de, Gezer'in büyük höyüğünün belirli katmanlarında mükemmel bir şekilde örneklendiğini buldu. Burada tüm silahlar bronz, tüm araçlar demirdendi. (Filistin Araştırma Fonu, 1903, s. 190)

Bu durumun- açıkçası demir bozulmuşken askeri güvensizlikten kaynaklandığı- Grek denizinin sınırları yakınlardaki kültürde gerçek bir aşama olduğu Bay Macalister tarafından kanıtlanmıştır. Yunan topraklarında bronz ve demir örtüşme döneminin mezarlarında bulunan şeylerin bu durumu hakkındaki arkeolojik kanıtlar bulamıyoruz. Ancak, o zaman, Homer tarafından tarif edilen türde bir

Tümülüs'ü asla kazmadık ve eğer yaparsak, Tümülüs'ün (ister istemez mezar soyguncularını kendine çekmektedir) yağmalanması muhtemeldir. Bu şanssız; Yunanistan'da Filistin'de olduğu gibi bronz ve demir kullanımıyla ilgili sadece şairin kanıtlarına sahibiz. Eğer pek çok eleştiri ile eski dönem şairlerin demiri tanıttığına inanırsam, harfi harfine kullanılmayan veya geleneklere bilinçsiz bağlılıktan, ara sıra "demir ile yendikleri" veya nadiren bir demir kılıç veya demir kafalı mızraktan kaçınabilmeleri benim için anlaşılamazken, demir bıçaklar, baltalar, aletler ve benzeri hakkında konuştuklarında antikalaştırmadılar veya gelenekleri izlemediler.

Bronz çağının geleneğinde, silahlardan daha az olmayan aletler bronz olmalıydı. Öyleyse neden arkaik dönemin taklidini yapan eski şairler, neden silahlarını demirden değil ama bronzdan yaptılar?

Benim açımdan en büyük sakınca Odessa xvi. 294, xix. 13, "demirin kendisine bir adam çektiği" sözünün içeriğini tekrarlayan çizgi. Burada demirin bir adamın elini çektiği ve sarhoş genç âşıkların kupalarında çekebileceği, "demir" ile "silah" eş anlamlı olduğundan Odessa'nın konağından silahlar kaldırılır.

Bir çizgiyi yalnızca "geç" olarak görmeye karşıyım, çünkü yalnızca birinin teorisiyle çelişiyor. Eleştirmenlerin böyle bir endişesi yok, kaprisli bir şekilde kestiler. Fakat bu çizgi sadece benim teorime ters düşmüyor, aynı zamanda her iki destanın da kırılmış tek parça tenörüyle de çelişiyor. "Demir", Tukikides ve Shakespeare'de olduğu gibi "silah" ile eş anlamlı hale geldiğinde ise Demir Çağının bir deyişidir. Ama destanlarda başka her yerde "silah" metalik "bronz" ile eş anlamlıdır. "Araç" metalik eş anlamlısı "demir". İnsanlar "bronzdan oluşmuş", ağaçlar "demirden koptular".

Bu şartlarda, çizginin eskiliğinden şüphe etmenin tutarsız olmadığını düşünüyorum. Eğer onu kabul edersek, yüzlercesinden yalnız yaşayan bir halk şairi olduğunu var-

saymalıyız (bölünme teorisi üzerine) kediye çantadan çıkmasına izin verdi ve destanların sayısız miktarının demir çağının en gelişmiş döneminde oluştuğuna emin olmamızı sağlamış olsa da diğer tüm geç şairler kahramanlara sürekli olarak bronz silahlar vererek, sırları sıkıca sakladılar. Bay Ridgeway bana karşıdır. Şöyle yazıyor: 'Homer savaşçısı... Gördüğümüz gibi, sürekli olarak mızrak ve demir kılıca sahip. O bunu görebilir, ancak Homer başka türlü gördü ve asla bir savaşçıya demir kılıcı veya mızrağı vermedi. (Yunanistan'ın Erken Dönemi, Cilt i, s. 301)

Hiçbir erken şair, belki de hiçbir şair, materyallerin doğası gereği kendisine esin kaynağı olan dinin ve mitin eserlerinden barbar ve vahşi yaşamdan kaçınamaz. Söyleyebileceğimiz hiç kimse, neredeyse bir olaylar dizisi uydurmuyor: hepsi de ilk çağa ait Märchen hazinesinden veya dünya çapındaki halk hikâyelerinden ödünç alıyor. Odyssey, Marmion ve Ivanhoe'da, Ivanhoe ve Odessa dışında olaylar dizisinin geri kalanında meçhul, sadık bir domuz çobanı, tanınmayan gezginler, eşler ya da sevgililerin dönüşü. Bu, Märchen' in tüm dünyadaki bir entrikasıdır. Gerland ve son zamanlarda Bay Crooke ve diğerleri, Homer'de gömülü Märchen'i incelediler. Bu tür hikâyelerden biri Dasent'in İskandinav Masallarındaki Shifty Lad' in hikâyesidir ve Shifty Lad, sadece yabani folklorde bu kadar yaygın olan, zalim canavarın, Brer Rabbit veya başka bir insanın temsilcisidir. Şimdi Homer, Odisseas karakterinde, sadece geri dönen kocayı Shifty Lad ile birleştirir. Odisseas'ın gerçekten İlyada'nın yanı sıra, şairin en çok hayran olduğu Odyssey'nin kahramanı olduğunu ve İlios'un gerçek "kasabası" olduğunu göstermek zor olmazdı. O, sinisi, kararlı, boyun eğmez bir cesaret; dengeli bir adam, savaşta en sert olan türdendir. Fakat Märchen 'in Odyssey'deki gerçek doğası, Tepegözlerle karşılaşması ve İtaki'ye döndüğünde dış görünüşünü koruması gerektiği gibi, şairi Odisseas'ı aptalca ve zeki bir yalancı yapmaya zorladı. Homer'in seyirci duyarlılığı ve Aşil ile "cehennemin kapıları gibi bir yalandan nefret ettiğini" söylemesi. Ancak verilen mal-

zeme, Odisseas'ın bu sahte sahtekârlığa değinmesine izin vermiyor ve Olimpos Tanrılarının en ahlaklısı olan Athene, onun sanatını beğeniyor. Ayrıca efsanenin malzemeleri Aşil'in zulmünü açığa vurur; İrlanda destanının bir kahramanı gibi, Tain Bo Cualgne, savaş arabasının arkasında ölü bir adamı sürükler ve "kalbindeki kötülükle, Patroclus'un cenazesinde oniki Truva esirini tunç ile katleder." Şairin aklına göre bu, bir insan fedakârlığı vakası değildir ne de Aşil, insanların ruhlarının Patroclus'un esiri olmasını amaçlamaktadır.

Homer, Aşil'e yalnızca bolluk için tutsakları öldüren "öldürmek için öfke duyan" intikamla dolu birisi gözüyle bakıyor. (İlyada xxiii. 23). Bu, insanın kendisini bulduğu geleneksel malzemelerde bulan, belki de insan fedakârlığının hafızasını açıklayan özel bir durumdur. Antik Yunanistan böyle bir ritüele yeterince aşinaydı, ancak Homer için garip bir kötülük; o bunu kavramakta başarısız kalıyor. En çok utandığı noktalar ise din konusundaki malzemeler oldu. Hesiod'dan farklı olarak, Tanrıların "sabah saatlerinde" ne yaptığını; enest, hayvansı biçimdeki aşk maceraları, yamyamlık, Kronos'un babasına yaptığı hakaret, Zeus'un yutulması gibi barbar mitolojisinin uzak geçmişinden türetilen şeyleri konuşmayı sevmiyor. Ancak Olimpos Tanrılarına ait antik mitolojik unsurlardan kurtulamaz. Eumaeus' un Zeus'u etik, adil, merhametli, gerçekten dini bir kavram olmasına rağmen; insanların Tanrılara bağımlılığı konusunda Homer'in içinde neredeyse acı bir his var; "bütün insanlar Tanrılardan sonra gelmek ister"; hikâyede de görüldüğü gibi, Olympos Tanrıları efsanevi, kaprisli, taraf tutan, tuhaf; ama her şeyin ötesinde onursuz varlıklarıdır. Zeus ve Hera'nın çekişmelerinde olduğu gibi, eğer görünüşü komik ise evlilik yaşamı da iç karartıcıdır; zina sadece Tanrılar arasında komik durumu ifade eder. İnsanlar arasında, evin kutsallığının en rezalet halidir. Öyleyse Homer'e yabancı gelen mitoloji, kutsallık yeminini koruyan ve yabancıların, fakirlerin ve zor durumdakilerin koruyucusu Tanrılara mizahi davranmanın en kolay yolunu miras

alıyor. Gelecekteki var olacağına inanılan hayat konusuna gelince, Homer'e hâkim olan bir fikir var, ancak çelişkili ve her zaman sır perdesi olarak kalan bu meselelerin içinde var olan diğer fikirlerle karıştırılıyor. Hâkim olan fikir, ölümlerin ateşi almaları ve defin törenlerini kendilerinin düzenlemesi halinde, iyilik veya kötülük için güçsüz bir şekilde, Hades Evindeki karanlık bir cehenneme katlanmalarındır. Ateş alamadıklarında, dolaşmaları bozulur ve insanlar için "öfke sebebi" olabilir, gece ve gündüzün ruhu Twixt, rüyalarda veya gri çerçevelerde onlara görünebilir.

Hades Meclisi'ndeki ne ödül ne de cezadır (eğer Odisseas destanı için son bir ekleme alırsak xi. 570-600), ama sadece güç ve güneş eksikliğidir. Cehennemdeki Samuel gibi, sadece peygamber Tiresias ve öngörü kabiliyeti "fikirlerini koruyor."

Yine de Yeminler sahnesinde (İlyada iii. 278-9), "insanları yeryüzünün altında cezalandırmaya mahkûm eden" bazı güçlere itiraz edilir. Bu konudaki tüm çelişkili kavramlar, Yeni Güney Galler'deki Euahlayi kabilesi ilahisinin Baiame' ye, Erin'in ruhunu cennete kabul etmesi için Baiame' ye dua ederken, Erin'in şimdi küçük bir kuşun içinde somutlaştığını ifade etmesi gibi mitler bir arada bulunabilir. En düşük seviyedeki barbarların çoğu, ödüllerin ve cezaların geleceğine inanır, ama ateşin etkisinin öğretisi, bu inancı Homer'in bilgisinin alanı dışına çıkardı.

Ölü yakma Homer antropolojisinin en büyük meselesidir, ölü yakma, hayalet beslenmenin ve kahramanlaştırmanın yokluğunun sonucudur. Arkeoloji, Yunanistan'da bu uygulamaların değişmediğini göstermektedir ve arkeoloji bize Homer tümseği ve toprağa gömme yönteminin tek bir örneğini göstermemektedir. Oysa bu yöntem, Bronz Çağı'nın Kuzey Avrupa'sında tarihe geçmiş özgün bir yöntemdir. Homer onu icat etmedi; ölümleri imha etmenin başka bir yöntemi olmadığından bahsediyor, ama Yunanistan'daki izlerini hiçbir zaman bulamadık. Geç Mino dönemine ait şaft ve arı kovanı mezarları, destanlarda

geleneklere dair hiçbir iz bırakmamıştır ve ölü yakma ve höyük, arkeologların bakış açısından da eşit değildir. Bir izahta, herhangi bir tahminde bulunma riskini göze alamıyorum. Ölü yakmanın Dor istilasından sonra göçebelerde ortaya çıktığının var sayılmasına, yabancı düşmanlar tarafından kutsallara, ölülerin ceset kalıntılarına yapılan saygısızlığın örtbas edilmesinin önüne geçiyoruz. Şaft mezarı onları gizleyebilir, üstündeki höyük ve sütun ise, yalnızca acımasız düşmanların nerelerde olduğunu ilan eder.

Homer'in ağırbaşlı beğenisinin, hayatta kalan vahşileri bulmak için antropolog için pek çok yönden zengin bir kaynak olmadığı açıktır. Homer'da hiçbir insan sihir yapmaz; destanlarda, fahişe benzeri bir cadı bulunmaz. Her ikisi de Eski Ahitten tanıdaktır. Orada geleceği gören; ama doğuştan kabiliyetli bir adam vardır. Homer, hayvan doğamızın alçakgönüllü gereksinimlerine asla itiraz etmez; bir gece alarmıyla Doloneia'da uyandığı zaman, Shakespeare'den farklı olarak, asla eski Nestor öksürüğü ve tükürüğü yapmaz. Homer'de kimse öksürmez. Kaplan tamamen ölmemiş olsa da maymunların yaşadığı bir izleyici kitesine şarkı söylüyor. İskoçya'da, on yedinci yüzyıldan daha uzun süren ısırap, raf ve bot ve kelebek vida aletlerimiz hakkında hiçbir şey bilmiyor. Tarihi Yunanistan, canavarı insan doğasından kovma konusunda çok başarılı değildi. Tarihsel Yunanistan şairleri hiçbir zaman Homer kadar başarılı olamadı. İlyada ve Odessa'nın tarih öncesi olduğu, Aka medeniyetinin kısa bir döneminin çiçekleri, prensler ve hanımefendiler topluluğunun olağanüstü derecede gerçek ve asil bir tadı olduğu bir dönem olduğu anlamını çıkarıyorum. Şiirler, popüler bir izleyici kitlesi için değil, bir aristokrat için çerçevelendi, ancak en iyi halk şarkılarımızı söyleyen ozanın, popüler izleyiciye ağırbaşlı romantik şarkı sözlerinde tekil bir saflık tonu istediğini söylemeye tam anlamıyla hazırım. Destansı ya da halk şarkısının temiz olması nesnel sanatın en yüksek doğasıdır: ilham perisi genç kızlar.

NOTLAR

Sayfa 47. Verrall'a yapılan atıf, Temmuz 1908'deki The Quarterly Review Homer dergisindeki makalesine atıfta bulunuyor. Sanırım Pers savaşıdan önce, İlyada ve Odyssey'ye yönelik bazı editoryal çalışmalar yapıldı. Edebi geleneklerde bol miktarda duman var ve "dumanın olduğu yerde yangın var". Ancak duman çelenkleri Ossian'daki puslu hayaletler gibi belirsiz ve çok biçimlidir ve Bay Verrall ile dördüncü yüzyıldan kalma bir konuşmacının sözlerini göremiyorum.

Sayfa 48. Lycurgus "kayıt" değildir. Yunanistan için 'kanıtı kaydet' ile yazıtları anlıyorum, daha fazlasını değil, daha azını da.

Sayfa 57. "cuirass, zoster ve mitrê." Monumenti Antichi yaklaşık yüz izlenim yayınlanmış bir kil mührünün bir kopyasına bakınız. Daha fazla ayrıntı için bakınız Ocak 1908'de Blackwood'un Dergisi'ndeki Homer, ayrıca Atina'daki British School'un yıllık okulu olan Mackenzie (1905-6, s. 241).

Sayfa 59. Odyssey xvi. 294, xix. 13, için

Yazarı: γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος (Bir arkadaş öneriyor)

Yazarı: γὰρ ἐφέλκεται ἀνδράσι δῆρις. (Bu düzeltmeleri bilginlerin insafına bırakıyorum)

DERS III

HOMER DIŞINDAKİ YUNAN EPİK GELENEKLERİNDE ANTROPOLOJİ

En eski Yunan şiirinin kalıntılarında, çarpıcı bir karşıtlıkla karşılaştık. Bay Lang'ın dediği gibi, "Homer antropoloğa, antropoloji ile ilgisi olmayan bir toplumun görünüşünü sunar." Bay Lang, Homer aracılığıyla İlyada ve Odessa'dan bahsediyordu ve bu şiirlere öyle ya da böyle, anlaşılır biçimde, Olympos ya da Homerik ruh olarak nitelediğimiz edebiyatımızın kahramanlık geleneğinden az ya da çok ekleme de bulunabiliriz.

Ancak en eski destan geleneğinde, bu Olympos karakterinin dayanmadığı başka bir tabaka daha var. Zaman zaman kalıntılarla dolu bir tabaka kendi gerçekliğini açığa vursa bile, eğer bir Yunan bilgini kendisini amatör antropologların arasında sınıflandırmaya cesaret gösterebilirse, "barbarların kötü niyetli eğilimleri" biz antropologların sevgili yüreği: sihir ve arınma törenleri, canavar tapınma, taş tapınma, hayaletler ve insan biçimindeki Tanrılar, hem ailenin lideri olarak hem de "iyi doktor" olarak kadının özel güçlerinin izleri ve özellikle en çok yayılan ve insan fedakârlığının neredeyse her yerde bulunan hafızası.

Bu tabaka, Hesiod ve reddedilen destanlar tarafından temsil ediliyor- ben Panathenaea'da (ya da Panathenaea'nın bilinmeyen İyon arketipinde bilinmeyen İyonya arketipi) okunması için seçilmeyen ilkel destan şiirinin ürünlerini kastediyorum: Orfeus müziğine ait literatür, belki de Pausanias'ta korunmuş olan antikacı gelenekler, Clement ve Eusebios gibi bazı Hristiyan yazarların muhalif yorumları, trajedideki büyük bir unsur tarafından korunmuştur.

Şimdi tarihçinin bu Homerik olmayan tabaka hakkında gözlemlemesi gereken ilk şey şudur: Homerik olmayan hiçbir zaman Homerik sonrası ile aynı şey olmadıdır. Eskiden olduğu bize öğretilirdi. Homer'in pratik olarak basit konuşmacı olduğu bize öğretilirdi: saf epik bir

atmosferden başladık ve sonra romantik bir bozulma çağı geçirdik. Homerik olmayan şiirlerin mevcut kalıntıları, sık sık kendi biçimlerinde ve bazen kendi kapsamlarında bile, İlyada varoluşuna dayanan, İlyada gibi burada ve orada onların var olduğunu gösteren işaretler, onun kesin olduğunu gösterir ve yakın zamana kadar, çok eski zamana ait geleneksel bir kitabın kompozisyonunun doğasını ve yöntemini doğru bir şekilde anlayabilecek durumda değildik. Bu noktaya burada ayrıntılı olarak girmeyeceğim. Bir şiir olarak Kipria'nın, kuşkusuz İlyada'dan "sonra" anılabileceğini varsaysak bile, daha sonraki yazınsal bir bütünün, genellikle daha eski bir çekirdek veya daha basit bir malzeme kütlesi içerebileceğini söylemek yeterlidir ve Homerik olmayan destan şiirleri, yaptıkları ise oldukça açıktır.

İki argüman yeterli olacaktır. İlk argüman benzerlikten geliyor. Şimdi bizim emrimizdeki bilgiyle birkaç antropolog, İlyada'nın yüksek, sade, şövalye atmosferini Hesiod'la karşılaştırıldığında ilkel olarak görecektir. İkinci olarak, zaten antropolojik materyalimizin büyük bir kısmı tarih öncesi Girit'te bulunmaktadır. İkonik ibadet, taşlar, canavarlar, sütunlar ve cennet kuşları: Anadolu'nun büyük ana tanrıçası, insan kurbanları, kraliyet ve ilahi boğa. Girit'in benden daha iyi bulduğunu bilenlerin düzeltilmesi altında konuşuyorum, ama bana göre Girit'ten Hesiod'a veya Eumelus'a hatta Pausanias'a kadar görülebilen birçok köprü var; fakat Girit ile Homer arasındaki uçurum, bazı yerlerde köprü yok gibi görünüyor.

Böylece edebi bütün daha erken ilkel düşünce biçimlerini, ilkel dinleri içerir.

Şimdi, bu gerçek kendi içinde, farklı şekillerde ifade edilmekle birlikte, bilginler arasında pek tartışılmaz. Ancak gerçeğin açıklamaları çeşitlidir. En muhtemel görünen şey, temizleme veya arındırma yani sansür teorisidir. Bay Lang, Yunan Destanının ortaya çıkışında, bu konuda söylemeye çalıştığım şeyi anlamış gibi görünmediğinden, bunu şu şekilde ifade edeceğim: Destan şiirinin büyük yığınının bir

tarafa ayrılmaya başladığını ve yaklaşık sekizinci yüzyıldan itibaren ihmal edildiğini biliyoruz ve bizim kısımlarımızdan anlam çıkarmak için, onu yarı yabani kalmış halde buluyoruz. Aksine herhangi erken bir dönemdeki iki şiir, “tüm İyonyalıların” ardından da “tüm Atinalıların” dört yıllık görkemli buluşmasında halkın okuması için tercih edilmişlerdi. Şiirler gözle görülür bir şekilde hala akıcı bir durumdaydı ve Yunanistan’ın aklı onlara odaklanmıştı. Bu süreç, yarı barbarlar diyarından Ege kıyılarına getiren, Tales’in, Eshilos’un ve Euripides’in Yunanistan’ında yükselten büyük hareket döneminde de devam etti. Ve doğal olarak diğer destanlar gibi bu iki destanın da onların hikâyelerini batırdığı, tüm tatsız ve kötü olmayan öğelerin kademeli ama sert biçimde reddedildiği ideal bir geçmişin renginin ortasında bulduk. Bu çok geniş bir ifadedir hem kanıtları hem ilave nedenleri ve de nitelikleri ihmal eder. Ancak bu, Homerik olmayan destanlar nedeniyle Yunanistan öncesi düşünce alışkanlıklarını daha sadık bir şekilde temsil ettiğini, sadece kabaca dışarı sızmasına ortaya çıktığını açıklamaya hizmet ediyor.

Şimdi Homer’deki Antropoloji üzerine bir ders verdikten sonraki asıl zorluk, yeterince malzeme bulmaktır. Homer dışındaki erken destan durumunda, zorluk yalnızca neyin seçileceği ve nerede duracağıdır.

Gizemli ilkel toplumların kalıntıları tartışılarak başlanabilir. Kalıntılar oldukça zengindir. Webster, eğitici kitabında [41], vahşi yaşam üzerinde bu kadar büyük bir etkiye sahip olan bu bedenlerin normal oluşumunu izlemiştir. İlk aşamada, kabilelerin tüm erkeklerinin, öz insanlar olarak kabul edilmeden önce geçmeleri gereken sıradan bir çile ve erginlik ritüel sistemi herkesçe bilinmektedir. Arunta ve çeşitli Kızılderili kabilelerinin çileleri çoğumuz için tanıdık. Bu törenlerde çoğu zaman hem gizem hem de şarlatanlık oldukça fazla yer kaplar. Örneğin üyeliğe yeni kabul edilmiş gençlerin başlatılması bazen ölmesi ve yeniden doğması gerekiyor. İşlem gizlidir. Kabilenin kadınları dikkatlice uzak

tutulur. Komşuluk ilişkileri, uyarı sesi olan boğa çingırağı veya boğa böğürtleni “ölümsüz şeylerin fırtınası” sesiyle uyarılır, Hesiod belki de hava yankılanmasının ölümsüzlüğü anlattığını ifade ediyordu. [42] Bir sonraki aşama, bu kabul töreni zorunlu olmaktan çıktığında başlar. Bu bazı zamanlarda ise, savaş şefinin, yaşlı büyücü doktorlardan ayrılmasına bağlıdır. Tabii ki başlangıç törenleri, özellikle soy isimlerin bölümüdür. Üçüncü aşamada ise, tam anlamıyla gizemli bir toplum bulduk. Üyeliğe kabul edilmiş kimseler kesin bir yapı oluşturur ve Tanrıları hoşnut edici davranışlarda bulunarak, birlikte çalışmayı sürdürürler.

Yeni Gine’nin kuzey doğusunda yer alan Bismarck Takımadalarında yaşayan, güçlü bir toplum olan Duk-Duklar örneğini ele alalım. Onun gücü ya da müminlerin payına düşen avantajları üzerinde durmayacağım. Ama Duk-dukların adına, Bay Webster’ den tanıklığı göz önünde bulundurarak alıntılar yapacağım.

Duk-Duk yılda altı kez, her zaman yeni ayın gününde gelir. Gelişi, bir ay önceden, ihtiyarlar tarafından ilan edilir. Bu ay boyunca, büyük miktarlarda yiyecekler, Duk-Duklar için hazırlanır ve ihtiyarlar, ileri yaşta ileri gelenler, adanmış kimselerle özel olarak “ilgilenir”. Epifani bayramından bir gün önce bütün kadınlar ortadan kaybolur. İlahi varlığa bakmak onlar için ölümdür. Şafaktan önce, kabilenin bütün erkekleri kumsalda toplanır, genç erkeklerin çoğu korkmuş görünüyor. İlk günlerde şafakta şarkı söyleme ve davul çalma denizde duyulur ve yeterli ışık olduğu anda, en kısa sürede, birbirine iple bağlanmış ve rampa üzerine inşa edilmiş beş veya altı adet kano görülür. Bu ortamda iki Duk-Duk, dans edenler ve acı acı ağlama sesi çıkaranlar vardır. On metre yüksekliğinde, grotesk figürlü bir insan maskesinin üstündeki devasa cassowary kuşları gibi giyinip süslendiler. En azından, bahsettiğim tanık Bay Romilly, cesedi cassowary’ in vücuduna çok benziyor, ama kafa bir Duk-Duk kafasından başka bir şeye benzemiyor. Kanolar sahile çekilir. Yerliler korkuyla geri çekilir, çünkü

Duk-Duklar için savaş baltasına dokunmak çoğunlukla kabahatli bulunmak demek. Her zaman çılgılık atmaya ve dans etmeye, yerleşim yeri boyunca devam ederler, ormanda tüm bunlar için onlara gizli bir ev hazırlanır. Yaklaşık on beş gün boyunca orada kalırlar. Birçok kez insanlara vururlar ve özellikle kadınları yağmalayarak, uygun gördükleri kişilerden zorla para isterler; eğer birisi onlara saygı göstermezse, Duk-Duk toplumunun hiçbir ferdi şahsi olarak konuşmaz, ama onun yerine cezalar devreye girer ve o da hızlı ve korkunç bir biçimde uygulanır.

Şimdi Egbo, Mumbo-Jumbo gibi Duk-Duk toplumu da anti-feministtir, oysa Dionysos'a esasen kadınlar tarafından tapılmaktadır. Bununla ilgili olarak ise birkaç Batı Afrika ülkesi ile paralellik vardır. Mendi ülkesine ait Bundu, çok güçlü bir kadın topluluğudur. [43] Ama diğer taraftan bu hikâyenin tamamı, örneğin Eumelus'a atfedilen ilk Korint destanında ortaya çıktıkları zaman, ilginç bir şekilde Dionysos mitlerini hatırlatmaz mı? Memleketi Trakya'da, muhtemelen, herkes Dionysos' un üyesi olarak kabul edilmişti; ancak Yunanistan'da onun müritleri özel bir topluluğun fertleriydi. Dionysos, bir gemiyle yabancı denizlerden ulaşır: içeriye doğru hareket eden bu gemi, bir bütün olarak vagon üzerine yerleştirilir. [44] Farklı mekânlarda kendisini görmek isteyen ve onu onurize eden takipçilerine, bizzat kendisi görünüş gerçekleştirir. Düzenli olarak lanse edilen, Likurgus'un, Baküs yani Dionysos toplumun ve bizzat Tanrının yaptığı yanlışlar tarafından mahvolduğu propagandası bizim için gözden düşmüştür. O, "Baküs ateşinin ve Tanrı'nın deliren kadınlar gerçeğini" öğrenmenin peşine düşmüştür. [45] O, Dionysos ve bizzat onun destekçileri cezalandırdı ve denize sürdü. [46] Pertles ile aynı. Gerçek ritüelde, Dionysos ile bir erkek Duk-Duk üyesini, Egbo ya da Mumbo-Jumbo'yu kişileştirirken çok az şüphe duyabiliriz. Muhtemelen aynı şekilde, ilahi bir varlık için gemideki figürü alırken konunun yabancıları olan Mungo Park'ın dediği gibi, "çok cahiliz ya da en azından öyle davranmaya mecbur kaldık."

Gizemlerin hepsi gizli topluluklarla yakından bağlantılıdır. Demeter gizeminin içinde bir görünüm vardır; Elefsis'te Demeter' in gelişi, boğa çingırağı ya da boğa böğürtlenine sahiptir ve konuya uzak kalanları hariç tutar. Ve belki de bu gerçek, dünyadaki etkisinin azaldığına dair bir işaret, bu toplumların birçoğu gibi, bir sonraki dönemde harika şeyler yapmayı kabul eder.

Bana göre tarih öncesi Yunanistan'da, başka tür gizli toplumların Batı Afrika insan aslanlarına veya insan leoparlara benzeyen izleri var. Burada, kurt adamlarla ilgili uzun zamandır beklenen dostum Bay Penmorlan Maine kitabına bakmalıyım. Ancak, konunun yalnızca ana hatlarını vermek için, bu toplumların üyeleri belirli mevsimlerde leoparlara veya aslanlara dönüşmeye ve daha sonra da insanları leopar veya aslan benzeri şekilde öldürmeye eğilim göstermektedir. Amaçları kısmen "ilaç" için insani yağ elde etmek, kısmen düşmanlarını uzaklaştırmak veya caydırmaktır. Bay H. H. Johnston [47], yaşlı bir adam tarafından işlenen, kendisini uzun otların arasında gizleyen ve yalnız gezginlere musallat olan bir dizi cinayeti anlatıyor. Onları öldürdü ve sonra cesetleri parçaladı. Cinayetleri rahat bir şekilde itiraf etti ama zaman zaman bir aslan haline geldiğini ve böyle davranması gerektiğini açıkladı. [48] Leopar toplumlarında, leoparın pençesinin yarasını taklit etmek için sonunda üç çatal bıçak ya da eldiven bulunur. Ve ben de aynı amaca sahip olduğundan şüphelendiğim vahşi bir canavar gibi pençelerle biten uzun bir sopa gördüm. Kayınpederim onu Hartum'da, güneyden gelen bir siyahiden satın aldığını ve kim olduğunu bilinmemesini istedi. Şüphesiz bir "fantezi" gibi olduğunu söyledi.

Belirli bir olayı ele almak için, Sherbro Adasında leopar toplumundaki kabul töreninin yöntemini, bazı Helen öncesi mitleri hatırlatır. Toplum bir yabancıyı seçti ve insan etinin gizlice diğer gıdalarla karıştırıldığı bir akşam yemeğine onu davet etti. Yemeğin sonunda onun ne yediğini ortaya koyarlar ve kanıt olarak (sanırım) ona, öldürülen

insanın ellerini ve bazen de başını gösterirler. O artık leopar şölenini paylaşmıştır ve şimdi o bir leopar olmuştur. [49]

Atreus' un öldürülen çocukların ellerini ve ayaklarını ayrı tutması, bir bezle gizlenmesi ve bayramın sonunda Thyestes'e yediklerini göstermek için bezi çıkarması tam olarak böyle değildi mi? Lykaon adı λύκος kelimesinden türetilmiş olsa da bir kurta dönüştürülmüş; çünkü "Zeus Lykaios Sunağında bir çocuğu feda etmiş." Zeus Lykaios' tan pek farklı olamayacağından, aslında bir yamyam eylemini ima etmiş olmalı. Ve hatırlayacaksınız ki, Zeus ritüelinde bir Lykaios efsanesi, insan etinin bir parçasının kurban etinin geri kalanıyla karıştırıldığını ve bilmeden bu eti tadan adamın kurda dönüşmeye mahkûm olduğunu söyledi. [50]

Totem ve anaerkilliğin yakıcı soruları var; dünya büyü, arınma, fetişizm var; Antik Yunan öncesi efsanelerde bulunabilecek "alt kültür dinleri" ile ilgili birçok işareti var. Ancak bu dersin geri kalanında, örneklemek istediğim özel noktaya dönmeliyim.

Konunun en tanıdık bir kısmı olan İlahi Kral ile uğraşmak ya da onu, Tıp-Kral olarak adlandırmayı tercih ettiğimde ve Homerik olmayan şiirin en belirgin kalıntılarına ulaştığımız sonuçları uygulamak istiyorum.

Hepimiz bu Tıp-Kral hakkında bilgi sahibiyiz. İstersek ona İlah olarak anabiliriz. Kuvvet ve doğaüstü gücündesaretle öneriyorum, Hesiod κράτος τε βία τε (devlet ve şiddet) insanların refahına bağlı olarak diyor, yağmur ve gök gürültüsüne, oyunun, ekinlerin, başarıların bolluğunun refahına bağlıdır. Ayrıca selleri, depremleri ve kötü durumları da etkiliyor. Herhangi bir şekilde acı çekerse, doğaüstü gücü zayıflarsa, bütün insanları da acı çeker ve zayıflar. Sonuç olarak, kendimi cesaretlendirmeye ve öğrendiğince gücünü elde tutmaya teşvik edilerek, eğer herhangi bir zayıflık gösterirse de bu durumdan kurtulmalı ve

yerini alacak daha iyi bir adam bulmalıdır. Üç ana yöntem var gibi gözüküyor. Ya periyodik olarak beş yılın sonunda ya da dokuz yılın sonunda veya efsanelerde Peleus, Oineus, Aison gibi yaş belirtileri gösterdiğinde ya da bugünkü ana konumuz, başkasının onu öldürerek doğaüstü gücünü gösterdiği zaman sessizce empoze edilir. Hâlihazırda doğaüstü gücüm en yüksekte; ben kralım, iradem şu anda kendini gerçekleştiriyor. Ama eğer doğaüstü gücünüz, yani size ait olan “devlet ve şiddet” benimkini fethederse kral olursunuz. Eğer benim doğaüstü gücümü içinde taşıyabiliyorsan bu daha iyidir. Devlet ve şiddet için zor şeyler var ve bizden birini ya da Hesiod’a göre Zeus dışında birisini yüzüstü bırakabilir: “Zeus’un evi onlarsız olmaz, Zeus’un yeri yoktur, onların onu takip etmediği yerde tanrıların çıkışı yoktur ve sonsuza dek gürültü çıkaranların yanına otururlar.” [51] Zaten, Hesiod ‘da bu doğaüstü güç nitelikleri elbette Eshios’un Prometheus eserinde yarı antropomorfik hale geldi.

Şimdi antropolojide, bizden uzak tutulan insanların yaratıcı anlayışında her zaman taze çalışmalar yapıyoruz ve bu nedenle de doğal olarak, anlayışımızı her zaman biraz düzeltir ve değiştiririz. Bu İlahi Kral ile ilgili olarak sıradan klasik anlayışın biraz yanlış olduğunu öne sürmek istiyorum. Tanrılaştırmadan söz ediyoruz ve bu Tanrılaştırma, bizim için her zaman bir bilmece olmaya devam ediyor. Gizemli Minos için her şey çok iyi olabilir, ancak Jul Sezar veya Hadrian’a uygulandığında, öykünün tüm açık ve düz nesirlerinde çok anlamsız ve uluorta edilmiş bir küfür gibi görünüyor. Bence bu hata, son derece soyut ve teorik bir anlayışla kavradığımız “Tanrı” kavramını, yüzyıllar boyunca, nadir görülen ve insanlığın en yüksek felsefi ve dinî düşüncesi olan, insanlığa ait olmayan bir fikir katmanına uygulamaktır. Son Dinler Kongresi’ne sunulan başkanlık adreslerinden birinde Hartland, bu Tanrı fikriyle ilgili önemli bir gerçeği, yani bu kelime ne zaman kullanılırsa kullanılsın, en iyi tanıklarımız birbirleriyle çelişme eğilimindedir. Arunta kabilelerinin en yetkin gözlemcileri arasında, örneğin, bazıları Tanrı hakkında fikir sahibi

olmadıklarını, diğerleri ise sürekli olarak Tanrı hakkında düşündüklerini savunuyorlar. Bu konuda çok şey söylenebilir; ama hence, bir şey açık bir şekilde ortaya çıkıyor: bu, gökten uzaktaki bir tanrı fikridir- ben sadece “bedeni, parçaları veya tutkusu olmayan” bir tanrı demiyorum, hatta çok olan bir tanrı bile demiyorum, uzak ve dünyadaki olağan fenomenlerin ardındaki sebep budur- bu fikir pratik olarak zihinlerine hiç girmeyen bir fikirdir ya da eğer bir çabayla onu kabul edip kabul edebilirlerse çalışma değeri çok azdır ve yakında unutulur. Sanırım ilkel ırkların birçoğunda başhekim, kral, doğaüstü güçleriyle birlikte tanrı ve tanrılara eşit başhekimlerdir. Yağmur yağdıran büyücü, oyunun başlatıcısı, öldürme ve yaşatma gücüne sahip olan- sonrasında ırkların daha yüksek ve gölgeli varlıklara yetkili kıldığı, açıkça kendisiyle beraber giden, uyum sağlayan şeylerin yaratıcısıdır.

Büyük mana yani doğaüstü gücün sahibi olan kral, insanların ona itaat etmelerini ister ve karakter gücüyle, etkileyici ritüellerin de yardımıyla, iradesi ile bunu gerçekleştirir. Aynı şekilde yağmur yağdırır; çok şiddetli bir şekilde “yağmur yağsın” der. Öyle. Bu, yanlış bir şekilde taklit sihir dediğimiz şeyin arkasında yatıyor. Çünkü yağmuru gerçekten yağdıran, yağmuru taklit etmez, sadece onu gerçekleştirir. Kişi, her zaman vahşi hayvanların ölke krizi, hile, zorbalık ile telkinine, hassasiyetle, aşırı bir odaklanmayı göz önünde bulundurmalıdır. Muhtemelen kral sınıfına ait olan Kiknos-Ares, Herakles’in kutsal alanında kendisine saldırmasını beklerken, sadece uygun basit anlaşmaları yapmakla ve güvende kalmakla sınırlanmıyordu, hayır, “duvar resimleri” tüm doğaüstü güçlerini çalıştırarak, mümkün olabilecek her türlü korkuya ilham kaynağı oldu. Orta Çağ’ın rahiplerini hatta “boğa burcu” simgesi olan boğayı düşünün. Tiresias gibi eski peygamberlerinin karakteristik tutkularını, aynen modern yoga sofuları ve Faslı Azizler gibi düşünün.

O zaman ilk olarak, sosyolojik gerçekçelerle, bu ilkel

kralı tanrılaşmış bir insan olarak düşünmemeliyiz, daha ziyade, daha kültürlü yaşlarda tanrılara indirgemiş olan güçlere sahip, deizm öncesi bir tip insanı olarak düşünmeliyiz. İkinci olarak, etimolojik argümanların referans alınmaz olduğunu ve kendisine güvenen kimseleri sık sık yarı yolda bıraktığını bilmeme rağmen, Curtius'un kaynağının belki de çok saygın, çoğulcu, yüceltilip tapılan bir Tanrıda görüldüğünü, Latinler için "büyü" ya da "sihirli dua" çağrışımları yapan festival ve bayram kavramları için mi kullanıldığını hatırlamıyorum. Başka bir kaynak elde etmeyi tercih eden Profesör Conway (Lith. Dvāse, 'ruh, nefes,' MHG. Ge-twas, 'hayalet' bkz. Brugmann, Gr. Gr. Sv) kaçınılmaz bir itiraz olarak bana, θεός yani 'Tanrı anlamında gelemeyeceğini, yalnızca "dua" veya "dua eden" anlamında olabileceğini yazıyordu. Şimdi, kelimenin "dua" yerine "heceleme" önermesi dışında, demek istediğim de tam olarak budur. Eğer tanrı kelimesi gerçek haliyle cinsiyetsiz ise, φάρμακον gibi, büyü ya da sihirbazlık anlamına gelir. Eğer eril ise, φαρμακός kelimesinden uzak anlamda değildir, sihirbaz hekim ya da sihirli adam anlamındadır.

Düşünce süreci, eğer biraz fazla basitleştirebilirim, bunun gibi görünüyor. İlk önce yeryüzündeki Tanrı veya yağmur yağdıran, yağmurunu yağdırır. Sonra her zaman veya koşulsuz olarak yağmur yağmadığı tespit edilir ve daha uzak bir yağmur yağdıran kişiyi uzaklarda, uzak bir dağda veya belki de gökyüzünde yaşadığı hipotezine ulaşırsınız. Gerçek Tanrı odur. Yeryüzündeki Tanrı, yalnızca kendi yollarını bilir, ona aittir, kısmen onu kontrol eder; bazen gerçekten ona alçakgönüllülükle dua edilebilir. Aslında dünyada Tanrı olarak anılan kişi, gerçekte her şeyin Tanrısı değildir. İşte Homer ile Homer olmayan, ıslah olmuş Olympos dini ve yapılan eski vahşi şeyler arasındaki en güçlü antitezlerden birisi. Homer, ölümlü ve ölümsüz arasındaki çizgiyi, Olimpos'taki Tanrı ile buradaki insan arasındaki çizgiyi temizledi. Ve çoğu erken dönem Yunan şiiri, antitezi ile ele alır. BURAYA BİR ŞEYLER GELECEK Beşinci yüzyıla gelindiğinde, "Tanrılar ve ölümlü insanlar

Mêkônêde mücadele etti” ve Tanrılar gündüzü taşıyordu. Yine de Sofokles bile, felaketi durdurması için Tebaililer ile birlikte Krala dua ederek, ricada bulundu ve görünüyor ki, rahibin açıklamaları çok önemli.

Ona dileklerini sunmaya gelenler, tam olarak bir Tanrı olarak değil, ama ilk olarak insanlarla ve şeytanlarla özel bir ilişki içinde olan birisi olarak geliyorlar.

Bu tip krallarının, özellikle yağmur ve gök gürültüsünü yaratanların büyük bir koleksiyonu, A. B. Cook’ un 1903’e ait Klasik İncelemesinde yayımlanan “Zeus, Jüpiter ve Meşe” hakkındaki dikkat çekici makalelerinde ve yine eski zaman halk hikâyelerindeki “Avrupa Gökyüzü Tanrısı”, xv, s. 371-90. Birkaç tanesine kısaca geçeceğiz.

En açık olanı Salmoneus. İnaniyorum ki onun doğası kısmen M. Solomon Reinach ve kısmen de Bayan Jane Harrison tarafından açıklandı. “Zeus olduğunu ilan etti” diyor Apollodorus (i. 9, 7), ve Zeus’u fedakârlıklarından mahrum bırakan adamlar ona kurbanlar sunuyor. Bir bronz deri ikitelli arabaya takıldı ve onları takip ettiğinde, gürlediğini, yanan meşaleleri havaya attığını ve aydınlattığını söyledi. Öyleydi, en azından elinden geleni yapıyordu. Cook, ayrıca Zeus olduğunu söylemesi için bir gerekçesinin olduğunu gösteriyor. Çünkü o bir Olympos fatihiydi ve böylece Olympos’un Kralı veya Zeus’u oldu ve gök gürültüsünü resmi görevlerinin bir parçası haline getirdi.

Neredeyse tam olarak benzerler, Remulus Silvius, Romulus... Ovid’in dediği gibi, taklitçi fulminis. “Tanrılara saygısızlıkta bulunarak, gök gürültüsü ve şimşek gibi sesler çıkararak onlarla dalga geçti. Bu sırada, Tanrı gibi davranarak erkekleri de korkutmayı düşünüyordu. Ancak yağmurun yağdığı ve şimşeğin çıktığı bir fırtına yakınlarındaki evinin üzerine düştü ve bütün aile fertleriyle birlikte, olağandışı bir şekilde kabanar gölde boğuldu. [52]

Daha mütevazı ve sonraki inanışlara uygun olarak Numa idi. Gök gürültüsü yapımında hiçbir taklit buluna-

manıştır. [53] Picus ve Faunus Numa'ya gök gürültüsü ve şimşek çekiciliği, soğan, saç ve bataklıktan oluşan bir cazibe de dâhil olmak üzere pek çok şey öğretti. Livy, Ovid ve diğerleri tarafından anlatılan, insan fedakârlığının Jüpiter'i aldattığı hikâyeyi hatırlayabilirsiniz. Jüpiter'in kendisine gelmesi ve gök gürültüsü çekiciliğini ortaya çıkarması için bir büyü yaptı. Tanrı geldi, ama getirilmediği için sinirlendi ve kanı olması gerekiyordu. "Kafalar istiyorum", "soğanlar" dedi Numa. "İnsan istiyorum", "saçlar" dedi Numa. "Yaşamak istiyorum Pilchards", dindar Kral araya girdi ve Jüpiter konuyu bıraktı.

Minos'un da aynı şekilde gök gürültüsü yapma gücü vardı; ama yalnızca babası Zeus'a dua etmeyi yararlı buldu.

Şimdi, bu erken dönem Roma kahramanlarının çoğunun hem erkekler hem de Tanrılar olarak görüldüğünü gözlemleyin. Bunun açıklaması, gök Tanrıları tanıtıldığı zaman, eski Tanrıların ya da kralların Mezentius, Remulus Silvius, Salmoneus gibi mahkûm edilmesi ya da başkalarının alıkonması gerektiğini düşünüyorum. Numa ve Romulus bir kerede kendilerini önerdiler. Aeneas, Turnus'la ya da bazıları Mezentius'la savaşırken, ortadan kaybolup Jüpiter Yerlileri oldu. Latinus Mezentius ile savaşırken kayboldu ve Jüpiter Latiaris oldu. Daha sonraki zamanlarda bu "Humani Loves" sayıları vardı. Antik zamanı hatırlamak en önemli sosyal gerçeklerden biri, eğitimin yayılmasının çok zor ve yavaş olmasıydı. Bunun sonucu olarak da bütün ulusun bir zamanlar, ilkel batıl inanç durumunun tamamen üstüne çıkması neredeyse imkânsızdı. Preuss büyük bir keyifle Urdummheit kelimesinin tanımını yapar.

Jul Sezar, Flamen Dialis için M. Antonius ile Jüpiter olarak ibadet edildi. Caligula, Optimus Maximus ve ayrıca Jüpiter Latiaris olarak ibadet edildi; Muhtemelen Nemi'deki rakibi Rex Nemorensis'i öldürmesi için bu kapasitedeydi. Domitian, şairler tarafından sürekli Jüpiter olarak anılır. Madeni paralar AIBIA HPA (Iivia ira) ve HADRIANO, IOVI OLYMPIO olarak bulunur.

“Kutsanmış insanların ruhlarının Yunan Zânes tarafından çağrıldığı” ve Tzetzes tarafından ifade edilen ve sık sık tekrarlanan ifadelerin “eskilerin tüm krallarını çağırıcıkları” hakkında biraz gizemli bir açıklama yaptık. Zeus ve kraliçeleri “Tanrıçaları”. Οἱ γὰρ πρὶν τε Δίας πάντας κάλεον βασιλκάας. [54]

Zeus-Agamemnon veya Zeus-Minos hakkında konuşmayacağım ne de Zâs adını taşıyan Corycus'taki Zeus rahiplerinin sayısı konusuna değinmeyeceğim. Ama sadece bir gerçeğe dikkat çekeceğim. Kral olmayan iki sınıfa ve sadece Zeus unvanını taşıyan ikisine inamıyorum. Onlar peygamberlerdir – Zeus Amphiaraios ve Zeus Trophonios gibi ve kendisini Zeus ve onun çeşitli görevlilerini diğer ilahi isimlerle adlandıran ünlü başhekim Menekratlar gibi. Yani, eski tıp şefi anlayışı bu üç kanala, kral, peygamber ve doktora bölünmüş ve zaman zaman üçüne de Zeus'un adı egemen olur. Lystra'daki tıbbi bir mucize için Barnabas'ı Zeus ve Pavlus olarak Hermes olarak selamlandı (İblâkilerin İşleyişi 12).

Şimdi, daha önce gözlemlendiği gibi, insan sevgisinin tarihi kanla yazılmıştır ve bu iki özel nedenden dolayıdır. Birincisi, kan dökerek hükümdarlığa gelmeleri ve kan dökerek bu tahtı bırakmalarıdır. İkincisi, “güçlü ilaç” istendiğinde, her zaman büyük sıkıntı veya tehlikelerin olduğu zamanlarda ilgiyi üstlerine çekerler. Bu gibi durumlarda en güçlü ve sevilen ilaç, bir çeşit insan kanı veya onun bir değişik türüdür. Leopar topluluğunun ana amacının, insan yağını “ilaç” olarak elde etme isteği olduğu söyleniyor. Aynı sebep Avustralya'da ise cinayetlere yol açmaktadır. [55]

Bu ilkel tıp krallarında çok derin olan kan lekesi için belki üçüncü bir neden eklemeliyiz. Demek istediğim, sadece korkuya ve itaate ilham vermek ve günlerini korku ile geçiren halefi, kaçınılmaz olarak mümkün olduğu kadar uzak tutmak istiyordum. Kyoto, Phorbas, Oinomaos, Kerkyon, Amykos, Philomeleides, Sinis ve Procrustes, Yunan efsanesinin bütün canavarları ile yarışan ya da güre-

şen ve onları mağlup eden, ağaçlara asan ya da vücutlarını parçalayan veya fırlatan tüm devleri, vahşi hayvanları ya da benzerlerini, kulübe direklere sıkışmış kafalarla halkalanan birçok Afrika kralı ile paraleldir. [56]

Şimdi, dediğim gibi bu kavramları, Homer dışındaki en belirgin Yunan Epik şiirine uygulamak ve antropolojik olarak Tanrıların Doğuşunun ana efsanesini göstermek istiyorum. Hikâyenin ana hatlarını hatırlayacaksınız. Krallık makamının ilk sahibi- βασιληίδα τιμήν- Ouranos. Çocuklarından korkuyor ve gizleniyor ya da onları hapse atarak, sınırlarını çiziyor. Sonunda, oğlu Kronos babasına karşı zafer kazanıp, sakat bırakıyor ve denetiminden kurtuluyor. Kronos da Kral olduktan sonra, benzer şekilde çocuklarından korkmaya başlar, onları birbiri ardına yutmaya başlar ve sonunda Zeus onu yenerek, etkisiz hale getirir. Zeus şimdi Kraldır, ama Zeus, Metis Athena'dan doğmak üzereyken onu da yutarak önlemine alır.

Şimdilik detayları atlıyorum. Ayrıca Maori'nin paralelini tartışmaktan da kaçınıyorum, önce Bay Lang'ın âdet ve efsanesine inanıyorum. Bu çatışma dizisinin dinsel bir değişime değinmesi, eski Pelasg ibadetlerinin yeni gelen Akaları ihmal etmesi olarak açıklandı. İçinde olabilir: ancak böyle bir açıklama, tüm yutulma serilerine izah getiremez. Söz konusu üç, kesinlikle dört değil, sorunda farklı dinler yoktu.

Hikâyeyi analiz ederken içinde şu unsurları buluyorum.

Birincisi, ilaç kralı veya Tanrı, halefinden korkuyor. Olası halefler bu durumda, çocukları olarak temsil edilir. Bu hikâye anlatımında yalnızca bir kolaylık olabilir; krallığın kalıtsal olduğu zamanın bir etkisi olabilir.

Her üç durumda da Hesiod tarafından belirlenen gerekçe, halef korkusu gibi görünüyor. Aslında, Ouranos'un gerekçesi, çok açık bir şekilde ifade edilmemiştir. Çocuklarını yeryüzünde saklayarak başladılar; çünkü onlar “ço-

cukların en tehlikelisi” olarak görülüyordu (155). Onlar “babaları tarafından sevilmedi” ve hatta “kötü durumlarına sevindiler.”

Kronos ortaya çıktı ve onu yendi: sakatlanmanın tam anlamını bir kenara bırakıyorum. Kronos, Ouranos’un gururlu oğullarının hiçbirinin ölümsüzler arasında kral rütbesine sahip olmaması gerektiğini düşünerek çocuklarını yutmaya başladı; çünkü Gaia ve Ouranos’tan, oğlu (461 II.) tarafından yok edilmek üzere kaderinin belirlendiğini duymuştu. Burada verilen gerekçe de budur.

Zeus ve onun Athena’yı doğurmak üzereyken Metis’i yutmaktaki garip davranışına gelince, kendine özgü iki güdü ona atfedilir. İlk önce, daha öncesinden tanıştığımız ile. Ölümsüzlerden birisinin değil; ama kendisinin kralın rütbesine βασιληίδα τιμήν sahip olması gerektiğini belirledi. Thetis’in evliliğinden bir beklentisi de kaderi önceden belirlenmiş, Metis’ ten doğacak, “babadan daha güçlü olacak bir çocuk” kehanetini duymasıydı. Ama bu o kadar basit değildi, Athena, Metis’ in çocuğuydu ve Zeus’tan daha güçlü değildi. Kehanet, Metis’ in dünyaya getireceği “ilk çocuğun Athena, ikincisinin de babasından daha güçlü olacak bir çocuk” yönünde olması nedeniyle, merak edilen bir biçime bürünür. Zeus, vaktinden önce onu yutmuş gibi görünüyor. Fakat ikinci bir nedeni de vardı. Metis’ in içinde olan tanrıçanın ona “iyilik ve kötülüğü anlatması gerektiğini” yutmuştu. Μῆτις ismi elbette “öğüt” veya “bilgelik” anlamına gelir.

Şimdilik bu son ayrıntıyı bir kenara bırakarak, bu garip yutma hikâyesinin veya tacın saklanması’nın esas nedeni, her kralın kendisinden sonra gelen ve yerini alacak potansiyeli olan kişilere karşı hissettiği korku olduğunu düşünüyorum. Ancak bu hala açıklanamayan bir şey bırakıyor, bulduğum ikinci ana unsur ise kutsal taşlara veya gök gürültüsü taşlarına ibadet etmektir.

Kronos Zeus’u yutmaya başladığında, hatırlayacaksınız

ki, Gaia, kındak elbiselerine büyük bir taş koyup onu büyük Kronos'a verdi. Ve onu, karnının içine koydu (ἐν ἐσκάτθῃ τοῦ νηδύν). (487) Ardından, "aradan geçen yıllarda" (tam olarak ne anlama gelirse gelsin), Gaia'nın danışmanları tarafından aklı çelinen, oğlunun gücü ve hilesiyle yenilen Kronos, tekrar ailesini dışarı çıkardı. (Muhtemelen oradaki farklı hikâyelere ait iki neden var- biri Gaia'nın hüneri, diğeri de oğlunun doğaüstü gücüyle aşılmıştı) Kusarak dışarı çıkardığı ilk şey olan taş, yuttuğu son şey oldu. Öyleyse, Zeus babasının kardeşlerini, Titanları hemen serbest bıraktı. Onlar bu tutum karşısında minnettarlık duyular ve ona üç tane armağan verdiler: gök gürültüsü, yıldırım ve şimşek. Vaktiyle engin dünya onları saklamıştı: ve Zeus'un kuralları ile yönetilen ölümlüler ve ölümsüzler de onlardı. [57]

Yani, bu hikâyedeki Zeus gök gürültüsü tanrısıdır. Gök gürültüsü ve şimşek onun doğaüstü güçleridir. Ve sadece gök gürültüsü tanrısı değil, aynı zamanda gök gürültüsü taşıdır. Elbetteki kimlik, mitin şu anki versiyonunda gizlenmiştir. Hesiod'daki diğer her şey gibi karışır. [58] Ama içinden gösterir. Kronos, Zeus'u yutmaya başladığında, yuttuğu şey taşıdır. Ve yalnızca "Dünya'nın danışmanları tarafından" Kronos, Zeus'un herhangi bir eylemde bulunabileceği taşı kustururken ve bu eylem gök gürültüsünün özelliği olan şimşek halini alır. "Gök gürültüsü taşı" veya κεραυνία yani yıldırım kelimesinde, eskilere ait iki fikir belki de karışmış ve kafaları karışmış gibi görünüyor. Gök gürültüsüne düşen gerçek cıvata gibi görünen bir göktaşı ve içinde gizemli ateşi olan sıradan bir çakmaktaşı, nefrit, yeşim ya da benzeri şeylerdir. Ateş, çakmaktaşı ya da kalıcı doğaüstü gücüdür.

Hesiod'un öyküsünün dikkatlice okunması bence, çoğu antropoloğu Zeus'un taş olduğuna ikna edecektir. Nitekim hem Zeus hem de Jüpiter'in taş gibi görünmesi nadir olaylar değildir. Romulus tarafından kurulan, Roma'nın en eski Jüpiter tapınağı olan Jüpiter Feretrius tapınağında, Jüpiter Lapis adı verilen kutsal bir çakmaktaşı vardı- bu Jovis Lapis değildi. Önemli anlaşımlarda kurbanı öldürmek

için kullanılırdı. Pliny'nin konuştuğu "baltalara benzeyen gök gürültüsü taşlarından biri" olmalıydı. Neolitik balta kafaları olarak adlandırmamız gereken şey. Birden fazla Jüpiter Lapis varmış gibi görünüyor; 201 M.Ö. senato, fetiiallarla birlikte birkaçını Afrika'ya gönderdi. Başka olaylara da ihtiyacım yok. Görünüşe göre Orthes'in üzerinde oturabileceği gibi, daha büyük bir taş olan Gythium'daki Zeus Kappótas, Seleucia'daki Zeus Kasios veya Keraunios, Trozên'den Hermione'ye giden yolda Zeus Sthenios'un taşı veya Girit'te, Pisagor'un Zeus'un görevlileri olan Idacan Dactyls tarafından saflaştırıldığı Girit'te bulunan gök gürültüsü taşı. Hepsi De Visser'in kitabında yer almaktadır.

Bu taşların belki de en bilinenleri Tanrıların annesi-ait olmadığı, ama gerçekte olduğu- olduğuna inanılandır. Livy (xxix. II), büyük anneyi gidip getirmeleri için Roma'dan Attalus'a elçi gönderdi; Frigya sınırları içinde bulunan Pessinus'a Kral vasiyet bıraktı ve onlara, yerlilerin Tanrıların Annesi olduğunu beyan ettiği kutsal taşı teslim ettiler. Arnobius, görünüşünü şöyle tanımlıyor: "bir insanın elinde ağırlığı hissedilmeyecek kadar hafif, taşınabilir, büyük olmayan, siyah ve oldukça koyu, az ya da çok çıkıntılı köşeleri olan, büyük Annenin görüntüsünde, dağda görülebilir bir taş. Batıl inançlı Roma, Anneyi taş biçiminde kabul etmeye ve ona tapınmaya hazır, ancak sağduyulu Roma, en azından büyük Annenin düzgün bir antropomorfik görüntüye sahip olmasını istedi ve taş o zaman görünen kısma, dağın ağzına yerleştirildi.

Öyleyse şimdiye kadar hemfikiriz. Ancak bazı zor sorular var. Hesiod'daki taş neden kundak kıyafetlerine sarıldı? Bunu anlamadım. Ancak ritüel pratikte iyi uygulanmıştır. Pausanias, bu Kronos taşına nasıl dokunulduğunu ve yünle sarıldığını anlatıyor. [59] Mac Donald'ın Hunter Catalog (II. 68. 145) bir madeni para, keçi derisiyle kaplı büyük Anne taşı temsil eder. Bu tabular ve yasaklar yüzünden, sadece vazolardaki göbeğin genellikle bir resim ile kaplandığı ve Semitik Betillerin bezlere sarılı olduğu

gibi olabilir. Bir Tanrının asıl bedenine dokunmak tehlikeli olurdu, ama taşlar ve bebekler arasında özel bir bağlantı varmış gibi görünüyor. Lithica olarak anılan Orfeus müziğine ait şiir, elbette burada belirtilebilecek sihirli taşlarla doludur. Ancak bir tanesini “yaşayan siderit” olarak alın. Bu taş bir Tanrı gibi dua edilmelidir; ayrıca on gün boyunca günlük olarak yıkanmalı ve bir bebek gibi temiz giysiler ile örtünmeli ve sarılmalıdır. Bu sürenin sonunda, yardımseverliğini, açken genç bir bebeğin çığlığını söyleyerek ödüllendirecektir; o zaman, şair şunu söyler, en güzel şey onu çıkarmak değildir. [60]

Bazı Meksika danslarında, Preuss bize, bebeklerin ruhunun beş taş benzer şekilde havadan geldiğini söylüyor. Kaitish ve Arunta arasında yavru ruhların yaşadığı, taşlardan çıkıp doğmaları için bir şekilde uyarılmış taşlar var. Ve hepimiz Deucalion ve Pyrrha'nın attığı taşları ve sallanan ya da olmayan insan ırkını hatırlıyoruz. Ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἤδη ἀπὸ πέτρης. [61]

Fakat yine de taşlar neden yutuldu? Bütün bu yutkunma ne anlama geliyor? Tabii ki Zeus, Metis' in doğaüstü gücünü içine alması için yuttu. Bu yeterince mantıklı. Tıp insanları ya da Tanrılar, ateş gücünü ya da içindeki diğer büyüğü almak için hiç yumuşak taşları yutar mı? Meksika'da, kür hastalıklarında vücuttan içeri çekilen şeytanlar genellikle taş şeklindedir. Örneğin, Tanrıların Şafak Yıldızı Kaiumari'nin yorgunluklarından kurtulduğu Huichol kabilesi töreninde, taş ve benzeri şeyleri emdikleri için [62] aynı uygulama Avustralya siyahları arasında da yaygındır.

Bay Marett beni daha iyi bir olaya yönlendirir. Yeni Güney Galler Yuin'i arasında, neredeyse mana benzeri ve kutsal hayvanlardaki maddi olmayan gücü belirtmek için kullanılan joia kelimesi, bunun gibi bazı taşların adıdır. Bunlar genellikle kuvars-kristalleri veya cam parçalarıdır, fakat aynı zamanda siyah bir taş olan Kunambrun da görünüşe göre lydianit olarak duyuyoruz. Siyah bir taş muhtemelen gök gürültüsü anlamına gelir. Tıp adamı sık sık

bu taşları ağızında taşır ve bir lanet ya da bir lütuf gönderdiğinde, onları kendisinden kurbanına (rüzgâr gibi), yani görünmez ve zalimce yansıtır. [63]

Gerçek bir hilekârlık olmadıkça, yutkunma garip görünüyor. Ama Avustralyalı siyahi bir soydaş tanıyordum- kabilesini sormayı hiç düşünmemiştim- ağzına taş koyuyor, mahallenin çocuklarına bir muska taşıyor veya onu satıyordu. Amaç çok kötü olmadığı sürece amaçladıklarını vurduğundan eminlerdi. Samırım onlara bir sürü mana yükledi. 1907 tarihli Beyaz Kitaptaki Dr. Bellamy'nin raporuna göre, Papua şefinin ölümüne nasıl sebep olan, bir adama yumuşak taşlı bir hediye yollamaktır. Adam taşın anlamını tanır ve onu israf eder. Dr. Bellamy, bazılarını şeytanlardan uzaklaşan güçlü kokulu tuzların uygulanmasıyla iyileştirdi. Muhtemelen şef, taşta çok güçlü bir şekilde mana yerleştirmişti.

Son olarak, bu hikâyede antropologlardan benden daha iyi bir açıklama gerektiren başka bir unsur var; sürekli "gizleme" veya "sır tutma" referansını kastediyorum. Ouranos (157) bütün çocuklarını Dünya'nın gizli bir yerine sakladı; bu da sürekli olarak Dünya'ya acı verdi ve onlardan gördüğü baskıyla sürekli olarak inledi. Yine Dünya (482) Zeus'u aldı ve bir mağaraya sakladı. Kronos, taşı içine koydu- kesinlikle bir saklanma şekli. Titanlar, Zeus onları tekrar aydınlığa getirene kadar Kronos (729) tarafından gizlendi. Son olarak ve en önemlisi, Zeus insanlardan ateşi sakladı (pύψη δὲ πῦρ).

Bu son dava oldukça açık. Zeus, ateşi taşın yüreğinde ya da Dünya'nın damarlarında sakladı; Prometheus veya Pramanthas, Fire-Stick, daha açık görünen ateşi ortaya çıkardı. Ancak diğer durumlar daha farklı görünüyor. Onlarda, her zaman bir Kral veya muhtemel bir Kraldır, yok olan bir Tanrı veya zafer kazanılmış bir aday. Savaşlarda yok olan Aeneas ve Latinus'a, fırtınada yok olan Romulus ve Numa'ya hatırlatıldı.

Bir durumda, saklanmanın "canavar mağarada" olduğunu ve Girit'te de bir mağara olduğunu görüyoruz.

Diğer kaynaklardan, o mağarada meydana gelen saklanma türleri hakkında bir şeyler biliyoruz. Ölümciül dokuz yılın sonunda, Yunan Destanı'nın yükselişinde benim tarafından alıntılanan yazarlara inanmak istiyorsak, s. 127 ve daha da iyisi Bay B. Cook tarafından yazılmıştır. Yukarıda belirtilen makalelerde Cook, maskesinde bulunan ilahi kral Minos, bir Tanrı olarak Zeus ile sohbet etmek için Idaean mağarasına girmiştir. Kuşkusuz, ilahi maske başını örtmüştü. Maskeli bir Minos içeri girdi ve maskeli bir Minos çıktı, ancak biri maskenin altındaki aynı adam olmadığından şüpheleniyor. Nijerya'da bir eğitim memuru olan arkadaşım Bay Gordon, Long Juju adlı bir mağarada büyük bir kâhin ya da çileci olduğunu söyledi. Davacılar veya anlaşmazlığı olan kişiler arasındaki davalara karar verir. Ve yöntem, her ikisinin de mağaraya girmesi ve sadece bir tanesinin geri dönmesidir. Diğer, muhtemel suçlu olan ortadan kayboluyor; o kısmı gizli tutuluyor (κέκρυπται).

Bütün bu Helenik öncesi destan ve yarı-tarih âleminde, kendimizi bu tanrı-krallarla, başhekimlerle, bu krallar veya haklıysam Tanrılar ile temas halinde buluyoruz. Herodot'un Yunan Dininin kökenleri hakkındaki ünlü açıklamasını burada açıklamadık mı diye merak etmiyoruz (Herod. İi. 52). Bize, Pelasgların aslında Olympos Tanrılarının isimlerini bilmediğini söyledi; "adakları getirdiler ve Tanrılara dua ettiler." Daha sonra Dodona'ya, belirli Tanrılara özel isimler ve niteliklerle ve Yunanistan'a girmiş olan "Olympos Evleri" ile ibadet etmeleri gerekip gerekmediğini yanıtını almak için sordular. Ve kâhin "Evet" dedi. Pasajın farklı bir şekilde yorumlanabileceğinin farkındayım ve Herodot' un, Homer ve Hesiod Olymposlarının aksine Pelasglılar adsız Teorisinden bahsettiği zaman sözlerinin arkasındakileri bildiğini iddia etmiyorum. Ancak, bu tip şelleri ve Homer Tanrıları arasındaki karşıtlığın, Helenik ve Helen öncesi din arasındaki temel farklılıklardan biri olduğundan şüpheleniyorum ve ayrıca, bu farkın bir miktar hatırlatılmasının Herodot'un tekrar ettiği geleneği şekillendirdiği görülmüştür. Kuşkusuz ki daha iyi donanımlı bir antropologdan daha açık ve anlaşılır kanıtlar ortaya çıkacaktır.

DERS IV

GREK- İTALYAN BÜYÜSÜ

Yunanca büyü ve sihirbaz kelimeleri “μαγεία ve μάγος” kuşkusuz Fars kökenlidir ve büyük olasılıkla İran Savaşı’ndan önce, yani İsa’dan önce 480, Yunanistan’a giriş yollarını bulamamışlardır. Bu nedenle, 1863 yılında O. Hirschfeld, (de incantationibus ve devinctionibus amatoris apud Graecos Romanesque) tarafından çizilen belirgin bir çıkarım, İran’da Fars Savaşlarından önce Yunanistan’da bilinmeyen bir isim değildir. Çıkarım gerçekten açık, ancak kesin olarak doğru değil: büyü, sihir için genel bir terim geliştirmemiş olan kabileler tarafından uygulanır. Bu nedenle, en azından Yunanlılar ve İtalyanların İsa’dan önce 480 büyü ayinlerini pratiğe geçirdikleri düşünülebilir. Genelde büyü için bir sözleri olmamasına rağmen, büyü ayinleri uyguladılar. Soru sadece kelimelerden değil, gerçeklerden biri. 480 M. Ö. gerçekler hakkında ne biliyoruz? Ne yazık ki, M. Mauss’a göre, Daremberg ve Sagliodaki Dictionnaire des Antiquités Grecques ve Romaines’teki sihir hakkındaki makalesinde “İtalya ve Yunanistan’daki ilkel ve orijinal sihir formlarını neredeyse tamamen görmezden geldik.” Neredeyse tam bir cehaletimizden, belki de bir hipotezden yola çıkmaya izin verilebilir- Yunanlılar ve Romalılar arasındaki ilkel ve orijinal sihir biçimlerinin, bugün sahip oldukları gelişmemiş halklar arasında olduğu gibi olduğu hipotezi ve en eski zamanların Yunanlıları ve Romalıları gibi, sihir için de genel bir terim yoktur.

Orta Avustralya kabileleri arasında, düşmanın hastalığa yakalanmasına ya da ölümüne neden olması için sihir kullanan kişi, yerlilerin “şarkı söyleme” dediği şeyi kuljanmaz. Bu “şarkı” alçak sesle yapılır (Frazer, Golden Bough2, i. 13); ve sihirbazın sessiz tonlarda hissettiği türden “yüreğiniz kaldırabilir mi?” ya da “başınız ve boğazınız açık kalsın” sözleriyle rehberlik edilir. (Spencer ve Gillen, Yerli Kabileler, 534 ff.; Kuzey Kabileleri), 456 ff.)

Torres Boğazlarında, büyücü kurbanının yönünde bir mızrak işaret ediyor ve aynı şekilde “şarkı söylüyor”, “hadi hadi, vücudun içine gir”, “ellerine git, ellerine” “başına gidin, başına gidin” (Torres Straits’e Cambridge Seferi, vi. 228, 229). Bay Haddon (ib., S. 231), “şarkı söyleme” eyleminin, “gerçekleştirilmek istenen yaralanma vakalarını daha da artırdığı” görüşünde. Şimdi bu büyülü doğada, bir tür ritimsel mırıltı sesini kısık sesle uğuldadığı, Yunanlılar ve Romalılar tarafından biliniyor muydu? Her şeyden önce, Latince kelimelerini *incantare*, *incantator*, *incantamentum*, hepsinin amacı ve etkisi, büyülü olan bir şarkıyı kasteder. Daha sonra, sadece genel olarak şarkı değil aynı zamanda büyülü anlamda “şarkı söyleme” anlamına gelen “Carmen” ile de tanışmış olduk, Tibullus (i. 8.17), Ovid (Met. VII. 167, 203, 253; xiv. 57, 20, 34, 44, 366, 387; Fasti iv. 551, 555), Horace (Ep. V. 72; xvii. 4, 5, 28; Sat., 8.19, 20), Virgil (Ecl. VIII. 69 Aen iv. 487), Juvenal (Sat. VI. 133), Pliny (Nat. Hist. XXVIII. 10, 18), Tacitus (Annals, iv. 22) ve Âdem’den bahsedebileceğim diğer pasajlarda Abt (Die Apologie des Apuleius, 22) ve L. Fahz (De Poetarum Romanorum Doctrina Magica, 138, 139). Yunanca, ἐπάδειν, ἐπωδνῆ, ἐπωδός; Euripides’te (Bacchae 234, Hippolytus 478, 1038, Phoenissae 1260), Sosiphanes (Fr. 1), Aristophanes (Amphiarus, Fr. 29), Anaxandrides (Fr. 33. 31), Antiphanes (Fr. 17. 15), Xenophon (Mem. İii. 11. 16, 17), Lucian ve Heliodorus ve Abt’ da bulunan diğer pasajlar. (Ib., S. 43)

Bununla birlikte, tüm bu alıntıların elbette M.Ö. 480’de olmasına itiraz edilebilir ve bu nedenle İtalya ve Yunanistan’daki ilkel ve orijinal sihir biçimleri ile ilgili hiçbir şey kanıtlamamıştır. Gerçekten de Bacchae’ de, örneğin ve Platon’da, Rep. İi. 364 A’da belirtilen sihir, egzotik olarak kabul edilebilir ve Yunanistan’a özgü değildir. Fakat neyse ki, büyülü anlamına gelen ἐπαοιδή kelimesini Homer (Od. XIX. 457) kelime grubunda bulduk. Ancak kelimenin bu anlamda Homerik kullanımı, Yunanlıların başlangıçta hiçbir şekilde sihir bilmediğini inanmak zor olsa da

özel zamanlarda ya da bazı komşulardan ödünç aldıklarını bilmekteyiz. Ve on iki tabloların makul bir olasılıkla “qui malum carmen incantassit” manasına verilen cezaya uydurulması gerçeği, “şarkı söyleme” “kötülük anlamında” zaten İtalya’da köklü ve yurtdışından ithal edilmemiş bir uygulama olduğunu gösteriyor. Yine de bu durumda, Homeric *ἐπαοιδή* örneğinde olduğu gibi, itiraz edilebilir olasılık ya da ispata yakın olasılığa yaklaşan herhangi bir şeyle desteklenemese de- İtalyanların yanı sıra Romalılar da ilk halklar arasında tek başlarına, inançlarını geliştirmek konusunda yetersiz kaldılar. Bu itiraza karşı, yalnızca karşılaştırmalı filolojinin kanıtlarına dayanabiliriz. Bu kanıt özellikle ilginçtir; çünkü bu durum Schrader (*Reallexikon der Indogermanischen Altertumskunde*, ii. 974) tarafından yorumlandığı gibi, Hint-Avrupa halkları arasında sihir yapmak için en yaygın ifadenin “şarkı söylemek” olduğunu gösterir. Büyülü türden şarkı söylemenin Hint-Avrupa zamanlarına dayandığı varsayımı, dilsel kanıtların üretebildiği kadar güçlüdür. Slav, Litvanca ve Tektonik kelimeler için Schrader’ in *Real Lexikon* çalışmasına atıfta bulunacağım, ii. 975. Yunanca ve Latince kelimelerden, *βάλλω*, “konuşmak” kelimesi ile bağlantılı *βασκαίνω* ve *βασκανία*; *γόνος* ve *γοντεῖω γόος*, “ulumak” ile eş tutulan *fascinum* ve büyülenmek anlamındaki *fari*.

Öyleyse bir olasılıkla, Yunanlıların ve Romalıların ait karmenleri, kuleleri, Yunanlıların ve Romalıların eserlerini resimleyebiliriz, Torres Straits ve Orta Avustralya şarkılarını söyleyerek soru ortaya çıkıp kendisini gösteriyor. Tam olarak büyücünün söylediği “şarkı” nedir? Torres Boğazı’nda kullanılan kelimeler “bedenin içine gir”, burada sözü edilen mızraktır. Fakat Messrs’in söylediği gibi “şarkı söyleme” ya da çekicilik sözlerini incelediğimizde, Messers, Spencer ve Gillen, Orta Avustralya’da, aynı zamanda “okumak” olarak kabul edilen sopa veya kemik olduğunu söylüyorlar. Ayın şu sözlerle yönlendirilir: “Kalbiniz götürebilir mi, başınız ve boğazınız açık kalabilsin mi?” Bu nedenle aslında yapılan çıkarım, “şarkı söyleme” veya he-

cenin aslında aleyhte olduğu kurban olduğu anlaşılıyor ve daha sonra, sopanın veya kemiğin kendisinin büyüdüğü, tıpkı satın alacağı şey için değerli olan para, kendi başına aldatici bir son olarak kabul edilir.

Eğer öyleyse, sadece düşünmek ve incelemek için önermek zorunda olduğum başka bir ilgi olasılığı ortaya çıkıyor. Bu, en eski “şarkı söyleme” veya büyüünün lanetleme ile bağlantılı olabileceğidir. Bazı lanetleme veya beddua etme biçimleri Tanrıların yardımını gerektirir; ama hepsinin değil ve bunlar doğrudan Tanrılara referans vermeden çalışan ilk işçiler olabilir. Caliban ağladığında hiçbir Tanrı çağırılmaz:

Güneşin emdiği tüm bu enfeksiyonlar, bataklıklar, döküntüler, düzlükler, zenginliğin düşmesi ve onu az az bir hastalık veya hepimizi sürükleyen bir güneybatı rüzgârı haline getirir!

Ve genel olarak konuşursak, lanet okumayı korkunç kılan ve üzerine düşen kulaklara hükmetmenin, içerdiği Tanrılara herhangi bir referans olmadığını söyleyebiliriz- bu tür referanslar için eksik olabilir- ama insanın ilham verdiği korku ve nefret, eğer hiçbirine ilham vermezse lanet okuması da dikkate alınmaz. Korkarlarsa, güçleri olduğu hissi duymalarıdır. Korkarlarsa, güçleri olduğu hissi duymalarıdır. Kesinlikle aynı fark ve kesinlikle aynı nedenden dolayı, büyücülük ve sihir durumunda geçerlilik kazanır. Bunu uygulayan bazıları korkuyor bazıları bu korkuyu taşıyor ve nedeni, bazılarının yaramazlık yapma gücüne sahip olduğuna inanılıyor, diğerlerine ise değil. Ancak, büyücülük ve lanet okuma, ilham aldıkları korku ve ima ettikleri güç nedeniyle hem korkunç hem de şimdiye kadar birbirlerine benziyorlarsa veya muhtemelen ortak bir psikolojik kökene sahiplerse, yakında farklı evrim çizgileri izlemeye başlarlar. Lanetlemenin özü açık, yüksek olması ve bir dine alınmadıklarında, törensel olamaz veya resmileştirilmez. Oysa büyüünün özü, yaptığı işin sırrı ve şarkı söylemesi, alçak sesle tekrarlanan ritmik bir saçmalaktır. Basitçe,

“yüreğiniz dayanabilir mi?” Belki de bir lanet veya büyü ve her iki durumda da eğer korku duyulursa iktidar, kendilerini söyleyen kişiye atfedilir. Psikolojik olarak iktidardaki inancın, hissedilen korkudan kaynaklanması muhtemeldir. Fakat belli bir kişinin güce sahip olduğu inancı tespit edildiğinde, o zaman iktidara olan inanç korku yaratır.

İnanç, büyücü ya da cadı şeyleri bir şeyleri gerçekleştirmek gücüne sahip. *Macbeth*'te birinci cadı şöyle diyor: “Ama bir elek olarak ben de yelken açacağım ve kuyruğu olmayan bir sıçan gibi yapacağım, yapacağım ve yapacağım.”

Romantizm dillerinde sihir ve büyücülük için bir dizi kelime var. Latince *facio*, hepsi “yapacağım” fikrini ifade ediyor ve cadı yapacak güce sahip olduğunu ima ediyor. Orta Latince *factura*, İtalyanca *fattura*, Eski Fransızca *faiture* ve Hint-Avrupa dillerinde, sihir ve cadılık için hepsi aynı düşünceyi ifade eden ve bunun en eski Hint-Avrupa zamanlarına geri döndüğünü gösteren birkaç kelime kümesi vardır. Sanskritçe, Litvanyalı ve Eski Slavonik'ten geçen, Sanskritçe *kṛtyā* gösterdiği gibi, sihrin “eylem” veya “yapıyor” olduğunu ima eder. Eski İskandinav *görningar*, “büyücüler veya sihirbazlar”, kelimenin tam anlamını karşılar. Eski Slavonik dilde yer alan sihir kelimesi (*PO-tvorü*) “yapmak” anlamına gelen bir fiilden türemiştir. Cadının güce sahip olduğu inancını gösterirken, *Canidia*'nın bölümlerdeki sözlerine atıfta bulunabilirim (xvii. 77):

Et poloderipere Lunam vocibus mesela melamin;

Veya Medea'nın Ovid'teki (Met. vii. 206):

Iubeoqueet mugire solum, manesque exire sepulcris;

Vc (Rem. 253):

Tumulo prodire iubebitur umbra.

Yine de daha açık bir şekilde, Kanunlardaki Plato (933 A), cadı veya sihirbazın gücüne olan inancına tanık-

lık ediyor: “ἐπφθαῖς” veya “şarkı söyleme” tarafından yaralanmaya cesaret edenler, sahip oldukları inancıyla bunu yapmaya teşvik ediliyor. Bunu yapma gücü ve mağdurları-
δὺς δύνανται τὸ τοιοῦτον- yaralı oldukları konusunda iyi-
ce ikna olmuşlardır; çünkü üzerlerinde pratik yapanların kendilerini büyüleme gücü vardır (ὥς παντὸς μᾶλλον ὑπὸ τοῦτων δυνάμενων γοητεύειν βλάπτονται).

Kısaca özetlersek, bir sihirbaz korktuğu ve gücü olan, gizli bir güçte çalıştığı, alçak sesle mırıldandığı, “kalbin paramparça olabilir” ya da “kafanı açık tutabilir” ve yakında bu mırıltı, Romalıların *carmen*, kuluçka ve Yunanlıların *οαοῖς*, *βασκανία*, *γοητ*, *α*; Avustralyalı siyahı adamların “şarkı söylemesi”. Bu büyü “şarkı söyleme”, geç klasik ve klasik dönemlerden sonra, fısıldayarak ya da mırıldanmaya devam edebileceğini kolayca gösterdi. *Lex Cornelia*, “qui susurris magicis homine homineunt” düşüncesine karşı çıkmıştır. (Just. Inst. İv. 18. 5) Ovid’te “*carmen magico demurmurat ore*” (Met. Xiv. 57) ve “*placavit precibusque*” (ib. Vii. 251); Tibullus’ ta (i. 2.47) “*tenet infernas magico stridore catervas*” (burada stridor = Sil. Ital. viii. 562’deki gibi); Apuleius’ ta (Metamorph. i. 3), “*magico susurramine amnes reverti*”, ve (de Magia, c. 47) “*carminibus murmurata*” ve Aristaenetus içinde (Ep. ii. 18), ὑποφθεγγόμενος ἐπικλήσεις καὶ ψιθυρίζων ἀπατηλῶν γοητευμάτων λόγους φρικώδεις ve Yunan sihirli papirüs ποππυσμός, στεναγμός ve (Wessely, Pap. CXXI, 833-5) συριγμός (şirret, iç çekiş, ıslık sesi) ile aynı anlama sahiptir.

Avustralya ve Torres Straits’te sihirbazın sadece sözcükler ile yetinmeyip, kurbanının yönünü bir sopa, kemik veya mızrakla işaret ettiğini de belirtmiştim. Bu jest, “şarkı söyleme” kendisi kadar istenen etki için çok önemli görünüyor. Gerçek şu ki, çubuğun işaretlenmesi, söylenen kelimelerle aynı fikri taşıyan bir jest dili parçasıdır. Her ikisinde de sihirbazın gücü devam eder ve kurbanı vurur, kalbini kırar ya da başını böler. Ardından soru, Grek-İtalyan büyüünde, Avustralya’da adlandırıldığı gibi, bu “işaret” ile

karşılık gelen herhangi bir şeye sahip olup olmadığını ve böylece büyülenecek kişiyi işaret eden çubuğa değiniyor. Sadece Odessa'da (x. 238, 319, & c.), Circe'nin hem İlyada (xxiv. 343) hem de Odessa'da (v. 47), erkeklerin girişleri veya Athena Ulysses'i (xvi. 172) dönüştürüyor, muhtemelen edebi bir versiyon olabilir veya ilkel işaretleme çubuğunun hayatta kalması sihirli bir değnek olabilir. Bir değnek, bir sihirbazın kıyafetinin ortak bir parçasıdır.

Sihirbazın işaret çubuğu veya personeli ile uyguladığı darbe veya baskı kurbanı zarar vermesi beklenir ve daha fazla bir şey gerekmebilir veya yapılamayabilir. Ancak sihirbaz, genellikle sadece çubuğunu kurbanı yönünde göstermekten memnun değildir. Darbenin başa ya da kalbe ulaştığından emin olmak için, kurbanın kaba bir görüntüsünü kil ya da balmumu ya da ahşabından çıkarır ve uygun bir yerde bıçaklar. Bunu yaparken, vahşilik kafa karıştırıcı olmaktadır - ve medeni insan bile, her zaman tatmin edici bir şekilde ayrımcılık yapmaz - benzerlik ve kimlik kategorileri arasında ayrım yapar. Sihirbazın yerleştirmeyi düşündüğü darbe ve işaretleme çubuğuyla yaptığı itme gücü aynıdır ve aynı oldukları düşünülür ve öyle olduğuna inanılır, güçleri varsa da aynı olduklarını ispattılar. Aynı zamanda görüntü, imgenin aklına, görüntü ile aynı derecede ve aynı anda acı çeken ve tüketilen kurbanla aynı şekilde değildir. Ojibway Kızılderili, "iğne delinir veya ok görüntüye çarptığı her yerde, düşmanın aynı anda vücudunun karşılık gelen kısmında keskin bir ağrı ile yakalanacağına" inanır. (Frazer, G. B.2, 10) Bunu desteklemek için Avustralya ya da Afrika'dan örnekler vermeme gerek yok, ancak uygulamanın Hint-Avrupa zamanlarına geri döndüğünü belirten Rigveda (iii. 523) ve Atharva-Veda'ya (i. 7. 2) başvurabilirim ve bir iğne tarafından delinmiş olan Hint imgesine paralel bir Latince için sadece Ovid'e bakabilirsiniz. (Heroides vi. 91, 92)

*Simulacraque cerea fingit, et miserum tenuis in iecur
urget acus*

Balmumu görüntülerini Yunanca kullanmak için yasalarda (933 B), insanların hissettiği korkudan bahseden Platon'a atıfta bulunabilirim; Mag. Spec. 12 f. Theocritus'ta, *καρόν* denilen balmumu, aslında bir görüntü olarak tanımlanmamıştır, ancak şüphesiz ki bunun belirtilmesi, sihrin farklı insanlar tarafından işlendiği detayların oldukça farklı olmasına, insanların yaptığı uygulamaların tekdüze olmaktan uzak olmasına rağmen, hala tüm halklar arasın, sihrin her zaman ilgilendiği iki mesele - aşk ve ölüm. Şimdi, şu an için ilkinde döndüm ve kısacası sevgiyi elde etmenin sihirli yöntemlerinin tam olarak, ölümü sağlayanlarla aynı olduğunu belirtmeyi öneriyorum. Bir uç için kullanılan güç, diğer uç için eşit derecede güçlüdür.

Ölüm büyüsü örneğinde gördüğümüz gibi, sihirbaz, çalışan kişi gücünün olduğuna ve başkalarının da kendisine sahip olduğuna inanması gerektiğine kanaat getirmelidir ve gerekli olan şey, sihirbazın sahip olduğu gücü ortaya koyması gerektiği, bunun da kelimeleri ve jest dilini kullandığıdır. Bu yüzden sevgi-büyüsünde, Torres boğazlarındaki asıl mesele, genç adamın bazı tapınaklardan yapılan bir macunla buralara yerleşmesi ve "kız hakkında mümkün olduğunca düşünmesi" (Torres Straits Seferi) , vi. 221) kendi kendine, "Sen gel! Sen gel! Geldin!" diyor Bay Had-don bize, "kelimelerin gücü ve iradenin yansması" yerlilerin tarafından büyük ölçüde inanıldığına (220) ve genç bir adam yukarıda belirtilen işleyişleri gerçekleştirdiğinde, bir dansa veya kadınların katılacağı herhangi bir toplantıda, "kız dayanamadı, ancak onunla birlikte gitmeye mecbur kaldı" (221) demektedir. Roma'da, kelimelerin gücüne aynı inanç vardı: Virgil, Eclogue viii' de, Theocritus'u taklit eder, ancak ayrıntılarda sapma gösterir ve böyle bir sapma, Roma'nın kelimelerin gücüne inandığını gösterir. Oysa Theocritus diyor ki:

ἵγγε, ἔλκε τὸ τήνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα, (Onu, kertenkelemi, kocamı eve getir)

Virgil diyor ki:

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnin, (Parlak Ekim geldi, puslu parlak Ekim)

Dolayısıyla büyüünün gücü Propertius tarafından da kanıtlanmıştır (iv. 4. 51):

O! utinam magicae nossem cantamina Musae, (Büyücünün şarkılarını ben de isterdim bilmeyi)

Ve Ovid (Her. vi. 83):

Nec facie meritisve placet, sed carmina novit, (ne de onun yüzü ne de hünerleri seni memnun ediyor, ama o büyü yapmayı biliyor)

Ve Seneca (Herc. Oet. 464):

Flectemus illum, carmina invenient iter, (sen ondan etkilendin, şarkılar yolunu bulacak)

Ve Lucan (vi. 452):

Carmine Thessalidum praeccordia içinde durax fluxit non fatis addictus amor (borçlu, kader olarak kanın kalbindeki zor şeylerin aşkı ve Thessalidum'un şarkılarıdır)

Ve Tibullus (i, 8.23):

Quid queror heu misero carmen nocuisse, quid herbas? (Ve neden ben, büyüler veya şifalı bitkiler olan sefil, zavallı adam?)

Yandaki yerde, eğer sihirbaz sadece düşmanı doğrultusundaki sopasıyla "işaret etmedi", ancak bir görüntü yaptı ve yaraladıysa, ölüm-sihrinin etkin bir şekilde kazandığı kabul edildi; aşk-büyüsü bir balmumu görüntüsü kullandı ve eriterek görüntülenen kişiyi sevgiyle tüketti:

Haec ut cera liquescit uno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore (Bıraktığında balmumu aynı alev tarafından eritilir, bu yüzden Daphnis'e sevgi ile izin verin)

Ecl. viii. 80.

Ve Horace'ta balmumu görüntüsü alevlerin içine atılır ve tüketilir:

imagine cerea largior arserit ignis ben. 8. 43. (Ateş mum resmi daha büyük yakar)

Hastalığın ardından ölümlerin, gizemli bir güce sahip olan ve kullanan bazı kötü niyetli kişilerin eylemine atfedilmesi durumunda, yani sihir nedeniyle ölümlerin yaşandığı, açık bir şekilde bunun yapılmış olabileceği varsayımı, doğanın sıradan seyrinde gerçekleşmez ve bu nedenle doğanın sıradan seyrini bozabilecek gücü ve sanatı olan bir kişinin eyleme geçmesi gerekir. Bu sihir anlayışı elbette kültürün alt aşamalarıyla sınırlı değildir, ki Quintilian tarafından verilen sihir tanımını buluyoruz, "cuius ars estre contura naturam". (Declamationes x. sub fin.) Hastalık tedavisi doğal olarak kendisini üreten kişinin gücüne karşı koymaktan ibarettir. İktidara eşit derecede büyük veya daha fazlasına sahip olan birisinin tedarik edilmesi gerekir ve gücünü, hastalığı üreten kişiyle aynı şekilde kullanır. Hastalığın yazarı kurbanını söyler, yani düşük sesle ritmik olarak mırıldanır ve Bay Haddon Torres 'Torres'in yerlilerinin bize söylediği gibi, "mümkün olduğunca isteğini yansıtır". (221) Şimdi, Hint-Avrupa halkları arasında, hastalığı tedavi eden kişi tam olarak aynı şekilde ilerledi. Ayrıca hastasına "şarkı söyleyebilecek" bir carmen vardı. Atharva-Veda'ya göre (iv. 12) şarkı söyledi:

"Kemik iliğinin birleşmesine izin verin ve uzuvların uzuvlarının birleşmesine izin verin. Sadece erimiş eti büyütün ve şimdi her kemiği de büyütün. İlik şimdi ilikle birleşir ve saklanma artışı gizlemeye izin verin."

Tanınmış Merseburg büyüğü de aynı formülleri kullanıyor: "Kemikten kemiğe, kandan kana ve uzuvdan uzuva birleşmeye izin verir." Muhtemelen Cato'nun büyüğü ya da carmen yardımcısı - luxatis membris için iyi - bu türdendi (Pliny, Nat Hist, xxviii, 21). Avesta'da şarkı söyleyerek iyileşme, adlandırma için özel bir kelimeye sahiptir:

mqθrò-baèšaza. Odessa'da (xix. 457) Odisseas'ın yarasm-
dan gelen kan akışını kaldığı durduran da aynı türden bir
"şarkı" olmuştu. Pliny Romalılar arasında, (Hist. Nat. Xxvi-
ii. 29) "carmina quaedam contra grand grandra contraque
morborum" türü diyor. Ve Yunanca φάρμακον kelimesi
aynı etkiye sahip iki kanıt taşımaktadır; "şarkı söylemek"
anlamına gelen Litvanyalı kelimelerle etimolojik bağlan-
tı, bu anlamda, aslında bir "tılsım", veya "cazibe" olduğunu
gösterir. Yunan edebiyatı için hem panzehir hem de felaket
anlamına gelmektedir.

Φάρμακα πολλά μὲν ἐσθλά ... πολλά δὲ λυγρά. Od. iv.
230.

Latince mederi, medikus, medicina, Avesta'daki kar-
şılık gelen terim (vi-maδay), "bilge" kadının bilgeliği olan
bilgelik köküne geri döner. "Medea" adı aynı hammaddeye
aittir ve "bilge" kadın anlamına gelir ve bilgelik muhteme-
len başlangıçta büyülerin (veya carmina contra morborum
genera) bilgisinde oluşuyordu ve basittir, tıpkı ιατρός veya
ιητήρ adını ιός kelimesinden almış olabilir ve yıkım ya da
panzehir olarak kullanılmış olabilir. Yunanistan'da, ιατρός
aslında büyü kullanan tedavileri etkilediği, yatıştırıcı büyü
olduğu, Chiron'un hastalarını farklı acılardan kaybetti-
ği ve kurtardığı söylendiğinde popüler inancı yeniden
ürettiği şüphe taşıyan Pindar (Pyth. İii. 55) tarafından
dile getirdiği belirtiliyor. (τοὺς μὲν μαλακαῖς ἐπαοιδᾶς
ἀμφέπων, τοὺς δὲ προσανέα πίνοντας, ἧ γυίοις περάπτων
πάντοθεν φάρμακα)

Her yaştan "öneri" tıbbi tedavide iyi sonuçlar elde etse
de ancak hasta şifacılarının kendisini iyi yapmak için bu
güce ve güçlere sahip olduğuna inandığı sürece çalışır. İlk
zamanlarda tıp insanı, bu gücü ya gücün kendisinden gitti-
ğini gösteren jestlerle ya da hastalığı ortadan kaldırdığı ya
da üstesinden geldiği sözlerle uygular. Ve her iki durumda
da inanç iyileşmesini tıpkı büyülü gücün kötü düşünen sa-
hibini, "şarkı söyleyerek" ve "işaretleyerek" kelime ve jestle,
hastalık ve ölüme neden olduğu gibi etkiler.

Sihre inananların aklına göre, bir insanın görüntüsü sadece onun gibi değildir, onunla gizemli bir şekilde özdeş, böylece görüntüye verilen darbeler insan tarafından hissedilir ve insan ile onun görüntü alanları iç kısımdaki bir eğrinin dışı olduğu gibi birbiriyle yakından ilgilidir ve böylece, sihre inananların aklına göre, bir insanın adının kendisi ile olan ilişkisi eşit derecede yakındır. Bu nedenle önlem olarak bir insanın adı genellikle derin bir sır olarak saklanır. Aynı gizlilik, bir Tanrının veya bir şehrin adı için de görülebilir. Bu nedenle, eğer bir erkeğin adı sihirbaz tarafından aynı imaj ile kullanıma sokulmuşsa bu isim, eğer bir erkeğin kendisiyle olan benzerliğinden daha yakından tanımlanmışsa ve aslında, bir insanın ya da Tanrının adıyla ilgili sıkça gözlenen gizlilik, adın kontrolünün kişi üzerinde kontrolü içerdiğine inanıldığı için gözlemlenir. Bu nedenle bir insanın görüntüsü bir sihirbaz tarafından kötü amaçlar için kullanılabilirse, onun adı da olabilir. İyi bilindiği gibi yabanilerin fotoğraflanmaya itiraz etmesi, benzerliği ile mal sahibinin gücüne geçtiği hissi yüzündendir. Resimli işaretlerin, yazıların ve runik yazıların ilk başta onları anlamayanlar tarafından gizemli ve büyü, σήματα λυγρὰ olarak kabul edildiğine dikkat çekmem gerek. Bir kişinin yazılı adı, kendi kimliği ile benzerliği veya onun balmumu görüntüsü kadar yakından bağlıdır. Bu nedenle, isim sihirbaz tarafından aynı amaçlarla ve görüntüyle aynı şekilde kullanılabilir. Eğer sihirbaz, Victoria yerlilerinin yaptığı gibi “zemine kurbanın kaba bir benzerini çizebilir” (Frazer, GB2 i. 12), eğer “Doğu Java’da bir düşman benzerliği ile öldürülebilirse” daha sonra toprağa gömülen veya gömülen bir kâğıt üzerine çizilmiş (ib., 11), kendisiyle özdeş olan adının belki aynı şekilde ve sonuçta işlendiği açık olabilir. Toprağa yazılabilir, bıçaklanabilir veya tüt-sülenebilir veya gömülebilir ve istenen sonuç elde edilir. Şimdi, Ojibway Kızılderili, düşmanın görüntüsünü bir iğneyle delirken, Yunanlılar ve Romen düşmanın adını yazdı, içine çivi çaktı ve sonra toprağa gömdü. Bu işleme κατάθεσις veya defixio adı verildi. Çivilenmiş’ şüphesiz

çekicinin son darbesine eşlik eden rahatlatıcı bir yansıma oldu. Çivilenmiş, çekicin son darbesine eşlik eden rahatlatıcı yansıma şüphesiz oldu. Çivilenmiş isim, tıpkı görüntünün iğne tarafından delinmesi gibi bir çıkarım meselesi değil: bize gelen bu tür tabletlerden biri (C. I. A., appendix continents defixionum tabellas 57), açıkça söyler (satır 20) ὄνομα καταδῶ. Ve düşmanın ismini çivilemenin düşmanın kendisini çivilemek olduğunu, tıpkı bir iğneyle imajını delmek gibi bir düşmanı kendisinin delmek olduğu, hiçbir şeyin bırakmadığını söyleyen hiçbir yere yer bırakmamak isim, bu kendisidir. Adın ve kişinin kimliği bu şekilde açıkça ilan edilir ve tam olarak da kişinin varlığının kimliğine ve onun imgesine ya da sihrinin bulunduğu her yerde olduğu varsayıldığına inandığımız benzerliğine paraleldir.

Belki de bir kişinin adı veya imgesi dışındaki diğer şeylerin “çivilenmiş” veya “bozulmuş” olabileceğini söylemem gerekir. Ayak izleri hem vahşiler hem de Avrupalı köylüler tarafından incelenip ve bu nedenle de tedavi edilebilir. Aynı şekilde Pliny’den (Nat. Hist. Xxviii. 63) öğrendik, insana saldıran epilepsi bulunan birisi, “aşağı çivilenmiş” olabilir ve hasta, hastanın kafasının dokunduğu noktaya bir demir çivi sürerek düştüğü zaman tedavi edilebilir ve bu tür bir “defixion” çok eski İtalyan dönemlerine geri döndüğüne dair çok az şüphe olabilir, zira eski zamandan beri öldürücü salgın bir hastalık çok şiddetli boyutlara ulaştığında, bir konsolos Celia Lovis duvarına çivi çakabilir ve böylece veba kalırdı. Belki de ihtiyaç, gereksinim anlamındaki Necessitas (Horace, Odes i. 35.17, iii. 24. 5) yasayla eşitlenebilir, bir özniteliği olan Clavus Trabalis de aynı fikir dizisine aittir (bkz. Kuhnert’in Pauly’nin Real-Encyclopädie’sindeki Defixio’daki makalesi).

Burada da şunu söylemeliyim ki, “defixionum tabella” kendilerine çivi çaktığı için, fiilin ve çivinin çakılması, çivinin çakılması veya çivi ile tutturulması anlamında kullanılması gerektiği konusunda çok az şüphe olabilir (Basit fiil, Pyth. iv. 71) ve bu bağlamdaki kullanımı basitçe bağla-

ma anlamına gelmez. Bu yüzden, (D.T.A'da, 96, 97,) dönüştürülebilir ifadeyle, “delme” veya “tırnak” anlamına gelen ve “bağlanma” anlamına gelir.

O zamanlar Ojibway Kızılderilileri veya Avustralyalı siyahiler ya da Torres Boğazının yerlileri, sihir yaparken herhangi bir Tanrının yardımını çağırmadan gerçekleştirir, böylece Yunanlılar da Tanrılara başvurmadan insanları “çivileyebilir” ve bunun bu gerçekleştiğini belirten yeteri kadar da delil var. Attika tabletlerin yaklaşık üçte biri, içine itilmiş bir çiviyle yalnızca uygun isimler içerir ve yaklaşık üçte biri, herhangi bir tür veya türde Tanrılara referans vermeksizin ifadeler içerir. Attika tabletleri gibi aynı türde olan ve bunlar arasında sürülen çivilere sahip Latin tabletleri, aynı zamanda sadece uygun isimler ve daha fazlasını içermeyiz. Bu türden Tacitus (Ann. İi. 69), “Şarkılar, büyüler ve adı kayda geçirilmiş Almanca kurşuni tabletler.” Aslında, keşfedilen tabletler çoğunlukla mezarlarda bulunmuştur. Ancak bu gerçeğe göre, Tanrılardan bahsetmedikleri tabletlerin ölümlere hitap ettiği iddiasını bulmaya çalışacak olursak, ilk önce bu tür tabletlerin mezarlardan başka bir yere bırakılmadığını göstermeliyiz. Büyülü bir papirüs (CXXI, 458), bu tür bir tabletin nerede biriktirileceği konusunda talimat verir, yani, ἢ ποταμὸν ἢ γῆν ἢ θάλασσαν ἢ γοῶν ἢ θήκην ἢ εἰς φρέαρ. Bu nedenle korunmuş tabletlerin çoğunun mezarlarda bulunmasının basit bir nedenini görüyoruz. Çoğu muhtemelen nehirlerle, denize veya kullanılmayan kuyulara atıldı. (φς φρέαρ ἀχρημάτιστον, Pap. Anast. 351) İskoçya'da olduğu gibi, düşmanın kil figürü bir yanık içine alınmış ya da yakılmış (Albany Review, iii. 17, s. 532) ve bu nedenle bize kadar korunmamıştır.

Nadiren bizim tarafımızdan keşfedilmişlerdir; çünkü onları saklayan kişinin keşfedilmemesi konusunda özellikle endişeliydi. “Karıştırılmış” bir kişinin kim tarafından ve ne şekilde “karıştırıldığını” bilmemesi önemlidir; çünkü eğer bilseydi, büyüü geri alabilir ve işçisine misilleme yapabilirdi. Aynı nedenle bu tabletlerin yazarlarının isim-

lerini kendilerine yazmamaya özen gösterdikleri için tablet gizlendi - çoğu zaman mezarlarda yeterli, mezarlardan kaçınıldı - böylece büyü hüsrana uğramayabilir. Ancak, tabletlerimizin çoğunun mezarlarda bulunması gerçeğine büyük önem veremesek de Attika tabletlerinin çoğunun ve çoğu Latin tabletlerinin çoğunun Tanrılara doğrudan ve açık bir şekilde hitap ettiği doğrudur. Bu nedenle, Wuensch tarafından Corpus Inscriptionum Atticarum olduğu gibi, bu tabletlerin her durumunda Tanrılara yönelik olduğunu bilmek ve korunduğunun farkına varmak mümkündür. Hiçbir biçimde Tanrıdan bahsedilmediğinde ise, Tanrıların veya bazı Tanrılarının, kurbanının adını yazan ve çiviyle delinen kişinin kötü isteklerini yerine getirmek için dua edildiğini var saymalıyız. Önerdiğim alternatif, aslen defixio veya κατάδεσμος tamamen büyülü olduğu, daha sonra orijinal büyüye ve Tanrılara yapılan bir çekişme eklendiğini ve son olarak, büyülü unsurlar, dindarlar ya da büyücüler tarafından güçlendirildi. Bu iki alternatif açıklamada arasında karar vermek için yapmamız gereken, bu tür bir tabletin yazarı tarafından, acı çeken kişiyi çivilemek veya kırmak ya da delmek için kim olduğunu sormaktır. Tabletlin yazarı mı yoksa Tanrı mı? Eğer yazar ise, işlem büyüdür; eğer bir Tanrıysa dindir. Bu açıdan, tabletteki Tanrılarının hiçbirinden söz edilmemesinin, tabletin yazarı hakkında hiçbir düşüncenin bulunmadığını kanıtlamak için yeterli olmadığını kabul etmek için gidebiliriz. Belirleyici soru şudur: Çivileme veya çözüme işini kim gerçekleştirir? Yazarın bunu yapacak gücü var mı? Yoksa yapması için bir Tanrı yı mı yanına almalı? Soru tamamen basit ve yanıt çok açık. Attika tabletlerinin çoğunda gücü olan bir yazardır ve o uygular. Diyor ki, "bunlar yargılandı" (43), "bunları yargılamaya mahkûm ediyorum" (55); ve gücünü Tanrılara daha fazla atıfta bulunmadan sopasını işaret ettiğinde, Avustralyalı sihirbazdan ya da Beschwörungen angezündete Kerze einige içindeki Mitternacht'a çarptığında Alman köylü kızından daha fazlasını düşünmüyor. Nadeln und spricht: "Ich Stech das Licht, Ich Stech das Licht,

Ich Stech das Herz, Dach Ich Liebe" (Schönwerth, Aus der Oberpfalz: Sitten ve Sagen, i, 127).

Öte yandan yazar, "saplantı" olduğu konusunda ısrar etmediği düşmanını açıkça ifade etmez ve onun "saplantı" içinde bulunduğu ancak bunu gerçekleştirmek için bir Tanrıya dua etmesi ve bir zorunluluktan kullandığı tabletleridir. κέντησον αὐτοῦ τὴν γλῶσσαν (97), ἄρον καὶ κατάδησον (xxiii).

Dolayısıyla, defixionum tabellae tarihi, kökeni tamamen büyümlü bir törenin evrimi boyunca, iki yönden birinde nasıl bitebileceğini göstermektedir: "ya bir duanın ne olduğu ile bitebilir ya da onun içine girebilir." Sihirbazın cesaretle Tanrıları sınırlamak için üstlendiği sihir şekli olan en eski ve tamamen büyümlü "defixion" şeklindeki cadı ve sihirbaz, kurbanın mumlu görüntüsünde olduğu gibi, kurbanın yazılı isminde bir çivi veya bir iğneyi yönlendirir. Ovid'den (Amores iii. 7. 29) cadı kurbanın ismini balmumuna yazdı ve deldi: "sagave poenicea defixit nomina cera." 316'da bu şekilde tedavi edilen Parisli Papirüs τὸ ὄνομα τῆς ἀγομένης ve Latince bir "defixion" da ifade neca illa nomina. (Fahz, poetarum Romanorum Doctrina Magica, s. 127, n. 4) Ardından, sihirbazın çalışanı balmumu görüntüsünün başından çivileri sürdükçe ve Paris Papirüsünde (Rhein. Mus. Xlix. 45 ff.) çivileri sürdüğü için, söylendiği gibi, περονῶ σου τὸν ἐγκέφαλον bu yüzden Attika tabletlerinde şöyle der: (54) "yine, zamanla, balmumu görüntüsünün delinmesi veya erimesi, kendi başına etkili değildir." Yine, zamanla olduğu gibi, balmumu görüntüsünün delinmesi veya erimesi, sadece kendi içinde değil, üretilecek etkinin sembolik olarak kabul edilmesi ve kelimeler "yazılı tabletler" olur. "(örneğin CIL viii, ek. n. 12511), Tanrılara yalvarılıp, yakarıldıktan sonra, verilen "bu parçaların ayrılması" emrini açıkça belirtmek için sağlanan kurbanın bacaklarının, ellerinin ve başının olması gerektiği açıklandı: "böylece bacakları, eli, başı ve kalbi kesersin". Kartaca'daki bu tabletin ortaya çıkması gecikti ve dilek Keruvim'de taht kuran

Cennet Tanrısı adına yapıldı. Bu ve benzer tarihi stildeki tarihi tabletlerde dikkat çeken, sihrin üzerinde çalışılması ve kısıtlamanın Tanrıların üzerine konulduğu kişinin suçlu olduğu yönünde ifade içermemesidir. Öte yandan, daha öncekilerde ve Attika tabletlerinde, özellikle dua olma eğiliminde olanlar, Tanrılara hitap etme biçimleri yapılan bazı yanlışlardır: "Sevgili dünya, bana yardım et, çünkü Euruptolemos ve Xenophon tarafından yanlışla düştüm ve onları lanetliyorum." ((97). Kıbrıs'ta, bir düşmanın söyleyebileceği şeyden korkulursa, çağrılan güçler onu susturmak için etrafa dağılır. Tabii ki, muhtemelen, bu tabletlerde Tanrıların adaletine başvurmanın esasen dini olduğu kesin olarak söylenebilir. Ve bu durumda, sihrin bu tabletlerde dinle birleşimi, Tanrıların bazı ibadet eden kişilerin düşüncesine göre sihir ve din arasında uzlaşmaz bir muhalefet olmadığını göstermektedir. Aksine, Tanrıların tıpkı daha sıradan bir doğanın atılabilecek diğer adımlarına yardımcı olmak için dua edilebileceği gibi, sihirli bir ayın lehine ve onları kutsayacak şekilde çağrılabilmesi yönündeydi. Sihir, sonu belirlemenin bir yolu ya da aracıdır. Kötü bir amaç için olduğu kadar iyi bir amaç için de etkili olan bir araçtır. Bir sihirbaz, kötülük veya iyilik için kullanabileceği güce sahip bir kişidir. Gücünü hastalığa neden olmak ya da bela getirmek için kullanabilir. Ancak, hastalığı önlemek ve kötülük eden kimseyi susturmak için kullanabilir. Yağmurun yağması için kullanabilir ve bunu yaparken de aynı amaç için Tanrılara dua edebilir. Böyle bir adam, kesinlikle olduğuna inandığı gibi, olağanüstü kişisel güce de sahip olabilir. İradesinin ardından bu gücü kullanması için Tanrılara dua etmemesinin kesin bir nedeni yoktur. Ancak dua edebileceği Tanrılar varsa dua edebilir. Öte yandan, böyle tanrıların olduğu yerlerde bile, tercihini kullanması söz konusu ve amacı Tanrıların kınanması gibi bir şeyse, tercih etmeli - Tanrıları göz ardı etmeli ya da gerekiyorsa bunlara kısıtlama getirmeli. Başka bir deyişle, sahip olduğu veya sahip olduğuna inanılan olağanüstü kişisel güç, başlı başına zorunlu olarak dini değildir veya dinsizlik değildir.

Biri diğeri olarak kabul edilebilir. Eğer kabul edilirse veya kabul edildiği kadarıyla, dini değer taşımadığı için kınanır: “Yaşamak için acı çekmeyeceksin”, Demosthenes tarafından alıntılanan Atina yasalarına tam olarak paraleldir. (c. Aristo. i. 793) Bu bakış açısından hareket edersek eğer, sihir ve din arasındaki esas zıtlığı savunmaktan daha mantıklı bir şey yoktur. Öte yandan, sihirden yararlanan kullanımı ve önceden eklenmiş tabletlerde olduğu gibi, sihir ve dinin birlikte uyumlu bir şekilde çalışabileceği ve birlikte bulunabileceği gerçeğini göz önünde bulundurursak, aralarındaki ilişki temelde karışıklık olarak görünmez. Gerçek şu ki, bu olağanüstü kişisel gücün, kendi başına ne iyi ne de kötü olduğu için değil, iyi veya kötü amaç için kullanıldığına göre biri veya diğeri haline geldiği anlaşıyor, bu yüzden kendi başına ne büyülü ne de dinseldir; Tanrıların hizmetinde kullanılırsa dini, aksi takdirde kullanılıyorsa sihir olarak kabul edilir. Ancak, Tanrılar bu gücün hizmetlerinde kullanılabilmesine veya onların armağanı olarak kabul edilebileceğine inanılana kadar değil, yalnızca Tanrılara olan inanç ortaya çıktığında, gücü onlardan türetilmiş sayılır. Onu türetmiş olması için kendine inanması, gücünün inancını doğrulaması ve güçlendirmesi olabilir. Belki de onun gücü, onu Tanrılara olan inancına ve onunla yüreğinde iletişim kurma olasılığına uyandıran ilk şey olabilir. Ancak, birinin kalbiyle iletişim kurmasının mümkün olduğu üstün varlıkların olduğu inancı, bazı insanların diğerlerine uyguladığı olağanüstü kişisel güçle aynı şey değildir. Böyle bir inanç ve güç gerçekten bir arada gidebilir, ancak hiçbir şekilde her zaman birlikte olmazlar ve buna bağlı olarak güç, inancın nedeni olarak kabul edilemez.

Yine insanlar, tapanlarının çıkarlarına sahip olan ve onu kötülük amaçlı kullanan adamların, Tanrıların olduğuna inanmadıkça, topluluğun bir kişi olarak kanaatine kapılabilirler. Topluma ve dolayısıyla toplumu koruyan Tanrıya karşı çalışır. Başka bir deyişle, bu olağanüstü kişisel gücün, dinin ortaya çıkmasına kadar sihir olarak algılanmadığını, aslında sihrin ortaya çıkmadığını söyleyebili-

riz. Tanrı insanı tarafından kullanıldığında din, başkası tarafından zorlandığı zaman büyüün karşılığıdır. Sihirbaz, gücünü kullanabilir ve olmasa da gücünü topluluğun diğer üyelerine zarar verecek şekilde kullanır, bu yüzden de koruması altında olan Tanrıya saldırgan olur. Bu nedenle de bu açıdan, sihir ve din arasındaki temel bir muhalefetten haklı olarak bahsedebiliriz. Öte yandan, sihirbaz normalde insanlara zarar vermek için gücünü kullanıyor olsa da bu kullanımla sınırlı değildir. Gücü, daha önce alıntı yapılan Hadrumetan tabletindeki hanımefendi tarafından olduğu gibi, hatalı bir sevgiyi hatırlamak, kaybedilen veya çalınan malların geri kazanılması için kullanılabilir. (3541) Yani, sihirbaz gücünü masum ve hatta övgüye değer amaçlar için kullanabilir. Dolayısıyla sihir, içinde geliştiği herhangi bir topluluk tarafından tamamen kınanmaz ve bu nedenle, din tarafından daha önce de belirtildiği gibi defixionum tabellae değil, sayısız ilkel topluluğun ayinlerinde ve zaman zaman günümüzdeki uygar ulusların dini törenlerinde de sihir bulduk. Yalnızca bu gerçekler dizisine değinirsek, temel bir muhalefet değil, sihir ve din arasındaki temel bir kimlik gibi çıkarım tehlikesi altında kalırız. Yine de gördüğümüz gibi, muhalefet benzerlik kadar belirgindir ve bu, bazı insanların sahip olduğu ya da sahip olduğuna inanılan olağanüstü kişisel gücün, toplumun Tanrıların hizmetinde kullanılıp kullanılmadığı ya da kullanılmadığının temelde aynı olduğunu göstermektedir. Ancak ruh, bir şekilde kullanıldığında, diğerinde kullanıldığı şeye temelde karşı çıkar. Bu tür bir güçlenme, evrim sırasında dini veya büyülü olarak kabul edilip kendini gösterebilir. Fakat kendi içinde ve başlangıçta, bundan sonra olabileceği için, hiçbirisi de başında değildir. Bazı insanların diğerlerine karşı kullandıkları öneri veya gerçek kontrolün gücüdür.

DERS V

HERODOT VE ANTROPOLOJİ

Bu dersin daha önceki dersleri Ege'nin ilk uygarlığı, Yunanlıların ilk edebiyatı ve Grek-Romen kültürünün oldukça Helenik olmayan bir barbarlığın izlerini sürdürebilmesiyle öne sürülen konularla ilgileniyordu.

Bugün, beşinci yüzyıla ve Homer'i ifade eden varlık olarak, cömert bir ölçekte ülkesinin düşünce ve yaşamının yanında duran adamın işine geliyoruz. Homer, bize Ege yaşamını "Gezici Çağ" fırtınaları arasında, Akalar ve Dor göçleri arasında durgun bir şekilde gösterdi. Herodot bize, Herakles gibi boğulan, beşikle ilgili yılanları boğan ve yükselen devleri ve canavarları vurup krallığına girmek için yükselen bize, genç Yunanistan'ı, dünya ve gezegenin çocuğunu gösterir. Onun için bu krallık, "denizimiz" olan Midland Denizi'ni çevreleyen yakınsak bir sahil şeridi olan Orbis Terrarum dünya döneminden daha az bir şey değildir.

Fakat onları Homer ve Herodot arasında şu anki bakış açımızdan gördüğümüzde bir fark var. Homer ve büyük ölçüde Homerik sonrası destan, nesnel iyiliğin mutluluğu ile dünyaya seslendi. Antropolojik bilime katkıları, gördükleri ve yaşadıkları dünyanın yorumlanmasında verdiği resimdir. Antropolojinin bunlara katkısı, bu dünyadaki diğer dünyaların karşılaştırmalı çalışmasına dayanarak bu tablonun yorumlanmasıdır. Herodot ile antropoloji okuyucusunun dikkatini çeken ilk şey, Yunan Çağı ve komşularının görgü ve de geleneklerine ilişkin ayrıntılı olarak sunduğu zenginliktir. Bu, Yunan Çağından önce ve özgün boyutlarıyla ve çeşitliliği olan eşsiz bir koleksiyondur. Herodot için de antropolojinin ilk görevi, insanlık resmini yorumlamak, benzer durumları göstermek, gerçekleştirilmiş gözlemi, karmaşa dolu halk hikâyesinden yararlanarak karşılaştırma yapmak ya da yorumlamak, resimdeki boşlukları kendisinden başka biçimlerde olduğu gibi, beşinci yüzyıl bilgisinin parçalarıyla

doldurmak. Bunu yapması, yeteri kadarını yerine getirmesi, çok fazla ders gerektirir, hatta eski yaşamdan çok daha eksiksiz bir resim alması gerekir ve Herodot'un bilgi konusundaki payını aktardığı oranda, yorumcunun zorluğu artacaktır. Tek bir alıcının bir taslak, görünüşte ayrık madde dipnotuna geçici bir dipnot, kendisi için bir monografiye ihtiyacı olabilir. Bir Oxford baskısı için, Edward Burnett Taylor'a sunulan, geçen yılki Antropolojik denemelerdeki iki Herodot makalesinin tek örneğine ihtiyacım var.

Herodot bu ölçüde derslerin konusu olarak Homer ile aynı çizgidedir; ama o şekilde kabul edildiğinde, bu pratik nedene tamamen kendi kapsamlarının ötesinde düşüyor. Ancak Herodot antropolojisinin, neredeyse tamamen Homerik' ten yoksun olan ve Hesiodik'te bile kısmen mevcut olan başka bir yönü var. Homer ve Herodot arasında, Yunan mantığı dünyaya geldi. Homer'den sonraki Yunan edebiyatı, şiir olsun ya da olmasın, öznel, yansıtıcı tarafı vardır. İnsan, her şeyin ölçüsü haline gelmiştir, her şey gözlemlenmeye ve kayda değerdir - onlar, zaten edindikleri insan bilgisini yükselttikleri veya yönlendirmeye çalıştıkları gibi, onları sınıflandırır veya yorumlarlar "takdire şayandır kutlu Tanrı" veya tersi olurlar. Bir bakış açısına göre bütün bu Yunan düşüncesi ve kayıt altına alınan kelime hazinesi faydalıdır ve bu son hiçbir biçimde insan merkezli değildir. Bu geniş temelde, Sokrates öncesi ve Sokratik düşünce, faydacı olduğu için Helenik ile aynıdır. "Bunun için spekülasyon yapmıyorum," dedi Thales, "petrole denk geldiğinde." Tam da bunun için felsefeyi faydalı kılmak, Sokrates'in onu cennetten dünyaya getirmesiydi.

Öyleyse bu derste, Yunanistan'ın altın çağında mümkün olduğunca düşündüğü "antropoloji bilimi ne kadar anlaşıldı?" sorusuna cevap verilmesi üzerine konuşulacak. Dayandığı ilkeler nelerdi? Herodot ve çağdaşları böyle bir bilim hakkındaki görüşlerini gerçekleştirme yolunda ne kadar ilerledi? Ve çalışmanın dışında, gerçekleştirmelerine yardımcı olan veya engelleyen sebepler nelerdi?

En başından beri bu araştırmanın, Herodot'un parçası üzerinde sorulan sorunun ya da yapılan bu gözlemin doğru bir şekilde gerçekleşip gerçekleşmediği sorusuyla hiçbir ilgisinin olmadığı açık olacaktır. Herodot hatasının ya da "kötü huylu olmanın" bizi ilgilendirmesinin tek yolu, bir hatanın kaynaklarının, ne zaman yaptığını düşündüğü şeye ihanet edecek kadar açık olması durumundadır. Çünkü her tür bilgi bölümünde iki tür işçi bulunduğundan, iki tür antropolog vardır. Ancak hala çocukça olan bir bilim-de, bizimki gibi bir aşamada, aralarında ortak bir farklılıktan daha fazlası var.

Gerçeklerimiz için gittiğimiz bir antropolog var: acı veren bilgileri gözlemleyen, sonsuz ayrıntıların hazinesi. Bazen kendisinin gezgin ve kâşiftir, marifetli konuşmalarla ya da akılcı bir sessizlikle yerlilerin yüreklerini açar. Bazen gezginin kazandığı paranın komisyoncusu olan aracı, bazen de yeni bir şeyin peşinden koşar, deneyimden ziyade içgüdüsel olarak davranır, yanlış kazancı tespit eder, yüksek değeri olan inciyi topraktan çıkarmakta ısrarcıdır. Ruhu olan bir kütüphane ve hareket eden müze gibidir. Ona göre, biz gerçeklerimizi takip ediyoruz. Görüşleri çok az önemli olabilir. Onun büyük kitabı, seçebileceği geçici hipotezi ne olursa olsun bir araya getirebilir. Bir indeks yönteminde ustalaşırken, istediğimiz verilere az çok güven içinde bizi yönlendirecek doktrini öğreniriz; ama dipnottaki aradığımız belge ve derleyicinin belgesine (açık veya üstü kapalı) "delil" olduğuna karar vermesidir.

Ve ışığımızı aradığımız bir antropolog var. Saymayı öğrenen insanlar gibi, bazı insanlar da kısım kısım öğrenebilir, hafızasında hatalar olabilir, anlaşmazlığın ötesinde yanlışları, tutarsızlığa da bulunabilir. Fakat paramparça ve zayıf enstrümanlarla sonuçlara ulaşıyor, başka bir insan kuşağının gösterdiği paradoksları anlatıyor. Belki bilmiyor; ama biliyor da olabilir veya görmeyi, gördüğünü söylemeyi öğrendi. Çünkü o da bir başka anlamda sadece yürüyen bir cadır "müze".[64]

Her iki mükemmelliği bir araya getirmek için birleşen antropologlar, kendi zamanımızda ve daha önce de varlardı, hiçbir zaman tamamen ayrılmadılar. Hepsinden önemlisi, tüm varlığını ya da yokluğunu, bir kaza sonrasında anlamı antropolojiye kazada antropolojiye düşmüş ve bir sanat yaratırken, başka bir sanatın izlerini süren bilimi bulmayı umuyoruz. Yunanca derlemesinde, bazıları Yunanlılar tarafından işlenmiş, bazıları da diğer konuşmacılar tarafından yapılmış, insan eylemlerinin ya da büyük işlerin zamanla silinmemesi gerektiği, “ününü asla yitirmemeli”, biz göremesek te, en iyi anlamda bilgi madeni olmak isteyen birisini - iyilik ile kötü başarıyı - görebilir. Ancak, “birbiriyle savaştıklarının sebebini keşfetmek için” başlık sayfasına kendisini yerleştiren de aynı Herodot ve bu yüzden onu, antropolojinin babası olarak, tarihin babasından geri kalmayacak şekilde selamlıyoruz.

Her iki Herodot, yeni bir bilgi birikimi, dünya çapında yeni bir yol açtığını ya da kendileri antropolog olan bir kitleyle konuştuğunu biliyordu. Bu orijinalliği inkâr etmekten hoşlananlar için alternatif arayışıdır. Eğer yaşı Herodot’un ilerisinde değilse, öyleyse yaşı Herodot’a yakındı. Bu nedenle, beşinci yüzyılın bizim için mevcut antropolojik sorunları göz önünde bulundurulduğunda, aşamada hangi delillere sahip olduğumuzu sormak ilk görevimiz haline geldi. Şimdi trajedi yazarları ve Pindar dışında, Herodot, bildiğimiz kadarıyla bütünlüğü ve eserleri toplu halde muhafaza edilen Sokratik öncesi tek düşünür: Bu yüzden şüpheler bile sessizliğe ve aradaki eksikliğe dayanarak, tartışarak ya da Herodot’un özgünlüğü konusundaki yeterlilikten yoksun biçimde kendi alternatiflerine geri dönüyor.

Ama Herodot’un yazmasından önceki günlerde antropolojik bilginin durumu hakkında ne öğrenebiliriz?

Antropoloğun görevi, özünde bu ana sorulara bir yanıt bulmaktır: İnsan nedir? İnsan türleri nelerdir? Nasıl ve hangi kurumlar tarafından oluşturuldu? Yeryüzünde nasıl dağıldılar? İnsan hayatı ebeveyn yaptırımı altında na-

sıl biçimlenir? Sosyal kurumlar tarafından nasıl korunur ve sürekliliğini hangi biçimde devam ettirir? Ve bu süreçlerin belirlenmesinde hayvan cinslerinin bir türü olarak ilgisi nedir?

Bu gibi problemler, Yunanlılar gibi mantıklı insanlara er ya da geç sunmaya mecburdu. Dördüncü yüzyılda, neredeyse sorun olarak kullanılmayacak kadar aşına olduklarına şüphe yok. Aksi halde, Platon ve Aristoteles'in yazılarında onlara daha fazla önem vermeliyiz. Şimdi önümüzdeki soru, daha ne kadar erken kendilerini sunduklarını, onlarla başa çıkmak için hangi yöntemler uyguladıkları ve Sokrates'in psikolojiyi insanlığının doğru çalışması için değiştirdiğinde, Yunan düşüncesi ne kadar çözüme gitti? "Dünyanın Devreleri" derleyicileri "denizlerinin" tüm kıyılarını nasıl araştırır? Uzmanların "Hava, Su ve Mekânlar" kendi bilimlerinin ilkelerine uygun olarak nasıl ele aldıklarını ve diğer bilgi sınırlarında Miletli zaman bilimciler ve astronomlarının nasıl olduğunu açıkladılar. Babil gözlem deposuna küçük bir bakış atılmayacak şekilde - Milet kartograflarının "tüm denizi ve nehirleri" resmettiği gibi, tüm zamanların insani ve jeolojik haritalarını yapmaya başlamışlardı. Bir ulusal araştırmanın, bu yoğunluk ve kapsamda araştırmalar yürütmesi esnasında, sorunun kökeni, dağılımı ve insanın geçim tarzlarını ortaya çıkardığından şüphe edebilir miyiz?

İlyonya antropolojisinin varlığının doğrudan kanıtı çoğunlukla bizden kaçtı. Yine de daha öncesinde, heyecan verici birtakım gelişmeler yaşandığının, kıpırdanmalar olduğu yönündeki kanıtlara sahibiz. Hesiod bize zaten Altın, Gümüş ve Bronz çağlarının başarılı olduğu, kendi sınıflarına göre standart bir arkeoloji şeması sunuyor. Deniz akınları geleneği ve daha sonrasında Demir Çağı tarafından Minos uygarlığı çöküşü. Bundan da öte, ilkel insanın mısır yetiştirmeyen, meşe palamudu ve kayın direği üzerinde ısrar eden bir orman sakini olduğu gözlemi, helki de antik ve modern Balkan insanları arasında yeterince açık olan

gözlem ve yorumlamalara dayanıyor; ama aynı zamanda, insan kökeni konusundaki ortalama barbarlık veya arkaik spekülasyonların ötesinde, makul bir ilgi ve esas özelliklere olan bir bakış açısını da açığa çıkarıyor.

Aslında bu Sokratik öncesi antropolojinin bazı parçaları doğrudan bize geldi ve her nerede ne yaparlarsa yapsınlar, aynı okula tahsis edilen insan dışı doğa hakkındaki görüşlerde olduğu gibi, halkbilimcinin merak uyandıran birleşimi olgun kavrayışla gösterirler. Örneğin [65], insanların hayvanların üremesinden değil, ağaçların ve kayalardan geçen kadınların neden olduğuna dair inanç, Arunta'ya emanet edilen inançlardan çok farklı değildir ve Hesiodik inanç [66] Aegina erkeklerinin karıncalardan veya genel olarak insanlardan, Deucalion ve Pirha'nın [67] totemik inançlara ve hayatta kalanlara bıraktıkları taşlardan geldiğine inanmaktadır. Ancak, Anaksimandros'a ve daha sonra her iki Milet'ten Archelaus'a atfedilen görüşler, sadece folklorun çok ötesinde bir şey gösteriyor. Daha düşük hayvanların genellikle güneşin ısısının nemli toprak, sümük veya deniz suyu üzerindeki etkisinin kendiliğinden oluştuğuna, üretildiğine inanılırdı. Anaksimandros, [68], denizin Milet ve Mendres siltiyle ilgili kıyılardaki gözlemlerine dayanarak, tanımlayıcı genelleştirmeyi ekledi, bu düşük formların varoluş döngüsünü dikenli bütünlükler içine soktu ve daha sonra olgunlaşan zemin üzerine çıktı. Kabuklarını döktüler, ancak kısa bir süre daha yaşamaya devam ettiler. Gördüğümüz gibi, en büyük inanç, erkeklerin de bu şekilde, doğrudan ya da Egeine Adasının karıncaları gibi omurgasız bir biçimde ortaya çıktığıydı. Ancak Anaksimandros bariz bir zorluk olduğuna dikkat çekti ve ona bir çözüm de sağladı. "İnsan", [69] "ilk defa farklı türde hayvanlardan üretildi" dedi ve diğer hayvanların yakında kendileri için yiyeceklerini almaları gerçeğinden ve yalnız insanın uzun bir bakım dönemine ihtiyaç duyduğu gerçeğinden, bu nedenle bu tür bir yaratığın hayatta kalamayacağını öne sürdü. İbrani düşünürlerin varsaydığı gibi, hazır ve olgun, özel bir yaratılışın Pandora örneğinde olduğu gibi

Yunan şairlerinin tasarladığını, İyonyalı bir doğa bilimci için düşünülemez olduğunu ve sadece sorguya girmediğini öncelikle fark etmeliyiz. İkincisi, bebeklik dönemindeki özel insan yaratma eyleminin, insan bebeğinin uzun çaresizliği gerçeği ile aynı şekilde dışlanması, üçüncüsü, kaçınılmaz alternatifin hiç tereddütsüz bir ipucu olmadan bile kabul edilmesi, yani insanlığın başlangıcı sırasında genç kalması için savaştığı ve başka türden bir hayvandan geliştirmiş olması gerektiği kabul edilir. Anaksimandros'un antropolojisi hakkındaki bilgilerimizin diğer yarısı daha da öğreticidir. O "her şey açıktır" diyor, [70] insanların ilk önce balıklar içinde üretildiğini ve "çamur balığı" gibi beslendiklerini ve kendileri için mücadele etmeye hazır olduklarında da karaya çıkıp toprağa ulaştıklarını (ya da belki "kuluçkaya çıktıklarını") söylüyor. "Bilgimiz sınırlı", ancak paralel geçiş Anaksimandros'un teorisine ışık tutuyor. Hayvanlar, güneş tarafından buharlaşma süreci ile ortaya çıkmıştır; ama insan, başka bir hayvanın, yani bir balığın başlamasıyla benzer bir şekilde ortaya çıktı. 'Buradaki teori, İnsanın evrimi içinde en yüksek olanın tipine uymaktan vazgeçtiği zaman bir aşama olduğu. Deniz hayvanları ve o karaya götürdüğü bir tür balık kılığındaydı. Burada sadece bir aşamada deniz omurgalılarının çok önemli bir adım attığını ve kuru toprağı istila ettiğini; ya da "çamur balıklarının" benzeşiminin şimdi embriyologlar için yeterince tanıdık olan gözlemleri bildirmek için kullanılıp kullanılmadığı ve beşinci yüzyılda Hipokratlar için daha az aşina olmadıkları bir durum mu var? [71] Her durumda, Anaximander'ın özelliği olarak bildirilen ayrıntılı noktalara ilişkin görüşler, hayvanlar âleminde neredeyse Darwinci bir bakış açısını ve Rönesans'tan önce neredeyse hiç mümkün olmayan karşılaştırmalı bir anatomi anlayışı gerektirir.

Daha az dikkat çeken şey ise, Sokrates'in ilk öğretmenlerinden biri olan Archelaus'un [72] aynı evrimsel görüşü tanımlamasıdır. Hayvanlarla ilgili olarak, dünyanın başında sıcak ve soğukun karıştığı alt kısmında ısındığında, pek çok farklı türde olan hayvanların geri kalanını ay-

dınlatmak için geldiğini ve onların kısa ömürlü olduğunu söyledi. Fakat daha sonra bunlar arasında kaynaşmalar ve insanlar diğerlerinden ayrılarak, liderlik, gelenek, sanat ve şehirler oluşturup, apayrı dünyalar yarattılar. Ve bunun da sebebinin bütün hayvanlara aynı şekilde uyarlandığını söylüyor. Her biri, bir diğerine oranla daha çabuk ve hızlı bir şekilde fiziki çerçevesine göre kullanır. Burada yine, kısa ömürlü, infusoria türleri (siliatlar, öjenoitler, protozoalar, tek hücreli algler ve tatlı su havuzlarında bulunan küçük omurgasızlar gibi küçük su canlıları için ortak bir terimdir) arasındaki ayrım ile aynı, güneşle ısınan su veya çamurun neredeyse biçimsiz faunası ve insanın sadece olağanüstü bir rasyonel tür olarak durduğu, en açık biçimde biyolojik evrim teorisine sahibiz.

Bundan sonra, Yunanlıların fiziksel antropolojisinin, insanın modern dünyadaki çalışmasını bu kadar uzun zamandır geciktiren edebi yanılgılarla tamamen engellenmediğini not etmek neredeyse gereksizdir. Gerçekten de Hekataeus, bir zamanlar Yunan soy ağacının yetersizliği yüzünden yanılmıştı. Ancak Mısır araştırmaları ona, zaman zaman eleştirmeni Herodot'un bile itiraf ettiği gibi daha geniş bir perspektif verdi [73]. Ve Mısır'ın "Nil'in armağanı" olduğu gerçeğini beyan eden ilk kişi olarak, insanın eskiliği sorusu üzerine jeolojinin bu önemli rolünü görmekte oldukça başarısız olmuş olabilir. Herodot, tüm olaylarda, hiçbir yanılsamaya sahip değildir. [74] Achelous ve diğer nehirler, Nil'in doğanın bir ucubesi olmadığını göstermek için var. Gelecek zamanın yirmi bin yıl olduğu varsayılabilir ve geçmiş zaman, Nil'in armağanının mükemmelleşmesi için, kabukların piramit kireçtaşına bırakılması için gerekli olan diğer sürelerden bahsetmeksizin aynı ölçekte ölçülebilir. [75] Daha açık bir şekilde, insan çeşitlerinin geliştirilmesi ve yayılması için sınırsız zamana izin vermeye hazırdır. Tuna havzası Sigynnae Medes'in sömürgeciliği haline geldi, ifadesini kullanmaya hazır değil; ama olayın kendisi de imkânsız değil. [76]

Etnolojik olarak, sonuncusu aşağıdaki gibidir: Kuzeye doğru Hiperboryalılar bulunur. [78] Doğuya doğru bölgenin yerleşik yerli grupları ve Etiyopyalılar ile yaşayan, deveye binen göçebeler. [79] Güneye doğru Etiyopya halkı [80], Nil'in armağanı Mısır ile [81] ve Libya. Etiyopyalıların siyah tenleri güneş tabaklıdır. [82] Etiyopya, güneşin olduğu yerden, atlara, [83] yani Asya'nın güney sınırından (Hintlilerin yaşadığı yer) uzak Güneybatıya kadar her şeyi kapsar. Etiyopyalıların önünde Libyalılar bulunur. Hintlilerin önünde Pers İmparatorluğu (Persa'da Hintliler yok, Baktriya - Baktriya ya da Toharistan, Hindukuş Dağları ve Ceyhun Irmağı arasında yer alan, merkezi bugünkü Belh şehri olan o dönemki adı ile Baktra / Balhika / Bahdi olan, Afganistan sınırları içindeki antik bir bölgedir - ise en uzak eyalettir) Hiperboryalıların önünde ise İskitliler, Homer Aboyiler ve Arimasplar ve göçebe yaşam süren tüm kırsal halklar.

İnsanın etnolojik ayrımı Amazonlara kadar uzanır, bazen sadece tek cinsli, bazen de insan sevmeyen kimse-ler: Kuzey tarafta temsil edilir görünürler [84] ve Prometheus'taki Kafkasya'nın ötesine uzanırlar [85], bu sınırın ötesinde, orada Hesiod'un tek gözlü, göğüs gözlü ve köpek kafalı kabileleri ve bilinen söylentileri vardır.

Hesiodos da ana hatlarıyla, Prometheus'taki ilkel insanın kabataslak çizimini, doğal yaratma işaretlerini [86] ve dört katlı faydalı metaller şemasını çizer.

Ancak Eshilos için, insanların kabileleri ırktan ziyade kültürden farklıdır. Atossa'nın rüyasındaki iki kadın, biçim ve şekildeki kız kardeşler gibidir. Kıyafetlerinden birisinin Fars, diğerinin Yunan olduğunu biliyor. [87] Öyleyse, Antik Yunan oyunlarında sergilenen Kral [88], Danaid korusunu yabancı kadınlara kıyafetleriyle tanıyor. Amazonlar olabilirler; çünkü onların içerisinde hiçbir şekilde erkek yoktur; ama sanıldığı gibi de değildir! Hiç yay taşımazlar. [89] Ama bir saniye! Dallar taşırlar. Bunlar kesinlikle Yunan. [90] Sadece ikinci sırada gelen dil, sıradaki kıyafet

ve aksesuarlara karar vermek için kararsız kalıyor [91] ve yalnızca Danaidler, onlara gerçekten Argive olduklarını temin ettiklerinde ve akrabalarında, kendi yapı ve tenleriyle ortaya çıkan yeni şüpheli durumlar yaşanıyor [92] ve yine Libyalı olup olmadıkları (Mısır ve Greko-Asur sanatının estetik türleri için Nil ve Kıbrıs karakteri ile birlikte) veya Kızılderililer veya Amazonlar, yani gördüğümüz gibi, Güney, Doğu veya Kuzey'den yabancılar.

Bu ön notlar, kırsal kaynaklarımızın izin verdiği ölçüde Yunan antropoloji teorisi boyunca geriye dönük bir inceleme yapmak için tasarlanmıştır. Ancak, Herodot'un yaşamında meselelerin nerede durduğunu ve aynı zamanda bir dereceye kadar şiddetli sorunların (veya bazılarının) ne olduğunu göstermek için yeterli oldular. Şimdi, Antropolojinin öğelerini benzer bir düzende almak ve onları kendi yerlerine koymak için Herodot'un kendisine geldik.

İlk önce, Herodot bize ilk defa etnolojik ölçütlerin gerekçeli bir taslağını verir ve bir kerede Eshilos'un ilerleyişini ve bunun yarattığı önemli değişikliklere işaret eder. Atinalıların, Makedonyalı İskender'in önerilerini reddettiği ve muazzam teşviklerin karşısında Yunanistan davasını reddettiği meşhur pasajda, bir milleti bir arada tutan dört nedeni desteklediklerini belirtiyorlar. "Yunanistan", diyerek yanıt verirler, [93] bir kan ve bir söylev, Tanrıların yaşadığı ortak yerlere sahiptir, bunlara kurbanlar sunarlar ve benzer geleneklerin alışkanlıklarını kullanır. Bu yüzden Atinalılar ulusuna ihanet edemezler. Ortak köken, ortak dil, ortak din ve ortak kültür. Bunlar bir ulusu oluşturan dört şey, aksine eğer uyumsuzluk varsa toplum da birbirinden ayrılır. Bu analize göre, modern etnolojinin ekleyeceği çok az şey ya var ya da hiç yoktur. Profesör Flinders Petrie'nin önerdiği gibi, [94], dini inançların kimliğinin son çare olarak, sadece insan ve insan arasındaki davranışa uygunluk ölçüsüne ait olduğu söylenebilir. Bu kültür topluluğu, dilsiz eserler arasındaki değiş tokuşun ötesinde, konuşma topluluğu olmadan düşünülemez. Ancak hem

dil hem de dini gözlemsel olarak yayılma şekli, materyal kültürünün aktarımından çok farklıdır, Herodot'un dört kriterinin "Fizik ve Kültür" iki ana kriterine zorla indirgenmesi, neredeyse aynı anda, bizi pratikte başarısızlığa uğratar. Bir dereceye kadar aslında Herodot, antropoloji bilimiyle birlikte, hiç değilse, günümüzdeki en iyi düşüncenin gerisinde, antropolojik düşüncenin düzenli biçimini bizlere sunar.

Sanırım bu dört kriteri göreceli önem sırasına göre, gördüğü şey olarak belirttiğimizi düşünürsek, diline çok fazla etki etmek doğru değildir. Birincisi, siyasal amaçlar için bilimsel olarak köken topluluğu gelir, sonrasında ise dil topluluğu. Ardından din topluluğu ve yalnızca günlük yaşamda, hepsinin sonunda genel gözlem topluluğu gelir. Gördüğümüz gibi bu araştırma yönteminin karşıtı olarak, önce dekor ve ekipman, sonrasında dinsel gözlem, ardından dilin gelmekte ve fizik üçünün de ötesine geçmektedir. Sanırım Herodot antropolojisinin bir örneği uygulandığında, bunun tesadüfi olmadığı görülecek, tabiri caizse Kuzey Argippailerin tanımlanması için "arazide" ifadesiyle, önceki cümleyle karşıt fikir belirten ardışık her kriter olumsuzlukla takdim edilir. [95] Burada önce fiziksel antropoloji verilir. Ardından Argippai halkını diğer insanlardan ayıran ve böylece fiziki kriterini tersine sınıflanmasını biçimlendiren dil. O zaman kendi dillerine sahip olsalar da henüz sizinle konuşana kadar, giyimlerinin İskit olduğunu düşünemezsiniz; ama sonuçta İskitler olamayacaklar, çünkü İskitler ağaç meyvesinde yaşamıyor. Onlar kırsal yaşamı süren göçebe bir topluluktur. İşte son ve en düşük yeri burada tutuyorlar ve bunun nedeni açıktır: tanıkları beraber olmadıklarına hem fikirdir.

Herodot antropolojisindeki kan ve dil topluluğuna yapılan bu yeni yaklaşımın bir nedeni var. Eğer Pers Savaşı başka bir şey göstermemiş olsaydı, Kritallada değil, Şinar'da karşılaşmış olabilecek biri üzerinde karşılıklı olarak anlaşılabilir bir ordunun üstün verimliliğini gösterdi

ve daha da şiddetle, önemli olanın ekipman ya da dil değil, soy olduğu inancını etkilemişti. Modern bir amirallik gibi deniz kanalını gözlemleyebilen ve dikkate alanlar Perslerdi, [96] ve “tanıdık olmayan ilaçlar ve cerrahi iplikler” olarak adlandırdığımız ipeksi ketenden yapılmış kalkan kayışları ile fiziksel olarak tam anlamıyla kasap etine tutturulduğunda Pythius tutsaklarını şaşırttı.

Ve bu yaklaşımın bir başka nedeni var. Halikarnas’ın nazarında gemi iki saatlik bir yolculukla güç bela Kos kasabası kıyılarına doğru yolculuk eder ve günümüzdeki pazar yerinde bulunan, Herodot’ın büyük çınar ağacının dibinde oturur ve Herodot’ın yaşadığı o dönemde, Sokrates dönemi öncesi bilinen en yeni ve güzel çiçekler de orada yetişir. Anatomi, fizyoloji ve antropoloji dersleriyle, Hipokrat tıp okulu, on yedinci yüzyıla kadar en ileri derecede eğitim vermeyi başarmıştı.

Hipokrat’ın mesleki becerisi, hangi ilişkide Herodot’ın uzman bilgisine ve ayrıca seleflerinin öğrenme ve kuramsal düşünme yetilerine dayanıyordu? Belki de insanlarda meydan okuma olgusu kendi davranışlarından örneklendirilmektedir.

Tüm Akdeniz halkları ve Avrupa anakarasının tüm yerleşik halkları, yetişkin erkeklerinin yüzünde bol miktarda kıl olduğu konusunda hemfikirdir. Herodot ve çağdaşlarının insan çeşitleri arasındaki kuraldan ziyade istisna olduğunu öngörme imkânları yoktu. Ne sarı ne de siyah tenli ırklar ilkel dereceler dışında ve Eski Dünya’nın kuzey-batı kadranının beyaz erkekleriyle doğrudan veya daha az kirlenme öneren durumlar dışında bu katkıya sahip değildir. Sadece Avustralyalıların yüzlerinin beyazdan bile daha açık olduğu gerçeği, bizi uzun sakalın üstün beyin ile bağlantılı olduğu şeklindeki popüler batıl inancı antropolojiye uyarlama yanlışından kurtarır. Ancak Herodot ve Yunan dünyası için, erkekler üzerindeki sakallar kuraldı ve sakalsız olmak anormallik olarak görülürdü.

Şimdi Homerik zamanlar ve daha öncesinde Yakın Doğu, savaşçı insanların baskınları ve okçuluk ile yönetilen ve de savunulan savaşçıların baskınları tarafından şaşkına çevrilmişti. Üstelik bir kadının öfkesi gibi bir öfkeyle, sakal gösteren her şeye karşı esinlenmiştir. Kafkasya'nın ötesinde mahkûmlarını yediler; Tauris'te sakallı liderlerin teklifine girerek bütün erkekleri öldürdüler, [98] bir grup serbest İskitya'ya girdi ve kadınlar için alındı. Sarmatların soyundan gelenler arasında, erkekler ve kadınlar beraber avlanır ve savaşır. Ancak onlar Karadeniz'in ötesindeki otlak alanlarla sınırlanmış değildi. Kral Priam henüz çocukken, Küçük Asya'da bir platoyu işgal ettiler ve Trak-Frig istilasına karşı direniyorlardı. Güneydoğu'nun ilerisinde onların bir başka kolu da yedinci yüzyılda tüm Asur ülkesine zarar verdi ve Aşkelon'daki sakalsız soy hayatta kaldı. Aynı kusur beşinci yüzyılda İskit erkek nüfusunda bir unsorda gözlemlenebilir. [99] Burada üç keşif evresi tespit ettik. İlk olarak, sakalsız insanların kadın olduğu varsayılır. Daha sonra hem İskitya'da hem de Filistin'de, sakalsız olsalar da (ve gerçekten de tüysüzdürler) erkek oldukları keşfedildi. Üçüncüsü, Sarmatia'da olduğu gibi aynı amaçlar etrafında bir araya gelen bazı atlı okçuların kadın olduğunun keşfedilmesi Amazon efsanesinin yeniden doğrulanmasına rağmen, Sarmat kökenlerinin biseksüel bir topluma ait olduğu ve bir İskit diyalektiği konuştukları bilinmekteydi. Böylece Herodot ve ataları, bazı İskitlerin neden sakallı bazılarının neden sakalsız olduğu konusunda yanlış bir yol izlediler. Aşkelon'daki test olayı, kuşkusuz geride kalan İskitlerin sakallı olduklarını ve üzerine yapılan tahminler de genel hatlarıyla sakallıların lanetten kaçtığı veya uzaklaştığını kabul etti. Göze çarpan gerçek, benzer çift cinsiyetliliğin varlığıdır ve her zamanki gibi bu noktada da samimi olan Herodot, olağanüstü gerçeği okuyucusu ile buluşturur ve başka alanlara geçer.

Bu noktada Hipokrat'a dönüyoruz. Burada İyonik rasyonalizmin tam akımındayız. Olayların teolojik açıklanması başlangıçta reddedilir. Benim açımdan bu hastalıkla-

rın 'Tanrı'dan ve diğer tüm hastalıklardan kaynaklandığını düşünüyorum ve hiçbirisi diğerinden, daha ilahi olan benzerinden veya daha fazlası insandan değil, hepsi 'Tanrı'dan gelir. Bu tür şeylerin her birinin bir büyüme süreci vardır ve hiçbir şey bir büyüme süreci olmadan ortaya çıkmaz. [100]

Böylece zemin temizlenince Hipokrat dört noktaya dikkat çekti. İlk olarak, sakalsızlık ve farz edilen sonuçları, kalıtım sıralaması ile eşanlamlı olduğunu açıklayan İskitlerin varlığı ile sınırlıydı veya en azından bunlar arasında en yaygın olanıydı. Hipokrat, doğru, bunu ırk farklılıklarına değil, binicilik alışkanlıklarına düşürüyor. Yine de Herodot'un ifadesine göre, İskit aristokrasisinin ve eski İskit halkı tamamen yerinden edilmemiş olmasına rağmen, 'Tanais'in ötesindeki gerçek göçebe insanların istila edilmesinin bir sonucu olduğu açıktır. İkincisi, İskitlerin genel olarak, fiziki anlamda tamamen Avrupa halklarından farklı olduğunu gözlemler; ama o, bu nedenle göçmen kökenli bir soruyu gündeme getirmiyor. Bununla birlikte bu ihmalin nedeni, üçüncü noktadan açıktır ki, söz konusu anormallik, İskitler' deki herhangi bir insanın iklimi ve yaşam tarzı dikkate alınarak tahmin edilebileceği gibidir. Dördüncü nokta, bundan sonra daha fazla araştırma yaparak mantıklı sonuçlanmasına yönelik baskı olmamasına rağmen, onu hemen keşfedilmenin eşğine getiriyor; çünkü hem sakallı olmanın başka engel yaratmayacağı hem de bu bedensel alışkanlığa elverişli iklim ve gelenekleri tamamlayan, İskitlerin doğal olarak sakallı olmaya meyilli olduğu açıktır. Fakat bu gerçeklerden ilki mesleki mazeret olmasından değil, başarılı önleyici tedaviye ve sonrasında, kendisi tarafından iklimin ve benzerlerinin doğuştan normal kişiler üzerine başlangıç etkisi olarak görülüyordu. Bu arada, Aşkalon'daki sakalsız İskitler'in önemli örneğini, sakalsızlığın ve benzerinin iklimin etkileri olduğu sonucunu test etmek için kullanmaması ilginçtir. Zira Aşkalon iklimi neredeyse her önemli ayrıntıda İskit ikliminden farklıdır. Bununla birlikte burada, Herodot tarafından önemli ifade-

lerin kaydedildiği sayısız örneklerden birine sahip olduğumuzu belirtmek mümkündür. Bunlar kendi başlarına doğru veya yanlış olsa da dördüncü yüzyılın öğrenilmiş dünyası tarafından asimile edilmek için başarısız olmuşlardır.

Yine de Herodot, akrabalığın maddi kriterinin en önemli değeri konusunda öne sürdüğü her şey hala tatmin edici değildi. Çoğu durumda, çok az veya çok olduğunu kanıtladı. Bunun iyi bir örneği, Kolhislileri Mısırlılarla karşılaştırmasıdır. Burada, argümanlarını ortak fiziksel karakter, koyu ten ve yünlü saçlar üzerindeki yakınlıklarına dayandırıyor. Ancak bu çok fazla kanıtlıyor: Koyu tenli ve yünlü saçlı, kesinlikle Mısır kökenli olmayan başka insanlar da var. Öte yandan çok az kanıtlıyor, zira burada kurmayı önerdiği şey genel bir menşe topluluğu değil. Mısır sömürgesini tarihi zamanlar içinde yönlendirmektir. Bu kanıt için, tipik Afrika olarak gördüğü bir tören geleneğinin kanıtlarına güvenmeyi tercih ediyor; çünkü hem Mısır hem de Etiyopya ve kişinin sakatlanmasını içeren bir gelenek olduğu için, şu an göreceğimiz gibi, Yunan antropolojisinin zaman içinde bünyesindeki gerçek değişikliklerini etkilemeye yetkin olduğunu düşündüğü bir gözlem sınıfına aittir. Burada eklediği keten dokuması gibi ortak çabanın yalnızca harici kanıtı, genel kültür ve dil benzerlikleri ile birlikte, daha düşük bir düzlemde Herodot'u açık bir şekilde ifade eder.

Herodot, antropolojideki ırksal türlerin değerinden oldukça memnun değildi ve bunun da birkaç nedeni vardı. Diğer yandan da Yunanlılar, ortak kökenin iyi bir kanıtı olmak için aile geleneğini sürdürdüler. Nitekim mesleğinde kendisinde geliştirmiş soy ağacı uzmanları, Yunanca konuşulan dünyanın hemen her yerinde antropolog ile önceden hazır bulunmuştu. Aslında, ortak kökeni ifade eden gelenekler, halkın inancına çok derinden sabitlenmişti ve gerçek mülkiyet hakları ya da siyasi ayrıcalık gibi akrabalıkların geçerli bir kanıtı olarak değerlendirilmeyecek kadar çok pratik sorular içeriyordu. Sonuç olarak, bir halkın

kökenini ya da öyküsü olarak kabul edilen hikâyesi yüksek bir düzenin kanıtı olarak kabul edildi. Bu değer, Yunan biliminin, Yunan bitki kurumlarının gerçek dayanışmasını sağladı.

Örneğin, Orta Tuna Sigynnae halkının (Karanlık bir gizemli insan topluluğu olarak bilinir, eski yazarlar tarafından çeşitli yerlerde yaşadıkları saptanmıştır. Herodot'a göre (v. 9), Tuna'nın ötesinde yaşıyorlardı ve sınırları neredeyse Adriyatik'teki Eneti'ye kadar uzanıyordu) bir Medes kolonisi olduğu söyleniyor. Nasıl bir Medes kolonisi oldukları konusunda kendi açımdan kesin bir şey söyleyemem. Yeterince uzun bir yanıt verirsiniz her an her şey olabilir. [101] Herodot, bir insanın kökenini hesaba katmak yerine kabul ettiği şeyden vazgeçmek yerine, neredeyse imkânsız bir göçü gerçekleştirmek için sonsuz zamana izin vermek için hazırlanmıştır. Ancak bu etnografya ilkesi büyük zorluklara yol açacaktı. Bir gerçek var ki, Sigynnae halkı muhtemelen bir tür pantolon olan "Med kıyafeti" giyer ve belki de kulakları kapatan bir şapka giyerdi ki, Tuna havzasının kışı Med kışından daha az uygun değildi. Peki ya onların beden yapısı nasıldı? Bu durumda, Herodot hiçbir ayrıntı vermez. Ama köken ve fiziğin kanıtları arasında bir çatışma ortaya çıkarsa eğer - öyleyse, farklı bir fiziksel tipteki başka bir insandan köken iddia eden bir kişi - açıklanmaya ihtiyaç duyulan fiziğin farkı olabilir.

Bunun yanında, ortak köken geleneklerinin, coğrafi olasılık kendilerine karşı olsa bile, duyarlılıkla yaklaşmayı hak ediyormuş gibi görünmesinin gerekliliği vardı. Doğu Akdeniz'in tamamı, ancak kuzey sınırının geçirgenliği ile maruz kaldığı uzun ve yoğun etnik gerginlik dönemlerinin birinden sonra kendini mükemmel bir şekilde kurtarıyordu. Trakya'dan Girit'e kadar Pelasgıların parçalar halinde toprakları vardı. Makedon'dan Mora'ya kadar, Adriyatik'te ve Batı Sicilya'da Frigyalılar, Naksos ve Attika'da Trakyalılar ve Aşkalon'da Lidyalılar. Daha sonrasında İyonyalı tüccarlar, daha sonra her yerde Venedik gibi haçlıların ve de

Akalar'ın izlerini buldu. Dorlar, Spartahlar, Kıbrıs, Soli ve Girne'de, neredeyse bir Homerik İtalya, bir Aka mevkisinde uygun yere konulmuş, Antik Argos'un hali hazırda bir kolonisi olan Tarentum'da Kurion'u buldular. Eğer böyle şeyler dört yada beş yüz yıl içerisinde gerçekleşirse. Yunan dünyasının dışında da aynıydı. Sesostris'in bulunduğu yerde İskitler ve Kimmerler, Kolhis'te olduğu gibi Sinope ve Aşkalon'da izlerini bıraktılar. Nebukadnezar, Yahudileri Babil'in suları altına sokmuştu. Darius, Paeonyalıları Küçük Asya'ya getirip Eretrialıları Arderikka'ya naklettiğinde kuralları takip ediyordu.

İrk türünün kolay değişime karşı sorumlu tutulmasının da başka bir nedeni vardı. Yunanlıların kendileri ve komşularının çoğu az önce gördüğümüz nedenlerle melez halklardı. İklim ve yaşam tarzının, Akdeniz koşullarına tolerans göstermeyen, her yerde acımasız ve hızlı müdahaleci türlerin ortadan kaldırılmasına yol açtığı konusunda hiçbir şüphe yoktur. Şimdi İyonya cyaletlerinin çoğunda, vatandaşların kanı aile geleneği tarafından bile çözülme umudunun ötesinde karıştı. Aile geleneği için, Profesör Murray' in bize gösterdiği gibi, [102], çoğu zaman göçlerde parçalayıcı oldu. Ancak dış koşullar herkes için aynıydı ve erkekler, kendilerine has akrabaları ve kasaba sakinlerinin karaya oturduğunu ve karadan çıktıklarını gördü. İhtiyaç duyulan açıklama hayatta kalamamaları değil, bu enlemlerdeki varlıklarının varlığının tam olarak farkında olmadan. Etnoloji için sonuç, insanlığın kendi içinde saf ve başka türler gibi bölünemez bir tür olduğu inancını teşvik etmektir. Beyaz ve siyah, düz veya yün saçlı insanlar arasındaki belirgin değişikliklerin, yalnızca insani değilse de iklim seçiminin sonucudur.

Yine bir başka düşünce de erkeklerin düşüncelerini kaçınılmaz olarak aynı bağlantı içinde hareket ettirdi. Yunanistan'ın Girit dünyasının en iyi miraslarından biri, kültür bitkilerinin ve hayvanlarının ayrıntılı malzemesiydi: köpekler ve zeytin çekirdeklerinden elde ettiğimiz ka-

nıtlar, bence bu görüşü haklı çıkarmaya başlar. [103] Ve böylelikle bir alt bölüme bölünmüş bir bölgede, endüstrinin erken bir safhasında sonuçlanmak, pazar ve rıhtımlarda kıyaslanmak ve tartışılmak üzere yerel kökenli özel ırklar doğdu. Herkes, evcil hayvanların ve bitkilerin, insan yönetimi altında, neredeyse sonsuz ve çok hızlı bir değişime tolerans gösterdiğini biliyordu. İnsanın kendisi de en çok evcilleştirilen kişidir. Dördüncü yüzyılda Sokrates'in, alışkanlık olarak insanın kendi isteğiyle veya herhangi bir doğrultuda, fiziksel veya psikolojik olarak iyileştirilebilecek evcil bir evcil hayvan olduğu gibi alışkanlıkla savunduğu ifade edilmemesi şaşırtıcı değildir. Çünkü psikolojik ıslah bile uzun süre hem atlarla hem de köpeklerle bir sanata indirgenmişti.

Dolayısıyla, gösterilebilir insan göçleri ve hem insan hem de hayvanların gözle görülebilir mutasyonları, gözden kaçırılması zor olan, doğal karakterlerin değişken olduğu ve edinilenlerin kalıtsal olabileceğine dair kanıtlar sunmuştur. Yunanlıların çok az şey bilmeleri nedeniyle değil, ancak bazı önemli noktalarda zaten çok fazla şey biliyorlardı. İnsan çeşitlerinin dengesizliği konusunda bir araya getirdikleri görüşleri oluşturdular. Bu görüşlerin sonuçlarının ne kadar sıkıştırılırsa, o kadar da olacağını düşünüyorum. Sanırım, Sokratik öncesi hatlarda beşinci yüzyıla ait düşüncenin yüksek su işaretinin yakınında olabileceğimiz Hipokrat öğretisine bir bakışta.

Hipokrat doktrininin iyi bir örneği, Herodot'un antropolojisinde, Kolhis tanımlamasının yanında, yaptığı kıyaslamalar, yeterince sınırlı olan bir bölge olan Fasis vadisi bulunur. Gerçekten de hem coğrafi teori hem de popüler fikirleri nedeniyle, Asya'nın bu her iki köşesinin Yunan fizikçilerden çok fazla şey öğrendiğine dikkat çekmek ve inanmak için bazı nedenler var. Bu, Hipokrat'ın [104] Fasis ve halkı hakkında söyleyeceği şeydir. "Bu ülke bataklık ve ılık, iyi sulanır ve bitki örtüsü ile kalın bir şekilde giyinir ve orada her mevsim yoğun, şiddetli yağışlar gö-

rülür. Bu zamanlarda insanların yaşam alanları bataklık, çamur içinde kalır. Evlerini ustaca, ahşaptan inşa etmişlerdir. Kasabaya ve pazara çok az yürüme mesafesindedirler, bazıları da uzak mesafelerden kanolarla gelir. Çünkü çok sayıda insan yapımı kanal vardır. İctikleri su ılık, durgun ve güneş yüzünden çürümüştür. Fasis nehirleri son derece durgundur ve gayet naziktir. Orada yetişen meyvelerin çoğu sağlıksızdır çünkü hastalık kapmıştır. Su bolluğu dolayısıyla da yumuşak bir yapıya sahiptir ve bu yüzden de hiçbir zaman tam olarak olgunlaşmazlar. Ve çoğu zaman, suyun bir sonucu olarak ülkeyi sis kaplamaktadır. Sadece bu nedenlerden dolayı, Pasin halkının bedensel yapısı diğer tüm insanlardan farklıydı. Boy olarak hepsi uzun, aşırı geniş ve üzerlerinde hiçbir eklem veya damar görülmezdi. Ten renkleri sarılık geçirmiş gibi sarı renktaydı. Tüm insanların içinde en keskin ses onlara aitti; çünkü içinde bulundukları atmosfer temiz değil, sisli ve nemliydi. Bedensel emek için, doğal olarak biraz isteksizdiler.

Burada, iklim ve coğrafi çevrenin etkisi altında, fiziksel ve zihinsel insan doğasının esnek sınırlarına ilişkin niteliksiz bir doktrin görüyoruz. İskileri tanımlaması gibi, bizden zaten şüphelenmemize neden oldu. Bitişik bir pasaj, tamamen yapay karakterde elde edilen varyasyonların bile zaman içinde kalıtsal hale gelebileceği teorik bir nokta ekler. Durum ne yazık ki, belirtilmemiş olan büyük beyinli olma durumudur. [105] Başlangıçta, kafalarının uzunluğundan en çok sorumlu olan onların gelenekleriydi, ama şimdi, geleneklerini pekiştirmek için başlıca büyüme şekilleridir. Çünkü en uzun kafaya sahip olanları en iyi yetiştirilmiş olarak görüyorlar. Sonra kafaların bebeklik döneminde masaj ve bandajla nasıl yeniden şekillendirildiği anlatılır ve şöyle devam eder: Başlangıçtaki uygulama, kendi büyüme tarzlarının bu şekilde olduğu sonucuna vardı. Ancak zaman geçtikçe, kendi kanunları artık zorunlu olmayacak şekilde toplandı. Daha sonra, kellik, gri gözler ve fiziksel deformasyonların kalıtsal olduğu (doğal ve edinilmiş çeşitler arasında bir ayrım yapılamaz) açıklanır,

şimdi de benzer şekilde daha önce olduğu gibi büyümezler; çünkü uygulama halkın ihmali yüzünden artık hiçbir kuvvete sahip değildir.

Herodot'un Kolhi açıklamasına dayanarak, bu pasajın ve öğrettiği doktrinin bir kerede anlaşılacağı açıktır. Açıkçası eğer kafatası oranları en başarılı şekilde deforme edilmiş - yani en yumuşak kafatasına sahip bireylerin sosyal seçimleriyle güçlendirilmiş yapay baskıdan etkileniyorsa ve Hipokrat'ın açıkça düşündüğü gibi, gözlerin rengi ve saçın varlığı veya yokluğu aynı aktarım sırasının karakterleriyse ve ayrıca, Fasislerde olduğu gibi, ten rengi ve bedensel oranlar iklim ve meşguliyetten kaynaklanıyorsa, o zaman Kolhi-anların yün tüylü olup olmadıklarına bakılmaksızın Herodot'a nispeten az bir önemi vardı. Kellik gibi yünlü saçlar da gerçekten kalıtsal olabilir. Ancak büyük beyinlik örneğinde olduğu gibi, yün saçlılık ile veya her berberin bildiği gibi atmosferik nemin inceltici etkisiyle de önemli derecede azaltılabilir. Sonuç olarak, sadece yukarıda da belirtildiği gibi, söz konusu Mısırlılar ve Kolhislerin yanı sıra, Herodot'un kimliklerini kanıtlamak için fiziğin kanıtlarından başka kanıtlara başvurmuş olmaları nedeniyle, diğer tüy saçlı insanlar olduğu için de geçerli değildir. Beşinci yüzyıldaki antropoloji, fiziğin kendisinin kanıtı, endüstrilerin veya gümrüklerin karşılaştırılmasından ortaya çıkan sonuçlardan oldukça yüksek bir geçerliliği olan sonuçları haklı çıkarmadı.

Bütün bunlardan insanın evrimi ile ilgili sorularda Herodot'un sergilediği ve - zamanının tüm düşüncesiyle paylaştığı - tam olarak modern antropolojinin öncülerinin zaafı olduğu görülecektir. Onun hataları, evrimsel değişimler için yeterli zamana izin vermediği için değil, vermeye hazır olduğu bol zaman serbestliği konusunda çok büyük bir değişim elde etmeye çalıştığı için ortaya çıkmaktadır. On, hatta modern jeolojide yirmi bin yıl kadar, aktif bir nehir için bile kısa bir ödenek olacak; ama hala yaşamda kalan insanların anısına "jeolojik zaman" olarak tahsis edilen tüm uzunluğu iki katından fazladır.

Mevsim ve tarihin ufak değişiklikleriyle Yunan aklı üzerinde yaratılan izlenimin ne kadar derin olduğu da açık olacaktır. Heraklitus'un "her şey akar ve değişmeyen tek şey değişimin kendisidir" formülü gerçekten de metafiziğe uygulamıştı; ama kökeni fiziksel bilimlerde, deneyimlerden bir genelleme şeklindedir. Şüpheli bir yıkımın bir aracı olarak olumsuz bir ilgisi vardı. Fakat aynı zamanda yüksek bir pozitif değere sahipti. Çünkü bugünü geçmişten geleceğe geçiş olarak formüle etti. Yaşamda olduğu kadar statik ve morfolojikten çok, araştırmada çok daha değerli olan doğanın ve bilimin kinetik ve fizyolojik yönünü vurguladı. Şeylerin niteliklerinin sınıflandırılması için süreçlerin bir analizini ikame etti.

Şimdi bilimsel teorinin bu aşamasına, ilk izinsiz girişi doğa ve hukuk kelimelerinin bilimsel terminolojisine vermeliyiz. İlkel anlamda, bir yandan kendileri gibi doğal süreçlerden, diğer yandan da bu tür süreçlerin formülasyonundan başka hiçbir şey ifade etmiyorlar.

Herodot'ta bulduğumuz dil ve kültür kanıtlarının muamelesini veya mantıksal amaçlara yönelik fiziksel sınıflandırma uygulamalarını göz önüne aldığımızda, Yunan fiziksel antropolojisinin bu temel kavramını akılda tutmak daha önemlidir. Önce ikinciye almak: Hipokratların belirttiği gibi, doğal türlerin gerçek varoluşunun doktrini, kendine özgü bir büyüme sürecine, erkeklerin ne zaman keşfetmeleri ve formüle etmemeleri durumunda açıkça anlaşılması daha kolaydı. Tartışılacak olan kişi, hayvan dünyasını, örneğin nispeten az sayıda temel türden ve dışsal güçlerin üzerlerindeki etkisi olarak sınırsız çeşitlilikteki bireysel ve bölgesel biçimlerden oluşan bir grup olarak görmekten ibaretti. Örneğin her at veya köpeğin gerçek bir örneği, bir yandan gerçek bir at veya köpek yapısının düzenlenmesi olarak kabul edilecekti; ama diğer yandan, tesadüfi niteliklerle kaplı Tanrı Glaucus gibi belirli bir ortama maruz kalmasının etkiler uzanıyor. Sokratik-öncesi tarihlerinin ışığında, büyük bir doğa bilimleri okulunun termi-

nolojisindeki unsurlar, slogan sözler, doğa, cinsiyet, türler ve bir şeyler kazandıklarını, bunların da önemsiz olduğunu düşünüyorum. Özellikle, türcüler arasında bir cinsiyete üye veya üyeye özgü sonuç için kullanılmaya devam eden tür kelimesinin, cinsiyeti yansıtan ilgi odağını orantılı olarak değiştirmek yerine, filozoflar arasında doğanın nesnel üssünden felsefi gözlemcinin öznel bakış açısı daha açık hale gelir.

Bu arada koşulların baskısı altında dil ve kültür için Herodot ve bundan kültürün aktarılma olasılığını takip eder. Herhangi özel bir görevin, uygulayanların doğasında doğuştan olduğu veya mevcut ortamının streslerine verdiği tepki mi yoksa sonuç olarak çevreye uygun olup olmadığına bakılmaksızın başka bir çeşit mi olduğu sorusu, her durumun esası üzerinde durulması gereken bir soruydu. Aslında kısmen, yaygın teoriden kaynaklanan bu tür konulara olan ilgi yetersizliği ve sadece kısmen de olsa, Herodot'un zamanında bulduğumuz kadar etnografik teorileri geriye çeken, gözlemlerin eksikliğini kabul ediyordu. Daha güçlü spesifik karakterlere olan inanç bazı kültürel momentum doktrini ile destekleninceye kadar, medeniyetteki ilerleme kavramı hiç elde edilemezdi. Burası Herodot tarafından Helen ve Mısır uygarlıklarının işleyişiyle o kadar belirgin bir çelişki içinde durduğu yerdir. Mısır uygarlığı, Mısır'ın kendisi gibi, Nil'in armağanıdır. Bir Hintlinin doğası devesine binip, altınlarını kurtardığında sona erer. Siyah tenli, uzun boylu Etiyopyalı ya da yerli insanlar, doğal nedenlerin etkisi sürdüğü sürece de uzun ömürlüdürler. Sadece Yunanistan'da insanların doğaya karşı ustalıkları var ve bunun da nedeni, doğanın daha az güçlü olmasından değil, Yunan insanının onu domine edecek kadar güçlü olmasından kaynaklanıyor.

Dil ve kültür engelleri, köken engellerinden daha az olmamakla birlikte, kendi kendine güçlü bir yapıya sahip, iyi tanımlanmış bir cinsiyet karşısında güçsüzdür. Böyle bir cinsiyet, onu oluşturan bireylerin sayısını artırabilir.

Pelasglılar ve Lelegler Helen olabilir. Herodot'a göre, başka yerlerde daha ayrıntılı olarak açıkladığım gibi, barbarların Helenik doğaya dönüşüm süreci açık değildir: kullandığı fiiller değişmezdir, iletilen genel izlenim bir tür kendiliğinden nesile aittir ve aynı dil, Yunancanın en erken safhasında "Barbarlarından ayrılma" olarak tanımlandığı zaman kullanılır. Öte yandan, Tukikides'e göre- Antik Yunanistan'da Attisizm'in muzaffer olduğunu gören bir Atinalı için doğal olarak Helenizm, gerçek bir Helen'in doğası ile temas ve taklit edilerek edinilir. Tabii Pelasgların dönüşümünü açıklama sorunu sadece bir adım daha ileri iter; ama Herodot'un ulaştığı noktadan öte, analizde belirgin bir ilerleme olduğunu ve bunun, Hipokrat gibi doğacıların, çalışmalarının ana konusu olan dış etkenler üzerindeki daha büyük ısrarları nedeniyle yönlendirildiği yönün tam tersi bir ilerlemedir. Tukikides zaten Sokratik çizginin tarafında duruyor. Kültürün bulaşabilirliğinin açıklaması onun için fizyolojide değil, psikolojide değil - olumsuz doğaya kendiliğinden veya zorlayıcı bir ortamda değil, aydınlanmış zihinlerle, cinsel ilişkide aranmalıdır.

Herodot'un yabancı halklar hakkında vermeye eğilim gösterdiği birçok farklı bilgi sınıfı arasında, iki tür veri diğerlerinden daha ısrarla kaydedilir. Bunlar, evlilik gelenekleri ve temel gıda kaynaklarıdır. Dikkat edilmesi gereken açık noktalar olduğu kabul edilmelidir, ancak beşinci yüzyılda her birinin toplanması için özel bir neden vardı ve izleyen yüzyıldaki düşünce tarihi, bu nedeni ileriye dönük bir bağlamda izlememize izin veriyor.

Dördüncü yüzyılda Yunanistan'da cinsiyetlerin toplumdaki statüsü sorunu yeni değildi. Gerçekten de aslında, sosyal kurumları doğrudan izleyebildiğimiz için, Yunanistan'daki toplum ataerkil hatlar üzerinde kurulmuştu. Ancak Yunan dünyasında ataerkil kurumlar, örneğin İtalya'da olduğundan çok daha az tartışmasız kabul görmüştür. Sadece Attika ya da Sparta, Thebes ve diğer bazı eyaletlerde miras kurallarında anne kökeni her zaman ikincil statü-

sünde olmasına rağmen, kadınlar sosyal eşitlik konusunda birçok açıdan erkeklerle aynı oranda yararlandılar. İyonyalı bir Yunan, anne aracılığıyla geçen kökenlerini belirlemek için olabildiğince Likya kıyılarına inmek zorundaydı ve bir Tanrı için değil; ama bir kadın için, insanların efsane imgesi olarak görülen kaynaklarına inmek, kökenlerini bulmak için seyahat etmek zorundaydı. Olympos toplumu da aynıydı. Zeus'un eşi, ataerkil bir hanede ve Asya kıyılarında eşinden çok farklı bir konumda kaldı. En azından, Tanrıların kendileri yalnızca bir baba değil, anneye kadar hepsinin kökenini buldular.

İpuçları, kendilerine özgü kadın bakış açısıyla, şu an hüküm süren ataerkil sistemin son gelişini ve Ege kökenli olmayanları da istemiyordu ve bu gelenek kümesinin halkın inancına ve görüşüne sahip olduğu tutum daha azdı. Herodot, tarihin ilk bölümlerinde, İranlı bilginlerinin serbestçe eleştirmelerini, Doğu Meselesinin kadın teorisine bakıldığında nelerin özellenebileceğini bir bakış olarak ifade etmektedir: “kadınların toplumdaki konumu, bizim bildiğimiz gibi, Io, Medea ve Helen gibi olaylar etrafında biçimlenen büyük tartışmayı açıklamak için yapılan girişimleri haklı kılıyor mu?” Bu eleştiri yalnızca Farsça, hatta Herodot değil, Truva Savaşı'nın Helen için savaştığı sorun, en azından Stesichorus kadar eskiydi. Hiçbir zaman eski Yunanistan'ın uyanık aklı, yalnızca Homer'a inanmaktan vazgeçmedi ve bu çok paradoksun üzerine derhal vurduğu için onu düşünmeye başladı: - “Homer, savaşın Helen'in iyiliği için yapıldığını söylüyor ve ısrar ediyor; ama biz Yunanlılar hiç böyle bir şey yapmayı hayal ediyor muyuz?” Kadınlarımız için, en azından savaşmaya değmez mi? Eğer bir yabancıyla kaçarlarsa, “anca gidersin” “şükür kurtulduk” demez ve işimizi sürdürür müyüz? Bu paradoks, Stesichorus'a ve Yunanistan'ın başındaki diğer edebi düşünörlere kendini nasıl sundu ve Herodot'un çözümünü idare etmeyi nasıl seçti? Üç kez anlatılan bir hikâyeye. Şu anda önermek istediğim şey şu ki, test edebileceğimiz her noktada, Yunanistan'da bir düşüncenin medeni bir toplumda

kadının haklı konumu konusunda akıcı olduğu yönünde.

Yunanlıların yedinci yüzyılın yolculuk ve yerleşimlerinden kaynaklanan, diğer halkların âdetleri hakkındaki bilgi alanının hızla genişlemesi, o yüzyıldaki ekonomik evrimin ve bir sonraki toplumun temel çerçevesine dayanan şiddetli gerginlikten daha az değil. Yunan devletlerinde, kaçınılmaz bir şekilde, bildiğimiz gibi, kendi içindeki ataerkil kurumların doğallığı konusunda çok makul bir şüpheciliğe yol açtı ve bu sadece fizikçiler arasında değildi. Drama'daki lirik ve açık tartışmada bunun ipuçlarını veriyoruz. "Babasına veya annesine daha yakın bir insan mı var?" Aeschylus için Orestes'in kaderinin son çare olduğu nokta. Aeschylus'un Apollo'su, Lytidis, meleklerin yanındadır, ancak kanıtlar ataerkil yargı yetkisine tam olarak uyuyor olsa da Hipokrat için eski olan bir gözlem aşamasına aittir. Andromache ve Euripides Medea'sı, zaman zaman Drama'da bile gelgit sırasını işaret ediyor ve Aristofanes'in feminist oyunları ile, konunun bu tarafındaki (gerçekten de Sokratik öncesi olan) güzel bir çiçek olan Platon Cumhuriyeti için tam bir süreçteyiz. Dipte doğal araçların uçlara adapte olması meselesidir.

Bu tartışmada Herodot sadece bir izleyici değil. Bahsettiği garip evlilik geleneklerinin her birinin yaygın bir gözlem türüne sahip olması ve bir araya getirilmeleri, grupların, uçlar arasında bir yandan sınıflayıcı ilişkiyle birliktelik, diğer yandan normal ataerkil monogami, neredeyse tamamlanmış bir tür analizini oluşturması pek mümkün olmayabilir.

Herodot elbette insan evliliği veya kadın hakları tarihini yazmamaktadır. Bu tür meselelerin hikayesine hiç gelmemesi, yalnızca güncel tartışma konusu olarak; ama gerçekleştiği zaman, onlara katkısının oldukça sıradan olmadığını, kötü doldurulmuş bir defteri basitçe tarihinin sınırlarına koymadığını, fakat o, içine daldığı yerde, mevcut bilgidaki boşluğu doldurmak için, yeni olmasa da bütün olaylarda doğrulanmış olan materyallerle doldurur ve bu

malzemelerin, şu anda soruları yakan spesifik problemlere olan ilgisinden dolayı kısmen ortaya çıkmıştır.

Sosyal organizasyon ve düzenli nesil sorunu Herodot için gerçek bir bilim meselesiydi. Ancak bazı çağdaşları için mesele daha farklıydı. Özellikle de fizikçilerin sonuncusu ve bazı açılardan en ilerisi Archelaus, fizikçi yöntemlerini siyaset ve etiğe uygulamış olması ile üne sahiptir: [106] Diyojen tarafından verilen hesapta iki nokta genellikle ortaya konmuştur. Diyojen'in kendisine verdiği hesapta iki nokta genellikle bir tarafa koyuldu. Milet'ten geldiği ve Anaksagoras'ın yanında durduğunu, fiziğin kayda değer bir şekilde ilerleyememesinin de ötesinde [107] ve Sokrates'in sıkça Sokratik olarak geçenlerin çoğunu ödünç aldığını söyledi. Ancak iki ifade birlikte hareket eder. "Gelenekler, iyilik ve adalet hakkında felsefe yapmak" için geçen bir İyonyalı fizikçi, daha önce (düşmanı asla unutamayan) ilgisini çeken, meteor ve insanoğlu, insanlara, atlar ve köpekler gibi diğer rasyonel hayvanların analogisi ile tartışmasına izin verilen bir hayvan türü olarak muamele etme alışkanlığı, kesinlikle Bulutların ve Hatırlanmaya Değer Şeylerin tamamlanmamış bir portresiydi. Aslında, bir sonraki neslin "Socrates the Moralist" sonraki evrelerinde gördüğü baskın ilgi, belki de haksız yere, daha olgunlaşmamış düşüncesinin bu işaretlerinin önemini gizlemiştir.

Aynı Archelaus, Miletlilerin insanoğluna bakma biçiminin karakteristik özelliği olan "adalet ve adaletsizlik" ifadesiyle "itibar" veya "itibarsız" olarak nitelendirildi. Burada yine, Herodot'un uygulaması öğreticidir. Tekrar tekrar, uzak insanlara ya "insancıkların en haklısı" olduklarını ya da övgüye değer bir "özel" olduğunu ve hatta uygar varlıkların en yüksekleri arasında bile "özel kral olduğunu" belirtiyor.

Burası belki de Herodot yasasının kullanımına ilişkin bir tartışma ya da bunun onun benzer niteliği ile olan ilişkisine dair uzun bir süre girme yeri değildir. Ancak Herodot'taki kelimenin değişmekte olan kullanımının (ve

kullanımının ayrıntılı olarak değiştiğinin), daha önceki ve karakteristik olarak İyonyalı anlamında, kelimenin tam anlamıyla ifade edildiği anlamıyla kullanıldığına dair bir açıklama olmadan, neredeyse hiç geçilmez. Gerçekte neler olup bittiğini, insanlar arasında ve söz konusu olan koşullarda ifade eder. Bu elbette, bir sürünün kontrolsüz ve zararsız bir şekilde dolaşabileceği, ancak ötesinde tehlikeye girdiği veya hiç kaymayacağı bir alanın birincil olarak doğrudan bağlandığı kelimenin oldukça acil ve çok erken bir anlamıdır. Bu nedenle yasa, Roma'nın bir vilayet hakkındaki anlayışının gücüne tam anlamıyla sahiptir, ancak vilayetlerin, uygun eylemlerin sınırlarını ve karakterini öngördüğü durumlar dışında, yasa yalnızca bunları tarif etmiştir. O zamana kadar yasa, kelimenin tam anlamıyla bizim kelime yasalarımıza cevap verdiğinde, sadece bir doğa yasalarından bahsettiğimiz anlamına, yani, tanımlayıcı bir şekilde, fiili olarak verilen türdeki olayların asıl seyrinin tanımlayıcılığıdır.

Açıkçası bu anlamda, kanunla doğa arasında akla gelebilecek bir karşıtlık ya da düşmanlık yoktur. Meşe doğası, örneğin - bu tür bir ağacın büyüme süreci - dalları, yaprakları ve meyveyi belirli bir türde ortaya koymak olsun, bu normalde davrandığı şekilde meşe yasası değildir. Öyleyse insan ile. Mısırlıların normal, doğal davranışları oğluna bir ticaret öğretmektir, bu bir gözlemci tarafından dışarıdan görülen ve tarif edilen yasalarından biridir; ama bu, onun ve atalarının nesiller boyunca doğaya yaptıkları şeyi, aksi halde Mısırlıya kadar yapması zor olan bir şeydir. Hipokrat davasında, bir kanun olarak başlatılanın, buna dahil edilerek doğayı değiştirici olarak algılandığı prosedür tarzını gördük.

Bu gözlemlerin vahşilerin aile yapısı ve "doğallıkları" veya tersi yönündeki tahminler üzerindeki sonucu neydi? Cevap, dördüncü yüzyıla baktığımızda ve Sokrat'i, son Sokrates destekçilerini, Cumhuriyet önce ortaya koyduğumuz yasalarda ve bölümlerde haklı bulduktan sonra,

Yunanlılar olarak ataerkil toplumun acizliği bunu biliyordu. Atina siyasetinde ataerkil düşünceler teorik olarak bir asır önce, bu şaşırtıcı devrimci Kleisthenis tarafından yok edildi. Fakat baba sosyal olarak çocuklarına sahip oldu ve onları yönetti, çocukları da babalarına ve devletlerine bağlılıklarını ödedi. Cumhuriyet'te sunulduğu gibi, Sokratik argüman, antropolojik olan ilgi hakkında çok az şeye sahiptir. Cumhuriyet'te sunulduğu gibi Sokratik argüman, antropolojik olan çekiciliğin çok azına sahiptir, çekiciliği Sarmatyalılara değil, İdeal Devletin gerçek kurumlarına, yıllık eşleşme festivallerine, statülerin her birine ayrılan çizimleridir. Yöneticilerin teftişinden sonra her çocuk, tüm sınıflandırma ilişki sistemi, daha önceki yüzyılın antropologları tarafından kaydedildiğini bildiğimiz meraklı yasalar arasında bulunup, keşfedilme niyetiyle kesin olarak kaydedilmiş olduğunu bildiğimiz meraklı yasalar arasında bulunabilecek tek şeydir. Nedenleri neydi ve bunları uygulayan ve anlayan insanlar tarafından bu geleneklere verilen anlamlar ve onların sebepleri nelerdi?

Elbette ki bu tür varsayımlara ve özellikle de Amazonların ve Nasamonların bu kuşağa karşı yargıda bulunmalarını sağlama konusunda Sokratik girişime karşı, Aristoteles, Politika'nın ilk bölümünde ataerkil Yunanistan'ın gerçek sosyolojisini yeniden konumlandırmak için harekete geçti. Dördüncü sınıfın ortasında, ciddi bir kişinin sınıfının üyeleri tarafından anında reddedilmeden paradoksu sürdürmesinin mümkün, ölçmesi gereken ölçütün ne olması gerektiği, Sokrates'in kendisi değil ama takipçileri beşinci yüzyıl doğa bilimcilerinden koptu ve belki de onları okumayı bıraktı. Fakat aynı zamanda, yetenekli bir diyalektikçi, doğa ve hukuk gibi kelimelerle oyun oynayabileceği ölçünün bir ölçüsüdür, tıpkı insan doğasından bahsetmek için yasaları olan herhangi biri sanki neredeyse ortaya çıkmış gibi göründü. İnsanın üstün gücü veya zekâsı ya da "erkeğin saf üstünlüğü" ile ilgili önceden hiçbir argüman yoktur. Burada kadınların yönettiği, orada savaştıkları, başka bir yerde erkek yerine iş yaptıkları gerçeğini yok

edemezler ya da genelleştirmeden önce bu insan kurumlarını da toplamanın bir editörün işi olduğu düşüncesini engellemek ve genel olarak doğayı gelenekten ayırt etmek.

Aile örgütü sorunu yanında, geçim araçlarının diğer sorununu da ortaya koyuyoruz. Bazı erkekler bir ağacın meyvesiyle yaşar, bazıları mısır veya maymunları ya da yaşlı akrabalarını yerler ya da süt içerler ve burada yine iki sınıfa ayrılırlar. Yemek yemenin bize sonuçta yararlı bir son sağlamak için onu gözlemleyen veya başlatan kişiler tarafından tasarlanan bir ritüel eylem olarak görüldüğü gelenekler vardır. Sıklıkla birlikte "Sempatik Büyü" olarak sınıflandırdığımız davranışlara aittirler. Yalnızca ekonomik çıkarlarının olduğu veya daha fazla ilgileri varsa, başka bir açıdan ele aldığımız gibi gıda ile ilgili gelenekleri de vardır. Mevcut antropoloji - özellikle Fransız antropolojisi - ve kendi ekonomik çevremiz, bize bir insanın günlük ekmeğini elde etme biçiminin önceki soruyu değil, bir şey yemenin nasıl bir şey olduğunu söylemekten bahsetmek için bir araya geldi. Belki de işsiz olmak dışında, sosyal yapısı üzerinde doğrudan ve derin bir etkiye sahiptir. Bu konudaki Yunan düşüncesinin geç bir aşaması, Politikanın ilk kitabında insanlığa açık ana yaşamlarını sınılandıran bölüm ile temsil edilir ve konunun sürdürülmemesine rağmen "iyi yaşam" örneğinin takip edileceğine dair ipuçlarını, göç alanlarını kullanan kırsal yaşam göçbeleri, mendenci veya ticari denizciler tarafından takip edilen gümrük ve kurum normlarına göre sunmaktadır. Düşüncelerdeki zamanın yanı sıra, biraz daha erken bir tarihte, eski coğrafyada dikkat çeken ve Archelaus' un icatlarını geliştiren eski Sokrates'in bir ifadesi olan Cumhuriyet'in kısa hikâyesine denk gelir. Daha sonraki başarısızlıkları konusunda bilge olan Sokrates, bu araştırma yolunu derhal toplumun yapısına sokar. Öğrenciler, üstadın özgünlüğünün karşılığı olarak, Archelaus'a ve eserlerine yapılan tüm imaları görmezden gelirler. Ancak, fizik ile başlayan ve bugünlerde "biyolojik yasaların insana uygulanabilirliği" olarak adlandırılmamız gerektiğini göstermeye devam eden Miletliler,

zamanının politik düşüncesinde ağırlıksız olamaz ve Archelaus kuşağında ve ondan önce Yunanistan'da bu soruşturmanın ne ölçüde takip edildiğinin belirtileri için yine Herodot'a gitmeliyiz.

Zaten Homer'de imgelem, Kuzey'in göçebeleri tarafından takip edilen yaşam tarzının tamamen farklılığı tarafından izlenmiş ve tamamen pastoral varoluş ile tuhaf bir şekilde düzenli bir yaşam ve davranış alışkanlığı arasında belirsiz bir bağ hissetmişti. Çalışmalarına erişimi olanların Herodot'la özel bir ilişki içinde durduğunu hisseden Choerilus'un bir parçası, bu iki niteliği açıkça birbirine bağlar [108] ve aynı düşünce iki kez antropolojik açıdan, Prometheus Solutus'un öğrenim hazinesinde tekrarlanır. [109] İkinci geçişte, Gabii'nin yabancı mısırdaki yaşayan olarak resmedilmesi gerektiği konusunda ısrarcı olmak, kelimelerin kelimenin tam anlamıyla anlamını zorlamaktadır. Özellikle Yunan teorisi, diğer bütün noktalarda fikir birliği olduğu için, zeytin ve asma gibi mısırın, insanlara bir şey olarak özel bir şekilde sağlandığı ortaya çıktı. Aeschylean'ın resmi, ilkbahar bitki örtüsünün yalnızca Ege mısırlarıyla karşılaştırılmaya devam edeceği kuzey otlaklarının bakir toprağıdır.

Bu tek örnekte, beşinci yüzyılın başlarındaki insanların zaten çevre, ekonomi ve kurumların birbirine bağımlılıklarının farkında olduklarını gösterecek kadar var. Sokrates kuşağı için, gördüğümüz gibi "hava, su ve yerler" sadece insanın sosyal organizasyonu değil ama ekonomik ve iklim rejimi tarafından "edinilmiş değişimler" sonucu olmakla birlikte, daha öncesinde de belirttiğimiz gibi, zaten Hipokrat'ın elimizde bilimsel incelemeleri var.

Biraz önce, Herodot'un garip insanların tuhaf yemeklerine dikkat etmeleri için başka bir neden olduğunu ima ettim. Farklı yiyecek arayışlarının, farklı görgü ve kurumlara yol açması gerektiği, beşinci yüzyılda bile, bireyin kişisel özelliklerinin, doğrudan yediği yiyeceğe bağlı olduğundan daha az bilinen bir kavramdı. Elbette bu en çok vahşi-

ler için temel bilgi meselesidir. Hipokrat'ın tıp doktrininin açık bir ilkesidir ve büyük dinlerin kelime ve de ritüelleri üzerinde derin bir etkisi görülür ve bu etki, hiçbir şekilde mevcut insanlık düşüncesinden yok olmamıştır. Yine zeki insanlar tarafından, ulusların ahlakının, yiyeceklerinin kalitesini ve içeceklerinin miktarını tanımlayarak değiştirelebileceğine inanılmaktadır. Bu anlayış göz önüne alındığında, Herodot'un çok fazla zaman harcadığı ve erikli kek veya kiraz rakısı veya bira hazırlanmasını açıklamaya çok şaşırmamız gerekmeyecek. Adam yalnız ekmelele yaşayamayabilir ama bir zamanlar bir adamın ekmelele yaşadığını ve maymunları ya da bitleri bilmediğinden emin olsaydın, o adamın alışkanlıkları ve değeri hakkında zaten çok iyi bir şey biliyor olurdun.

Muhtemelen bu sihirli yorumun, Herodotus ve Hipokrat gibi Yunan gözlemcilerin, genel ekonomik rejimin bir endeksi olarak gıda arayışlarını analiz etmelerini ve aynı belirsizliğe eve sıkıştırmasını engelleyen gıda arzına o kadar sık bağlandığı durumdu. Ne yazık ki, bir sonraki böyle bir analiz girişiminde kaydedildi. Cumhuriyette kentlin ihtiyaçlar taslağına göre [110] vatandaşların diyetinin tamamen vejeteryan olması ve neredeyse tamamen tahıl gevreğı olması, Glaucon'un sözünü yarıda keserek ve ete ne olduğunu sorması üzerine, Sokrates soruyu bilerek yanlış anlayacak ve incir, mercimek ve fasulye, mersin-meyveleri ve orman fındıklarının dâhil edildiğı, zeytin ve soğan kökleri ve yabani otları sadece bir kez daha reçete edecektir. Glaucon'un bu konudaki yorumu tam ve saygılı: "Sokrates, eğer domuzlar şehri planlıyor olsaydınız, onlara yemden başka vereceğiniz ne olurdu?" Ve bir alternatif için baskı yapıldığında, medeni insanların geleneksel yiyecekleri ve "bugünlerde insanlar gibi et yemekleri" için açıkça şart koşuyor. Bütün bunlara uymak, [111] bozulan bir durumun belirtileri olarak masalarda, sandalyelerde ve koruyucularda yanında tekrar tekrar içeceğini ifade ediyor. Avcıların ve aşçıların lüks bakanlar arasında görüldüğü ve her şeyden önce domuz sürüleri olduğu için, sığırlar arasında

yalnızca domuz ne süt veya peynir verse de sadece et diyetinde kullanışlıdır.

Burada üç ayrı argüman çizgisinin ayrılmaz bir şekilde kafası karışır. Öncelikle, zaten Balkan ve Anadolu bölgelerinin karakteristik fındık ve meşe palamutlarında yaşayan ve yalnızca Mısır, şarap ve peynir bilgisini edinen insanın bir orman hayvanı olarak varoluşunun başladığına dair özel kaynaklara göre, düzenli Yunan inancı olduğunu gördük. Bu nedenle, bu anlamda Sokrates, ilkel diyetle geri dönüş önermektedir. İkinci olarak önerdiği diyet, bağımsız ve aynı zamanda rahatsız edici bir yaşam sürdürmeye çalışanlar için mümkün olan tek yoldur. Ancak, üçüncü olarak, bu diyet tam olarak dördüncü yüzyıldan bir doktorun hasta duyarlılığı ve iltihaplanması için reçete yazması beklenen şeydi. Ancak, öğrenciler arasında en az antropolojik olanlardan birinin bile insanı ve dünyadaki yerini tam olarak beşinci olan bir kavramdan başlayarak, Sokrates'i temsil edebileceğini açıkça ortaya koymak için, her üç hususta da yeterli ortak sebep vardır. [112]

Yaşamların belirli bir sınıflandırması, onların görece değeri ve ekonomik etkileşimlerinin kesin bir teorisi ışığında çok gerçek tarihin açıkça yeniden şekillendiği iyi bilinen bir Herodot dönemi ile sonuçlandırıyorum. Perodistus'un yükseliş öyküsünde, Herodot'un [113] söylediği gibi, kariyerinin ilk evresindeki eylemin motifi, üç zıt yaşamdan oluşuyor. Kıyı, deniz hayatı ve tepelerin üstündeki insanlar. Bölünme coğrafi biçimde olmakla birlikte, kullanılan ifade, bir bölge değil, söz konusu olan bir bölge olduğunu ve bu bölgeyi diğerlerinden ayıran şeyin bu olduğunu, mısır seviyesinin üzerinde olduğunu göstermektedir. İlkbaharda Attika'daki Akropolis'e gidip etrafa bakan olan herkes, zümrüt yeşili ile mor ve kahverengiye olan ani değişimin, tarla ve mısırın bittiği yerin ve aşırı besli keçilerinin nerede başladığını söyler. Ve Taygetus'un aynı sahil şeridi gibi bir yol boyunca, güvenliği sağlayan devriye kolları tarafından savaş sırasında herhangi bir isyan pat-

lamasını engellemek için bulundukları müdahalenin her zaman başarılı olmadığına, aynı ekonomik sınır boyunca gördüm. Attika'nın pastoral yaylalarının aşırı kalabalıklaşma nedeniyle tüm içeriğini tüketip tüketmediği, Peisistratus'un ortakları, Bay Ure'nin önerdiği şekilde soruları not etmek gerekir. [114] Şu anda bizden önceki sorudan farklı, bu sadece kelimenin Halikarnas'ın Herodotus'un aklına aktardığı şeydir ve eğer bu ayırım verildiyse, bu geleneksel olandan sonra olan ve bu ayırımın temelini oluşturan öneridir. Attika hizipleri Herodot tarafından ekonomik olarak kabul edildi, çok yıllık Balkan topraklarından çok fazla destek gördü. Vlahların yüksek vahşi doğası ortasında mısır yetiştiricilerin arazileri vardı.

Bu koşullarda, Peisistratus'un gerçek karakteri ne olursa olsun, nüfusun en geri kesiminin lideri olarak tanımlanması, resmin tamamıyla uyushmaktadır. Herodot'un sunumunda Peisistratus paradoksların adamıdır. Babası doğumundan önce, kendiliğinden kaynayan kazanın alâmetini kabul etmişti. Oğul, ışığın olmadığı büyük bir ateş yakacaktı. Yine Peisistratus, Sibil'den farklı olarak, her reddedilmede Atina'ya daha fazlasını sunar. Reddedilen topluluk lideri Athena'nın, birleşmiş bir Attika'nın adamı olur ve yine burada, zengin ve fakir arasında, ilkel ve ileri düzey arasında, hareketsiz ve göçebe arasında bir durgunluk var. Attika'da göçebelik uygulanabilir olduğu sürece ve Perdiccas'ta ve David'de olduğu gibi küçük sığır koyunları ve keçileridir. Elbette, altıncı yüzyıl Attika'sının bu taslağı, Herodot drama şemasındaki mütevazı kısmına yakışan bir minyatürdür, ancak bu açıdan ele alınması, çelişkili yasalar fikrine materyalleri modelleme ve yorumlama izni verilir.

Kısacası Yunan dünyası konusundaki bilgilerimiz parçalı olduğu kadar, en azından insanın erken tarihinin ve nedenlerinin ortaya koyduğu geniş yöntemlerinden bazılarını kurtarmamızı sağladığının bazı yollarını göstermeye çalıştım. Değişkenleri ve sosyal durumları, beşinci yüzyılda ve öncesinde araştırılıyordu. Ulaşılan sonuçların bir

kısmını, kendilerine neden olan muhakeme ve antik dönemde yorumlandıkları ilkeler ışığında yorumlamaktaydı. Bazı noktalarda Yunan antropolojisinin, kuramsal düşüncede ve yapılan bilimsel gözlemlerde şaşırtıcı derecede ileri gittiğini gördük ve başka yönlerden, bizim için önemsiz görünen bilmece ve hatalarla şaşırttığını gördük ve aynı zamanda, büyük bir tarihçi ve antropolojik gerçeğe karşı bir uyarı gözlemcisi olan birinin özel örneğinde, teorinin Sokratik öncesi aşamalarının ellerinde araştırmaya uygulandığında nasıl çalıştığını gösteren bir şey gördük. Her şeyden önce, Sokrates'in politik doktrininin antropolojik temeline ilişkin bir soruşturmayı ve onu, düşüncesinin bu tarafında, yok etmek için değil, yerine getirmek için geldiğine inandığım bu büyük doğal eseriyle ilişkilendirmek.

DERS VI

LUSTRATIO

Bu dersin konusu olan uygulama, eski İtalya'nın dini tarihinde nispeten geç bir gelişmeydi. Yaygın ve belirsiz bir şekilde "arınma" ile temizleme, "arıtmak" anlamına gelir; ama Latince literatürde, belirli bir arınma türünün onunla nasıl birleştiğini iyi gösteren bir başka kelime anlamı vardır. Eski Roma karakterinin özelliği, yine de İtalya'nın Roma Kilisesi'nin ihtişamı ve disiplini ile karakteristik olan alay halinde gerçekleşen bu görkemli hareket, sonsuza dek Latinceyi saflaştırıyor. Bunun için güzel bir örnek vereyim. Aeneas Dido'yu ilk kez gördüğünde ona şöyle der:

Akan nehirler ana bölgeye hızlanırken, saf saf eter yıldızları ışıkla beslerken,

Tepe yamaçların etrafındaki gölgeler balmumu ve solma,

Şöhret, nereye gidersem gideyim, senin övünür.

"Bulut gölgeleri, tepelerdeki boşlukların üzerinde yavaşça hareket ettiği sürece." Uzun zaman önce Galler'de balık avı yaparken gölgelerin geçişini izledim ve o zamandan beri aklımda çalışmak zorunda olduğum birçok eski İtalyan geçit töreni ile ilişkilendirildi. Harika bir doğa şairinin büyüülü gücüdür bu.

Ancak, bu geçit törenlerinin doğasını ve anlamını incelemeye devam etmeden önce, daha sonradan geri çekilmek, ilkel İtalyan "arındırma" fikirleri hakkında bir fikir edinmek için daha da ileri gitmek gerekir. Onları sadece çiftlikte ve tarihi zamanların şehrinde tanıyoruz. Bunlar, İtalyan tarım topluluğunun nispeten yerleşik ve medeni yaşantısının en erken dönemine aitler ve oldukça örgütlenmiş bir şekilde, Şehir Devletindeki en yüksek gelişim aşamasına ulaştılar. Fakat kökenlerine borçlu oldukları fikirler hakkında - şimdi konuşmak için sahip olduğum zamandan daha fazlası - söylenecek çok şey var.

Latincede arınma anlamını taşıyan, yanılmıyorsam daha büyük, arındırıcı ve hayal kırıklığından daha büyük olan ve ait olan, “animistik” bir döneme inanmaya eğilim taşımam gereken bazı kelimeler var. Bir döneme göre, saf-laştırma dediğimiz şeyden kurtulacak olan şey, gizemli, kaynağı belirsiz “bulaşıcı mikroplar” gibi ruh halindeki o kadar çok kötü etki olmadığı zamanlar. Bu sözler februum, februatıo (Şubat) olup, ikinci ayımızın adı, arınma ayının türetilmesidir. Teklif, geç Romalıların kefarete veya tamamen gelişmiş devletin ritüeline ait bir sözcük kullanarak saf-laştırma (Ovid, Fast. İ. 19 foll.) diyebileceği büyülü temizleme gücüne sahip maddi bir nesnedir. Bu tür nesneler Roma’da belirli durumlarda februum (Şubat) adıyla genel olarak adlandırılan, su, ateş, kükürt, defne, yün, çam dalları, belirli “kutsal” malzemelerden yapılan keklerde ve Lupercali’da kullanılmıştır. Bunlar sihir bölgesine ait ve İtalya’da çok popüler ve evrensel olan takılar ve muskalarla yakından bağlantılıdır. Çocukların bülbülü, alevlerin tepesi, başa veya baş elbiseye sabitlenmiş bir sivri dal ve Flamen Dialis’in kapağındaki omuz koruyucusu gibi psikolojik olarak kabul edilen aynı kategoriye girerler. Jüpiter’e kurban edilen beyaz kurbanın derisi, tüm bunların hepsi, üzerinde çalıştığımız dini törenlerden daha eski bir dini düşünce katmanından geriye kalanlardır. Onlar, sihirli süreçlerin kural olduğu ve dini süreçlerin istisna olduğu bir döneme aittir.

Kendimi burada, dinin sihirle olan ilişkisinin sarsıntılı sorusu içine çekmeyeceğim - sadece sürekli değişen çağrışım sözleri altında - bizi yanlış yönlendirmeye çok açık iki kelime. Ancak bu tartışmayı bir kenara bırakmak, bir döneme ait olduğunu öne sürmek yararlı olur. Bir cesedin veya kanın - başka bir deyişle, “tabu” olan bir şeylerin, düşmanca davranışın ve kullanılan araçlar fedakârlık ve dua olduğunda büyülü yollardan kurtulabileceği, saklanacak şeyin ruhsal yaramazlık olduğu bir çağa kadar arındırılması ve tahakkuk ettirilmesi. Bununla birlikte, büyülü bir dönem ile dini bir dönem arasındaki çizgiyi çizmek, Roma

tarihinde gerçekten her yerde olduğu gibi olması inkânsızdır. Büyülü ve yarı-büyülü süreçler, din olarak adlandırılabilen ve ismini bulmak zor olan amfibi bir ortamda yaşayabilecek bir dönemin süreçlerine alınır. Örneğin, Flamen Dialis, Jüpiter'in rahipiydi ve tüm örgütlerinde, son derece organize bir dini sistemin resmi görevini üstlendi, ancak şimdilerde Altın Dal'ın tüm okurlarının aşına olduğu, olağanüstü sayıda tabulardan etkilendi. Yeni doğan çocukların cilalı kalıplardaki arınması, ailenin dininin önemli bir parçasıdır ve parlak kelimesinin kendisi, benim görüşüme göre, bir din döneminin işaretidir. Ancak törenin asıl anlamı muhtemelen animistik öncesi fikirlerde bulunur. Öyleyse, cenazeden sonra ailenin arınmasıyla birlikte, tüm ilkel halklar için ortak olan bir cesedin orijinal korkuları, tarihi zamanların dini ritüelinde hâlâ görülebilir. [116] Ve şimdi göreceğimiz gibi kanı dökülen bir düşman bile olsa, arınmaya ihtiyaç duyduğu inancı, kendimizi meşgul etmek üzere olduğumuz arınma eylemlerinden biri olduğu şeklinde gizlendiği görülüyor.

Ancak, Farnell'in Cermen atalarımızın (Dinin Evrimi, s. 108) söylediği gibi, arınma ritüellerin Romalıların insan vicdanı üzerinde ağırlık göstermediği söylenebilir. Kuşkusuz, tarihsel zamanların Romalıları için söylenebilir. Bireyin vicdanı için yanılmaz çareleri bulunan, kötülükten korkması için maddi ya da manevi - bir bütün olarak devletin dini faaliyetlerinde yeteneklerden yoksun bırakma korkusu olan ritüeller tabunun esiridir. [117] Devlet, Latincenin vicdanını uyandırmadan çok uzun süre önce bile, kan dökülmesinden, başka bir yanlış anlaşılma veya arınma meselesinin yanlış anlaşılmasına hiçbir zaman yoğunlaşmadığı tahmin edilebilir. Bütün ilkel insanlar tarafından tasarlandığı gibi, kanın saf olmayışı veya kutsallığı, Roma düşüncelerinde, efsanelerinde veya edebiyatında belirgin bir iz bırakmamıştır. Bulunması gerekiyor, ancak Yunanistan'da olduğu gibi dikkatimizi çekmiyor. Bunun açıklanmasının, Roma hukuku konusuna dâhili olduğuna ve devlet ile görevlilerin otoritesinin ve onun çok belirgin bir

anlayışına dayandığını düşünüyorum. Gerçekten de aynı zamanda, Aborjin halkının gayri maddi fikirlerine söyleyebilecek kadar az şey söyleyen, çok kültürlü bir halkın Latium'ü işgalinden kaynaklanıyor olabilir. Ama bu sadece içine giremeyeceğim bir varsayım. Sebep ne olursa olsun, Romalıların dini bildiğimiz kadarıyla Tanrıların ibadeti devlet rahiplerinin kurallarına göre tam ve doğru olarak gerçekleştirildiği sürece korku ifadesi göstermez. Bireyin zihnini kaçınılmaz bir şekilde rahatsız eden kırılmış tabu, günah veya kirlilik duygusu yoktur. Hepsi neşeye ciddi, düzenli, düzenlenmiş, ritüelde ve hiçbir yerde bunu Roma halkının kamusal ve özel arınma geçit alaylarından daha iyi göremeyiz.

Bununla birlikte, ilk olarak sözcük resminin orijinal anlamı ile ilgili bir kelime. Arındırma güçlü bir kefarete şeklidir ve kefarete, Varro tarafından çözülmeye eşdeğer olarak açıklanmaktadır. (De Ling. Lat. Vi. 11) Aynı prensipte [118] ona benzer biçimde ifadeleri açıklayan Servius takip eder. Bu nedenle, arındırmanın temel anlamının bir görevini tamamlama, yükümlülüğünü yerine getirme ve bunun gibi dini bir ayinden geçmek olduğunu düşünme konusunda gayret gösterebiliriz. Ancak bu, verginin ödenmesine atıfta bulunarak kefaretinin açıkladığında kelimenin tam anlamıyla Varro'nun olduğu gibi yanlış algılaması olacaktır. Dini düşünceden bahsedebileceğimiz bir Roma düşüncesi dönemine henüz gelmedik. Latin çiftliğinin ilk çağlarında, "kurtulmak" ödenmesi gereken bir para yükümlülüğü ya da ritüel değildir veya şehir-devleti. Ancak her yerde bulunan ruhlar, yeniden yaratılınca kadar düşmanca davranıyor, ki bu da animistik aşamada insan hayatını rahatsız ediyor. Ancak Varro ve halefleri bize doğru ipucunu veriyor. Söz konusu gizlenen fikrin, kendinizi tasfiye etmek ya da bir şeyden kurtulmak olduğunu görürler, ancak ilkel insanın zekâsı değil, insanın medeni bir durumda insanla ilişkisinin ışığında bir şey olduğunu anlarlar.

Öyleyse, arındırmak, aslında bir şeyden kurtulmanın bu duygusunu somutlaştırıyorsa, şimdi en eski aklama biçimlerini incelemeye devam edebiliriz. Buraya, bazı belalar ve bazı antik Saturnus anlamında eşlik eden ya da eşlik eden gölgeli Tanrıça Lua Mater, aynı gruba ait olan ve aynı ilkeye açıklanabilecek kelimeler olup olmadığı sorusuna daha fazla girmeyeceğim.

Şimdi, bu düşmanca ruhlardan kurtulma gerekliliğinin nasıl anlaşılabileceğinin açıkça anlaşılması için, arınma kelimesiyle ilişkilendirdiğimiz önemli işlemsel törenlere işaret etti. Nehir vadileri bataklık, dolayısıyla sağlıklı ve ilk yerleşim yerleri ormanlık alanda yapıldı. Bu gerçek, Romalıların kendileri tarafından loş bir şekilde beğenildi ve bugün mevcut olan arkeolojik kanıtlarla kanıtlandı. Öyleyse yapılacak ilk şey, bir temizlik yapmaktı ve bu çok tehlikeli bir işti; çünkü ağaçları kestikten sonra ve toprağı kazarken, hangi bilinmeyen ruhları rahatsız edip ağırlaştıracağını nasıl söylediniz? Ağaçlarda ve bitkilerde olabilirler, evleri ağaçlarda ve topraklarda bulunan hayvanlarda, kayalarda ve yaylarda olabilirler. Daha sonraki Roma ritüelinde, bu eski tehlike hissinin izlerini hala görebiliyoruz. Cato bizim için çiftçinin tarihi zamanlarda yeni bir temizleme işlemi yaparken kullandığı formülü korudu. Kurban sunusuna eşlik eden dua, "Si Deus, si Dea" (ister Tanrı ister Tanrıça) ile başladı; çünkü işgal ettiği ahşabın ruhunun adını ya da cinsiyetini nasıl biliyordu? Toprağı kazarken süresiz bir fedakârlık sunması gerekiyordu ve Fratres Arvales'in eski yaldızı, dallarındaki bir dalın düşmesi ya da içindeki bir ağacın yaralanması için özel bir halka sunmak zorunda kaldı. [119]

Temizlik işleminiz tamamlandığında, ocağın ve mağaza dolabının (Vesta ve Penates) ev ruhlarına karar verdiniz ya da yerli ruhların bir kısmını sizin için dostça ve hizmete hazır hale getirdiniz - özellikle kara ve su kaynakları - en büyük öneme sahip başka bir zorluk daha var. Önceliğiniz etrafınızdaki ormanlık alanda yaşayan bu vahşi olanları

temizlemenizi engellemekten veya sizi evinizde rahatsız etmekten korumak. Gerçekten can sıkıcı olabileceklerini, Varro'nun tanıdığı ve neyse ki Varro'nun eserlerinin öğrencisi olan St. Augustine'in Pagan saçmalığının bir örneği olarak koruduğu meraklı bir folklorik tarafından kanıtlandı. (Civ. Dei, vi. 9) Çocuğun doğumundan sonra, Silvanus'un (genellikle ormanlık ruhların sonraki temsilcisi) evin içine girmesini ve yaramazlık yapmasını engellemek için gece vakti üç çocuğun ruhları çağrıldı: Intercidona, Pilumnus ve Devera. Bu üç ruh, isimlerinin gösterdiği gibi, yerleşik tarımın ömrünü temsil ediyordu. Ağaçların kesilmesi ve budanması (Intercidona), günlük yemek için mısırın dövülmesi (Pilumnus) ve tahılın tırmıklanması ve süpürülmesi (Devera) ve Varro, onların eylemini taklit eden üç kişi tarafından temsil edildiğini söylüyor. Balta, havan tokmağı ve süpürge. Sanırım bu hoş mumya bitinin gerçek önemi, doğru şekilde anlaşılmadı; çünkü geri kazanılmış temizliğin yardımsever ruhları ile vahşi ormanlık alanın düşman ruhları arasındaki en eski yerleşimci arasındaki hayati fark hiçbir zaman tam olarak değer görmedi veya beğenilmedi.

Ancak bu istek yalnızca belirli bir durumda başvurmanız gereken bir istektir. Kalıcı zorluk, ekili alanınızı ormandan ve tehlikeli manevi nüfusundan ayırmaktır. Bu durum, ikincisi kendisini tatsız hale getirmekten alıkonabilir. İyi ve kötü ruhlar, beyaz ve siyah ruhlar arasında kesin bir çizgi çizmelisiniz. Burada, Roma tarihi boyunca süren, Kilise'nin ritüeline geçen ve hala Oxford'da olduğu gibi "Göge Yükseliş Günü", cemaat içindeki sınırların aşılmasında hala geçerliliğini koruyan bir uygulamanın kökenini buluyoruz. Ekili toprağın sınırı, eski Roma pomerium sınır direği gibi aralıklarla yerleştirilen taşlarla, etrafındaki ormanlık alandan, bu sınır çizgisi yılların belli bir zamanında - mayıs ayında, mahsuller olgunlaştığında ve özellikle de düşmanca etkilerden saldırıya maruz kaldıklarında - kurban sunusu ve dua ile ilgilenen geçit tören alayı tarafından kutsallaştırıldı. Eski Cato tarafından tarif edildiği gibi, bi-

raz bu geçit töreni hakkında bir şeyler söylemeliyim. Ancak bu noktada, gizemli etkisini sadece ekilebilir topraklar arasına ekleyebilirim. [120] Koyunlar ve büyük ba  hayvanlarda, ki  boyunca sınırlar içinde inzivaya çekildikten sonra, Nisan ayında, manevi ve diğ er d  manlardan çok daha büyük tehlikede olacakları otlatmaya zorlandıkları zaman korunuyorlardı. Bunun nasıl yapıldığını g r mek istiyorsanız, Ovid'in *Fasti*'nin dördüncü kitabındaki *Parilia*'nın açıklamasını ve Dr Frazer'ın 1908'de *Etnografik ve Sosyolojik alı malar Dergisinde* yer alan aydınlatıcı yorumunu (St. George ve *Parilia*) okuyun.

Cato, tarım konusundaki incelemesinde, gerçek veya hayali bir kurtarıcıya talimatlar biçiminde bizi, ikinci yüzyılda kullanıldığı gibi tahakkuk formülünü bıraktı. İlkel bir *Latium* iftliğinden çok, o dönemin m lk  için detaylı olarak uygulanır. Örneğın, o günlerin sınırın tamamında alay geçiti töreni yapılması gerekmediğ ne işaret eden kelimeler var. Daha sonrasında *Romanus*'un a ınmasında da olduğu gibi, günümüze dek kalan toprağın büyük artışına uyum sağlamıştır. Fakat bütün ayınların iki ana  zelliğ , çiftçinin en değerli m lk  olan kurbanlar, öküzler, koyunlar ve domuzların, en değerli kurban m lk  ile geçit töreni yapılmasında aynı şüphe yoktur. Bu durumda, ikinci olarak icra memuru ve asistanlar, Mars babaya yapılan dua, Janus ve Jüpiter'e yaptıkları açıklamalardan sonra, çiftlik sınırlarının, bütün aile bireylerinin, her çeşit bitki ve birlikte hayvanların da korunmasını istediler. Açıkça s ylenmemesine rağmen, başlangıçta geçit törenlerinin ya da alayların, sınır çizgisini takip ettiğ inden   pheliyiz ve böylece hafızada açık tutmaya ve içindeki her şeyi düşman ruhlarından uzak tutmaya hizmet ettik. Cato'nun formülünde, çiftçinin uzak durmaya çalıştığı hastalık, felaket, ölüm ve kısırlıktır - bu Milattan önce ikinci yüzyılın dili ve uzun zaman önce ortaya çıkmış büyük bir Tanrı olan Mars babaydı. Ancak, ilkel çiftçinin farklı bir dil kullandığı ve hastalığın ruhlarını ele aldığından   phelenmemize gerek yok. Belki de bazı detaylarını Cato'nun talimatlarınınkinden daha eski

bir yer tutan Arval Kardeşlerinin ritüelinde ana nesne olan Dea Dia. (Acta Fratr. Arv., S. 48)

Bu noktada çevrim sonunda kurban edilecek kurbanlarla birlikte bir toprak parçasını gezerek taşınan erdemnin orijinal fikrinin ne olduğunu sormak iyi olabilir. Bu tür dolambaçlı yolları takip eden geçit alayı, kurban sunulan veya sunulmayan tüm ülkelerde bulunur. Belki de hepimizin en tanıdık olduğu örnek, Jericho'nun duvarları boyunca yedi kez tekrarlanan - gizemli sayı - savunma güçlerini yok etmesidir. Fakat Pliny'nin bolca koruduğu Roma folklorunun, sürecin özgün yapısını göstermek için bir şekilde hareket eden bir örnek verdiğini düşünüyorum. Pliny bize belli bir durumda, çıplak ayakları ve uzun saçları olan, alanın etrafında dolaşan bir kadının böceklerle karşı tamamen korunduğunu söyler. [121] Bir mahsulün etrafından dolaşmak, zararlı şeylerden uzak durmak için bir tür nazarlık işlevi gördü - eğer haklıysam, tarihsel zamanlarda kötü ruhlar, böcekler, tarımın başladığı dönemde yaşarlardı. Tılsım kadının içinde bulunmaktaydı. Zira Dr. Frazer Altın Dalda (Iii, ed. 2, s. 232 foll.) bolca gösterdiği gibi, burada Pliny ve diğerlerinin tarımla ilgili Roman yazarlarından alıntı yaptığını belirtmiştir. Benzer türde bir güç, kurbanlarda öldürülmek üzere olmuş olmalı. Kurallara göre ve uygun himayede seçildiler. (eğer kentin ritüelinden çiftlik ritüeline kadar tartışabilirsek) Dolayısıyla, onlar kutsaldı ve kanları devre çizgisinin bir noktasında dökülmek üzereydi. Gerçekten de burada, sihir bölgesinin ötesine geçtik, ancak büyü bir fikir törenin dibindeyken hala dinin o ilk evresindeyiz. Yine de daha gelişmiş ve rasyonel fikirlerde kendisini kaybediyoruz.

Bu dini süreç, düşman ruhları bir sınır çizgisi ile aşındırarak ve onun içindeki her şeyi korumak için uygun formlerin keşfedilmesi, aslında uzun süreli çalışmaların işi olmalıydı. Ancak keşfedildikten sonra, bunun temeli insanın herhangi bir ülkesine veya başka mülklerine ve ayrıca insanın kendisine uygulanabilir. Şimdi çiftliğin basit uygulamasının bu tür uzantılarına bazı örnekler alalım.

İlk Latinlerin çiftlikleri ve çiftlik evleri, pagi adı verilen kurumlarda gruplandırıldı ve bunlar, çiftliklerin kendileri ile aynı tahakkuk işlemine tabi tutuldu. Bu yüzden, en azından emin olduğumuza dair en ufak bir kuşku duymuyoruz, ancak pagi ortaklaşa gerçekleşen karakterine dair bir açıklamayı kesin çizgilerle yapmıyoruz. Ovid, Paganalia (24-6 Ocak) tarihine göre, arınma ritüelini anlattığında şöyle yazar:

Köyün bayramını kutlamasını sağlayalım: köyü arındırın, fidan dikin

Ve bu yılki pastayı köy ocaklarında sunun.

Fakat suovetaurilia ile bir geçit anlamında lustrat kullanıldığını açıkça belirtmiyor. İlk olarak ve en başta, her şeyden önce Tanrılara ibadet etmeden önce, ilk çiftçilik şiir örneklerinde yer alan (338 kuşatıcı) güzel geçitlerin, Wissowa'nın ima ettiği görülmesine rağmen, [122] çiftliğinde mi yoksa Pagus olduğuna karar vermemize izin vermeden, bu tür bir hayal kırıklığının büyüleyici bir resmi bir hayal gücü anlamına gelen "pagi" olduğundan emin olamayız. En çarpıcı şekilde uygulanan aynı prensibi ve süreci bulacağımız şehrin başlangıcına gidelim.

Ve üç kere uğurlu kurbanın son tahılın etrafını dolaşmasına,

Köyün ve ortaklarının tüm korosuna neçeli bir ruh hali eşlik etmesine müsaade eden

Ve suçlamadan dolayı Ceres'i evlerine davet edene izin verin

Tipki düşman ruhlarını topraklardan ve topraklarından uzak tutmanın gerektiği gibi, onları şehirden ve topraklarından uzak tutmak da gerekliydi. İtalyan kentinin duvarları kutsaldı ve onların dışında meyve bahçesi adı verilen belli bir yer vardı. Bu, Varro, Servius ve Plutarch tarafından tarif edildiği gibi, tarihî zamanlarda bile bir kentin kuruluşunda kullanılan ayinde çok iyi örneklenmiştir.

[123] Diğer birçok Roma ayininin olduğu gibi Etrüsk kökenli olduğuna inanılıyordu. Şimdi genel olarak eski İtalyan olarak kabul edilir. Beyaz bir öküz ve beyaz bir inek, payları tunçtan yapılmış olması gereken bir pulluktan yararlandı ve (hayırlı bir günde) şehir duvarlarının olduğu yerde dikdörtgen bir karık çizdi, dünya içeriye çevrildi. Duvarın çizgisini gösterir ve karık, gelecekteki meyve bahçesini temsil eder. Pulluk bir geçidin olduğu yere geldiğinde, üstünden kaldırılmış ve çiftçilik onun ötesine geçmiştir. Bu, duvarların kutsal olmasına rağmen, kapıların saygısız olduğu anlamına geliyordu; Çünkü Plutarch'ın dediği gibi, kapılar kutsal olsaydı, kutsal olmayan şeylerin içlerinden ve dışından geçişler konusunda bir hışırta hissedilirdi. Bu dini sürecin sonucu, duvarın kutsal sınırının dışında tüm kötülükleri ve garip ruhları (veya şimdi söyleyebileceğimiz gibi, daha yüksek medeniyet, garip tanrılar çağına girdiğimizi görerek) tutmaktı ve içinde yalnızca yere ve sakinlerine (yerliler) ait olan ve ittifakı ve koruması güvence altına alınmış olanlar vardı. İçinde de ve sadece kendi sınırları dâhilinde, kentin himayesi alınabilirdi.

Doğal olarak, bu kutsal duvarın ve sınırın, çiftlik ve köyünkiyle aynı türde yıllık bir tuzakla güvence altına alınmış bir kutsallık ve etkinliğine sahip olmasını bekleyebiliriz ve öyleydi. Roma'da, muhtemelen arıtma ayının başında (Şubat) gerçekleşen Amburbium adında bir şehvet töreni olduğunu biliyoruz; ama bu bizim için ne yazık ki bir isimden biraz daha fazlası. Aynı ay içinde, Lupercalia'nın (15) olağanüstü törenini bulduk, burada Pomerumun o kadar endişeli olduğu, Luperci veya vesilesiyle rahipler olarak hizmet veren genç erkeklerin, Palatinin antik sınırını geçtikleri yerleşim, kurbanların derileri ile kuşak, doğurganlık üretmek için bu aynı derilerden kesilmiş şeritler ile yanlarına gelen tüm kadınlara çarpıyor. Ama bu bir şehvet şehri miydi? Roma Festivallerimde, Varro'nun onu saflaştırmak için kullandığı kelimesini kullandığı gerekçesiyle (s. 319) öyle davrandım. Ancak şimdi Varro'nun burada kelimeyi genel anlamda ve teknik anlamda kullanmayacağını ve bunun amacının, tar-

tışmakta olduğumuz ayinlerde olduğu gibi, kötü ruhları bir bütün olarak şehirden uzak tutmak olmadığını düşünüyorum. Şimdi girmeyeceğim bazı ilkel büyü-dini fikirlerin hayatta kalması gibi görünüyor. Kesin olarak, saflaştırmanın ana özelliğinin ondan yoksun olduğu kesin; tapanların ve mağdurların yavaş ve görkemli bir alayı yerine, görünüşte bir tanrıyı kişileştiren ya da somutlaştıran, neredeyse çıplak gençlerin çılgınca koşusunu yaşıyoruz.

Neyse ki bir kentin gerçek arzusunu farklı bir kaynaktan ve bu durumda en şanslı olanı bir belge, ancak Latin olan birisinden yerine Umbria kentinden gösterebiliriz. Iguvium'un modern formu olan Gubbio şehri, hala eski kaynaklardan M.Ö. son yüzyılın başlarında, kalesini (ocris Fisia) "Fratres Attiedii" adı verilen bir rahipler topluluğu koruyor. [124] Burada tören, rahiplik etkisi altında en yüksek kesinlik ve karmaşıklıkta bir dizi ritüel eylemine dönüşmüş, ancak akılcılığın temel özellikleri açıkça göze çarpıyor. Cenaze töreninde organize edilen geçit alayı ciddiyetle ilerler, kurbanlar Latin arınma ritüeliyle aynıdır. Her kapıda, kale, şehir ve tüm Iguvium halkı adına fedakârlık ve dua sunar. Üçlü kapılar, gerçek fedakârlık ve dua sahnesidir, çünkü gördüğümüz gibi duvardaki zayıf noktalar ve gördüklerimiz gibi olmasa da yıllık dini faaliyetlerle manevi olarak güçlendirilmeleri gerekir. Duvarın kendisi gibi kalıcı olarak kutsaldır. Şüphesiz, Fratres Attiedii bunu açıkladığı gibi açıklayamazdı. Kutsal sınırm dışındaki düşmanca bir manevi dünya duygusu, bu ayrıntılı ayinle formülleri hazırlandığında İtalyan aklından kayboldu. Dualar, bir topluluğun nimetini isteyen, bir gün kilisesinininkilerden pek farklı olmayan bir dilde kullanılmaktadır. Şhrin Tanrılarında isimleri, hukuk insanlarını, ayinleri, insanları, büyükbaş hayvanları, toprakları ve mahsulleri korumaları istenir - Hristiyanlık öncesi zamanlara geri götüren tek ögenin olduğu bir liste. Fikirler ve Tanrılar, oldukça karmaşık bir dini sisteme dönüştürülmüş, ancak fiili işlemler, geçit törenleri ve söylenen dualar, hala tüm bu ritüelin yer aldığı değerli taşları hatırlatıyor.

İnsanoğlu bunun yanı sıra hem şehirde hem kırsalda, yaşadığı yerin bütününde, toplu olarak depresyon sürecine de maruz kalabileceğini söyledim. Iguvium'dan Roma'ya dönmenden önce, Iguvian belgelerinin halkın tahakkümüne yönelik talimatlar içerdiğini de söyleyebilirim. [125] Umbria metninden bir araya gelebildiğimiz sürece, insanlar askeri bölünmelerde belirli bir noktada bir araya getirildiler ve geçit alayı üç defa geçit töreni yaparak etrafta dolaştırıldı. Her dolaşımın sonunda, Tanrı'ya sunu ve dualar vardı. Mars ve iktidardaki iki kadın ya da Mars gücünün temsilcisi, haberi okuyan bir çocuk olarak hatırlayabildiğim dilde, savaş sırasında bana dua etmeyi hatırlatan, şimdi mutluluğa terk edilmiş bir çocuk, kentin bazı düşmanlarını şaşırtmaya ve korkutmaya teşvik etti. Kırım savaşı günlerinde bir çocuk olarak hatırladığımı - gururu azaltmak, kötülüğü yatıştırmak ve isteklerini karıştırmak. Elbette sonrasında Iguvini'yi kutsayan bir dua ettim. Bu bizi rahatlıkla Roma'ya geri getirebilir. Halikarnas Dionysius tarafından verilen Campus Martius'ta lustrum adına yapılan nüfus sayımı (iv. 22) Suovetauria'yı, toplanan konağın etrafında üç kez Mars'a yapılan kurban sunma ayiniyle sürdürdüğünü görüyoruz. Şüphesiz, askeri bir anlamı ve kökeni olan nüfus sayımının ilk şekliydi.

Ordunun bu arınmasının tanımlanması, cephanedeki erkek nüfusun, bir şehre uygulanan yöntem ile aynı değildir. Yine de bizi aynı animistik döneme ve fikir sınıfına geri götürüyor. Bu ordular, eski Romanus'un limitinin çok ötesinde yaşayan düşmanlar ve bu nedenle de Romalılar veya Iguvialılar olabileceği gibi, barışçıl bir ilişki kurmayacakları ve kendi yollarını ve hilelerini yaşadıkları tamamen bilgisiz ruhlar arasında yürümek zorunda kalacaklardı. Bu nedenle, bu tür kötü etkilere karşı özel bir cihaz ve ritüel tarafından korunmaları gerekir. Dr. Frazer bu tür uygulamalar sayesinde hem vahşi kabilelerden hem de Yunan kullanımından Altın Dal'dan bazı örnekler topladı. Burada sadece Roma ile uğraşırken, Dr Frazer'ın bahsetmediği bir Roma tarihçisinin kaleminden eş zamanlı olarak kendimi-

zi memnun edebiliriz. Livy, bahar ayında hareket halinde olan bir ordunun tümünün, seferberlik öncesinde bu yöntemi kullanarak bir köpeğin uzuvlarını parçalayarak, aralarında paylaştığını söyledi. (xl. 6 init.). Bu sadece prensipte değil, yöntem olarak da İtalyan planından farklıdır. Her bir durumdaki amaç, kurbanın saydalı etkisi dışında bütün orduya bıyun eğdirmektir. Ancak Makedonya'da, katledilen bir kurbanın iki kısmı arasında geçiş yaparken, İtalya'da yaşayan kurbanlar ordunun etrafından dolaşmak için geçtiler ve daha sonra feda edildiler. Bu yüzden her bir Roma ordusunun silahlı olduğu neredeyse kesin bilgidir. (Dict. Ant., Cilt ii. 102) Arınma kelimesi de zaten, herhangi bir dini sebep aranmaksızın askerlerin gözden geçirilmesi anlamına geliyordu. Bu yüzden en azından, Cicero'nun ordusunun Kilikya'da kullandığı ifadeleri kullanmaya alışkınız, "exercitum lustravi". (Att. V. 20. 2) Filolar bile aynı sürece maruz kaldılar ve Livy'de (xxix.27) Scipio tarafından Afrika'ya yelken açmadan önce deniz Tanrılarına hitap ettiğimiz bir dua var.

Dahası aynı zamanda ilkbaharda, silah mevsiminden önce, ordunun bütün gerekli ekipmanları "arındırılırdı" - bunun yanı sıra atlar, silahlar ve trompetler de. Bu yüzden en azından şubat ayının sonunda en eski dini takvimde Equirria olarak adlandırılan bir festival ve 14 Mart'ta da aynı ismin bir diğerinin kelimenin tam anlamıyla sonraki zamanlarda kaybedilmiş olmasına rağmen olduğu gerçeğinden bir araya gelebiliriz. Bu açıklama, tarihler ve ayrıca yer tarafından ve Campus Martius tarafından da şiddetle önerilmektedir. At yarışını da içermesi gereken detaylar maalesef detaylarda kayboldu. 14 Mart Equirria festival, tarihi 15 Ekim olan Campus Martius'ta düzenlenen iki atlı araba yarışı ve katliamın ardından tuhaf bir törenle yarış kazanan savaş atının Mars'a kurban edilmesi ritüeline benziyor. Bunun, bir seferberlikten dönen atların arınma ritüeli olduğunu söylemek daha tercih edilir. Ancak yine burada, gerçek bir hayal gücünün detayları gelmiyor. Başlangıçta, Wissowa'nın önerdiği gibi orduyu katliam kusu-

rundan arındıran bir ayin olabilirdi. Kurban edilen atın kanının Regia'nın kutsal yüreği üzerine damlaması sağlandı ve büyük arınma, değerli bazı kutsal keklerin (mola salsa) yapımında kullanıldı. Ancak, dikkate değer bir şekilde, bu ayin eski takvimin festivallerine dâhil edilmedi. Bunu sadece diğer kaynaklardan biliyoruz. İlk yasa koyucuların tanımaya istekli olmadıkları bir tür trene ait olduğu tahmini tehlikeye atmaya meyilliyim. Bana grndğu gibi çabaları, halkın ibadetini olabildiğince saf ve düzenli hale getirmek için yönlendirilmiş olmalı. [126]

Eski takvim aynı zamanda, ordunun silahlarının ve trompetlerinin bir seferberlikten önce ve sonra çekildiğine dair güçlü kanıtlar sunar. 19 Mart'ta Quinquatrus olarak anılıyordu, çünkü beşinci gün Ides, Mars'ın savaş rahiplerinin korumalarının kalkanlarının arındırılması ve genelde savaşçıları temsil ettikleri apaçık bir tahmindir. 19 Ekim'de hikyesini anlatan Armilustrum festivalini bulduk. O gün hem arma hem de asiliğin tutuklandığı ve bu amaç için Sallii'nin, Circus Maximus'un içinde ya da yakınında, ayin ile aynı adla adlandırılan bir yerde silahlı konağın etrafında geçtiği açık görünüyor. (Varro, LL 6. 22: cf. 5. 153) Yine, 23 Mart'ta Tubillustrum olarak işaretlenmiş durumdayız ve eski açıklamalar bu tubaları kutsal ayinlerde kullanılanlar ile sınırlandırmasına rağmen, inanıyorum ki Wissowa ile birlikte bunlarda ordunun trompetleri de vardı. [127]

Son olarak, bir savaştan sonra kampa geri döndükten sonra ordunun, tıpkı İbrani savaşçıların ve tutsaklarının bir savaştan sonra tekrar ordugha girmeden önce kan dökerek arındığına inanabiliriz. (Num. Xxi. 19) şimdi Ekim atının fedakârlığının başlangıçta bu amaca sahip olabileceğini ne sürdüm. Ancak Roma i hukukunda kan dökme fikri, Homerik şiirlerinde olduğu gibi belli belirsiz bir hal almaktadır. (Farnell, Evolution, s. 133) Ordu ile ilgili bulabildiğim tek belirgin iz, Festus'un ifadesidir. Generalin arabasını bir zaferle takip eden askerlerin bir defne çelengi taktıkları. (Fest. 117) Laurel, bu tarz lekelerin güçlü bir temizleyicisiydi.

Şimdi, İtalyadaki ve özellikle de Roma'daki karakteristik arınma türünün en dikkat çekici örnekleri hakkında kısaca bir açıklama yaptım ve geriye sadece söylediklerimi özetlemek kaldı. Burada ve orada, İtalyanlar ve diğer ilkel halklar için ortak olan, Romalıların kamusal ve özel ritüelinde iz bırakmış olan arınma fikirleriyle başladık, ancak bunların gelişmesini sağlayacak, herhangi bir önemli hayati güç göstermeden Roma yaşamında dini veya etik öneme sahip konular. Daha sonra, İtalyan yarımadasının doğasının medeniyetin şafağında olduğu gibi doğasını dağ ve ormanlık bölgeleri sarsan ruhların dünyasına duyduğu inancı, Latin çiftçilerin toprakları arasında iyi tanımlanmış bir sınır çizgisi çizmeye zorladığını gördük. Kendisi, ailesi ve arkadaş canlısı ruhları veya Tanrıları barış içinde olabilir ve bu sınırı, kurbanlarının etrafında bir geçit töreninden oluşan yıllık bir törenle, onun dışındaki düşman ruhlarına karşı etkisiz hale getirmeye çalıştı. Daha sonra aynı uygulamanın devletin hizmetinde nasıl korunduğunu ve bir kentin kuruluşuna, toprağına, duvarlarının çevresine, silah taşıma kapasitesine sahip adamlar biçimindeki insanlarına nasıl uygulandığını gördük.

Sonuç olarak, bu etkileyici arınma ritüelinin Roma halkı için şimdiye kadar, herhangi bir dini veya manevi anlamaya sahip olup olmadığı sorusunu sormalıyım. Kuşkusuz ki bunun temelinde yatan fikir, kentin ve sakinlerinin düşman ruhlarından ya da garip Tanrılardan korunması, ege-men ve daha iyi eğitilmiş sınıflar arasında erken bir dönemde Roma aklından kayboldu. Bildiğim kadarıyla sadece bir noktada, bunun hayatta kalmasını tespit edebiliriz - yani, pomerium kutsal çemberine yeni Tanrıları kabul etmeyi reddetme konusundaki ahlaksızlıkların kalıcılığı. Roma İlahları topluluğına alınabilirler, ancak sınır çizgisinin dışına yerleştirilen tapınaklara yerleştirilmeleri gerekir. Ancak ikinci Pön (Kartaca) savaşının başlarında bu eski kural kırılmaya başladı ve M.S. 205 yılında Frigyalıların Magna Mater (Kibele Tapınağı) mistik taşları bile pomerium içine yerleştirildi ve şehrin göbeğine Palatino tepesine oturtul-

du. Ve o zamandan beri, her ne olursa olsun, Latin nüfusu bu tür kavramlara karşı kayıtsızlık göstermekte. Eski fikirler, devletten ve dinden sorumlu olanların akıllarından tamamen uzaklaştı.

Bu fikirlerin, bu ölümlü yaşamın değişim ve tesadüflerinde, devlete veya bireye yardım edebilecek dini inançlara dönüşümü var mıydı? Bu sorunun cevabı en empatik biçimde olumsuzdur. İhtiyaç duydukları manevi yardımı, yeni ve yabancı törenlerde arayıp elde ettiler. Onların kutsal geçit törenleri, görülecek yerlerden ibaret değildi. Gerçekte ise arınma, pagan İtalya'da, Yunanistan'da bir dereceye kadar yaptığı gibi etik bir anlam geliştirmede. [128] Ve bunun açıklaması, çok erken bir aşamada basit bir durumdur; devlet, bireyi güçlendirmiştir ve devlet dini, bireysel din vicdanının bütün mikroplarını ortadan kaldırmıştır. Jüpiter kültünde bile, bir yerde etik bir öneme sahip olabiliriz, bunun anlamı, "Jüpiter'e dua etmiyoruz" şeklinde açıklıyor Cicero, "bizi iyileştirmek için değil, maddi faydalar sağlamak için." [129]

Ama oldukları gibi anlamsız, görkemli geçit törenleri devam etti ve tüm imparatorluk döneminde yurtsever Roma'nın gururu ile izlenebilirdi. Ardından, karakteristik bir zarafeti olan Roma Kilisesi, onları ritüellerine uyarladı ve onlara yeni bir anlam verdi. Katolik rahipler hala Göğe Yükseliş haftasında önemli litanya duaları ile tarlaların etrafında dolaşmaya devam ediyor, sadece Yükseliş Günü'nde Oxford'da yaptığımız gibi sınırları aşmakla kalmıyor, aynı zamanda mahsul ve sürülerde bir lütuf diliyor ve her şeye gücü yetenin öfkesini kaldırıyor.

DİPNOTLAR

[1] Gelecekteki yayının Scripta Minoa, Clarendon Press, Oxford'da atıfta bulunabilirim.

[2] 'Exemples de figures dégénérées et stylisées à l'époque du Renne.' (Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie préhistoriques, 1906. Compte Rendu, t. i, pp. 394 seqq.)

[3] 'L'Évolution de l'Art Pariétal des Cavernes de l'Âge du Renne.' (C.r. du Congrès d'Anthropologie, etc., 1906, t. i, pp. 367 seqq.) Fig. 3 is taken from this (p. 370, Fig. 120).

[4] E. Cartailhac et l'Abbé H. Breuil, 'Les peintures et gravures murales des Cavernes Pyrénéennes, II. Marsoulas.' Anthropologie, xvi (1905), pp. 431 seqq. Fig. 4 is taken from p. 438, Fig. 8.

[5] Alcalde del Rio, Las Pinturas y Grabados de las Cavernas prehistóricas de la Provincia de Santander, 1906. Fig. 5 is taken from Anthropologie, xvii (1906), p. 145, Fig. 3.

[6] E. Piette, 'Les Écritures de l'Âge glyptique.' Anthropologie, xvi, p. 8, Fig. 9.

[7] Reliquiae Aquitanicae, B, Pl. XXVI, Fig. 10.

[8] Op. cit., p. 9.

[9] See R. Verneau, 'L'Anthropologie des Grottes de Grimaldi.' (Congrès International d'Anthropologie, etc., 1906, pp. 114 seqq.)

[10] Capitan, Breuil et Peyrony, 'Figures anthropomorphes ou humaines de la Caverne des Combarelles.' Congrès International d'Anthropologie, etc., 1906, pp. 408 seqq. (See p. 411, Fig. 149.)

[11] Bu antropomorfik figürlerin hayvan burunlarıyla birlikte bazı durumlarda popülasyonun düşük negatif unsurunun - "Men-Magnon Menleri" nin elinde Verneau

'nun Grimaldi' sinin - belirgin şekilde prognatöz çeneleri ve geniş burun delikleriyle karikatürler olabileceği yönünde önerisi ile bulunmaya değer olabilir.

[12] *Anthropologie*, xv (1904), p. 638.

[13] *Annual Report of the Bureau of Ethnology*, 1879-80, p. 312.

[14] Cf. Lucretius, v. 1030, 1031 'ipsa videtur Protrahere ad gestum pueros infantia linguae'.

[15] Aynıı duman için geçerli ama dalgah. Bu işaret aynı zamanda ateş için de kullanılıyor.

[16] Garrick Mallery.

[17] E. Piette, 'Les Galets Coloris de Mas d'Azil' (*Anthropologie*, vii, pp. 386 seqq.), and 'Les Écritures de l'Âge glyptique' (op. cit., xvi, pp. 1 seqq.).

[18] *Anthropologie*, t. xiv (1905), pp. 655 seqq.

[19] Ed. 1672, p. 125. A.

[20] Scheffer, op. cit. p. 129—see Fig.

[21] P. J. von Strahlenberg, *Description of the North and Eastern Parts of Europe and Asia* (İngilizce Baskısı, 1738, Tablo VII).

[22] Cf., inter alia, A. E. Holmberg, *Scandinaviens Hällristningar* (1848) (who wrongly referred them to the Viking Period); Hildebrand, 'Forsök till Förklaring ofver Hällristningar' (*Antiquarisk Tidskrift för Sverige*, ii); Montelius, 'Sur les Sculptures de Rochers de la Suède,' *Compte rendu du Congrès d'Anthropologie et d'Archéologie préhistoriques*, Stockholm, 1874, pp. 453 seqq.; N. G. Bruzelius, 'Sur les rochers sculptés découverts en Scanie' (ibid., pp. 475 seqq.).

[23] C.r. Congrès, etc., Stockholm, vol. i, p. 466, Fig. 22.

[24] Sir J. G. Simpson, *British Archaic Sculpturing*, Plates XXXIV, XXXV.

[25] *Op. cit.*, Pl. XXVII.

[26] 'On the Tumuli and Inscribed Stones at New Grange, Dowth and Knowth, pp. 32 seqq. (Trans. of R. I. Academy, 1892.)

[27] Capitan, Breuil et Charbonneau-Lassay, 'Les Rochers gravés de Vendée' (Bull., 1904, Acad. Inscript. Paris); and see E. Cartailhac, *Anthropologie*, xvi, pp. 192, 193, Yazarların Vendée kayalarını Neolitik Çağ ile karşılaştırdığı anıt grubunu belirtme eğilimi.

[28] See Coffey (*op. cit.*, p. 33, Fig. 24), İlk önce New Grange ile olan analogiye dikkat çekti. D. A. Mauricet tarafından üretilen aynı dolmenlerin başka bir heykel levhasını karşılaştırm. (*Étude sur le Manné Lud*, Vannes, 1864, Plates VII-IX). Similar 'ship' signs occur on the slabs of Mein Drein.

[29] Ricardo Severo, 'As Necropoles Dolmenicas di Traz-os-Montes' (Portugalia t. i. Oporto, 1903).

[30] Don Manuel de Góngora y Martinez, *Antigüedades prehistóricas de Andalucía*, pp. 64 seqq.

[31] Bu Kuzey Afrika grubu hakkındaki bilgilerimize son zamanlarda yapılan katkılardan bazıları G. B. M. Flammant, 'Les Pierres Écrites (Hadjrat Mektoubat) du Nord d'Afrique et spécialement de la région d'In-Salah' (Congrès International d'Anthropologie et d'Archéologie préhistoriques, Paris, 1900).

[32] S. Berthelot, *Bull. de la Soc. Géogr. de Paris*, 1875.

[33] İlk olarak 1650'den P. Gioffredo, *Storia delle Alpi Marittime*den bahsettiler.

[34] Maraviglie ilk olarak bilimsel olarak Bay F. G. S. Moggridge tarafından tanımlanmıştır. (Trans. of Congress of Preh. Arch. 1868, pp. 309 seqq.). See, too, L. Clugnet,

Matériaux, xii. 1877, pp. 379 seqq.; Issel, Bull. di Pal. It., 1901.

[35] C. Bicknell, The Prehistoric Rock Engravings of the Italian Maritime Alps, Bordighera, 1902 and 1903.

[36] 1893'te Finalmarina'dan Padre Amerano'nun rehberliğinde orayı ziyaret ettim.

[37] Düşüncelerimi 18 Aralık 1897, Athenaeum'da görebilirsiniz.

[38] C. Bicknell, op. cit., pp. 38, 39.

[39] Ilios, Whorl No. 1983.

[40] Profesör Sayce, ancak, Ilios, s. 696, go-ti-re 'gibi yazıların' süs için tasarlanma olasılığını not eder.

[41] Primitive Secret Societies, Macmillan, 1908.

[42] Theog. 681.

[43] Wallis, The Advance of our West African Empire, p. 239.

[44] Cf. Dieterich, Archiv für Relig. Wiss., xi, p. 173.

[45] Soph. Ant. 965.

[46] Eumelus, cp. Schol. Il. Z. 131.

[47] British Central Africa, p. 439.

[48] Cf. Du Chaillu, A Journey to Ashongo Land, p. 52.

[49] Alldridge, The Sherbro and its Hinterland, pp. 153 ff.

[50] Plat. (Rep. 565 d). Cf. De Visser, Nicht-menschengestaltige Götter, p. 46.

[51] Theog. 386 ff.

[52] Dionys. Hal. Antiq. i. 71.

[53] Plut. Num. 15.

[54] See Folklore, xv. 304.

[55] Vali'nin Federal Hükümet'e raporunu içeren 1907 tarihli Papua Beyaz Kitabına göre, geçen yıl boyunca işlenen beyaz bir adamın tek cinayeti bu ilacın dileklerinden kaynaklanıyordu. Hariki denilen bir yerli yeni bir ev inşa etti ve onu güçlendirmek ve kırmızı kil ve hindistancevizi yağı karışımıyla boyamak istedi. Bu amaçla, öyle görünüyordu ki, özel tıp gerekiyordu ve mümkün olduğu kadar güçlü olması için Hariki beyaz bir adamdan almaya karar verdi. Kendisini oldukça arkadaşça davrandığı Weaver adlı bir pazar bahçıvanını öldürerek elde etti. Nitekim ilaç alındığında Hariki ve arkadaşları, Weaver'ı hayata döndürmek için, takılar konusunda yetenekli bir partinin rehberliğinde devam etti. Ayaklarından başladılar ve başardılar, dediler ki, vücudun tüm alt kısmını yeniden canlandırdılar; fakat göğsünde geçemedikleri büyük bir yara vardı. Böylece, sonunda, cesedi sakladılar ve timsahlar tarafından yenilmiş gibi görünmesini istediler.

[56] Flegyailerin en güçlüsü olan Phorbas, krallarını seçti. Bir meşe altında yaşadı, bütün gelenlerle güreşti ve kafalarını meşe üzerine astı. Eleusis'in Kerkyon'u (ve Quercus?) Aynı şeyi yaptı. Oinomaos da öyle. Kızının talipleri onu bir araba yarışına davet etmek zorunda kaldı; mağlup ettiği kişilerin başkanlarını astırdı. Pelops, onu yendikten sonra, onu yendi ve krallığı aldı. Kuşların içindeki Zeus'un kızı Basileia, "Kraliçe" olduğundan, kızı eliyle taşıdı. Kyknos, kafataslarından oluşan bir piramit yaptı. Diğerleri rakiplerini çeşitli şekillerde öldürdü.

[57] Theog. 485 ff. Cf. 690, Zeus'un gök gürültüsü ile silahı olarak savaştığı yer; ayrıca 853 ff., "ölümlülerin ve ölümsüzlerin kralı olacaktı, ancak Zeus onu gördü ve gök-gürültüsünü kullandı" diye nitelendiriyordu.

[58] Bu yüzden bizim Tanrı sistemimizde Zeus hiç yutulmaz: sadece taş yutulur. Ve yeniden görüldüğü zaman Zeus, Pythoda bir işaret olacaktı. Yorumu pek gerek

yok. Hiç kimse, 'Teogon'un hikâyelerini orijinal hallerinde taşıdığımızı sanmaz. Kitapta görülebilecek "kirlenme" ve "uzlaşma" var.

[59] Paus. x. 24, 5; cp. ix. 2, 7 and Frazer's note.

[60] ὄρσει νεογίλου παιδὸς ἀντήνμαίης ἐν κόλπῳ κεκληγότος ἀμφὶ γάλακτι (Lithica, 360-99).

[61] Cp. Spencer and Gillen, Central Australia, p. 337. Çeşitli durumlar Dieterich, Muttererde, s. 20 f verilmiştir. İnanç çok yaygın.

[62] Preuss, in Archiv für Rel. Wiss., xi. 576.

[63] Howitt, Native Tribes of South-East Australia, pp. 371, 533 ff., 546.

[64] The Muses were the daughters of Mnemosyne: but who was their father?

[65] Schol. Od. xix. 163.

[66] Fr. 64 (Didot).

[67] Fr. 25 (Didot).

[68] Plut. De Plac. Phil. v. 19 (Ritter and Preller, 7th ed., 16).

[69] Euseb. Praep. Ev. i. 8 (R. P. 16).

[70] Plut. Symp. Quaest. viii. 8. 4 (R. P. 16).

[71] Hippocrates, περί φύσιος παιδίου (ed. Kuhn, Leipzig, 1825, p. 391).

[72] Hippolytus, Ref. Haer. i. 9 (R. P. 171).

[73] Herodotus ii. 143.

[74] Herodotus ii. 10-11.

[75] Herodotus ii. 12.

[76] Herodotus v. 9.

[77] Aeschylus, Fr. 177.

[78] Fr. 183.

[79] Suppl. 286.

[80] Fr. 303.

[81] Fr. 290.

[82] P. V. 808.

[83] Fr. 178.

[84] Suppl. 287.

[85] P. V. 723.

[86] Compare μύρμηκες in P. V. 453 with Hes. Fr. 64, about the aborigines of Aegina, and with Lucretius v. 790 ff.

[87] Persae, 181 ff.

[88] Suppl. 234 ff.

[89] Suppl. 287-8.

[90] Suppl. 241-3.

[91] Suppl. 244-5.

[92] Suppl. 279 ff.

[93] viii. 144 αὐτίς δὲ τὸ Ἑλληνικόν, ἔὼν ὁμαιμόν τε καὶ ὁμόγλωσσον, καὶ θεῶν ἰδρύματά τε κοινά καὶ θυσίαι ἡθεά τε ὁμότροπα, τῶν προδότας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι.

[94] Religion and Conscience in Ancient Egypt, pp. 18-20.

[95] Herodotus iv. 23 ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι (1) πάντες φαλακροὶ ἐκ γενετῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ φήλαι ὁμοίως, καὶ γένεια ἔχροντες μεγάλα, (2) φονὴν δὲ ἰδίης ἰέντες, (3) ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, (4) ζήντες δὲ ἀπο δενδρέον. An exactly similar series of adversatives follows in the very next sentence, about the Pontikon tree.

[96] Herodotus vii. 183.

[97] Herodotus vii. 181.

[98] Herodotus iv. 110.

[99] Herodot'un deyimini i. 105, kesin olarak yorumlanırsa, İskitlerin kendilerinin de bu kusurdan muzdarip olduğu ve bunun için sebep olduğu hikâyeyi verdiği anlamına gelir.

[100] Hippocrates, *περὶ ἰερῆς νόσου* (ed. Kuhn, Leipzig, p. 561), ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτέῳ δοκεῖ ταῦτα τὰ πάθεα θεῖα εἶναι καὶ τάλλα πάντα, καὶ οὐδὲν ἕτερος ἐτέρου θειότερος οὐδὲ ἀνθρώπινωτερον, ἀλλὰ πάντα θεῖα· ἕκαστον καὶ ἔχει φύσιν τῶν τοιούτων, καὶ οὐδὲν ἄνευ φύσιος γίγνεται.

[101] Herodotus v. 9.

[102] Murray, *The Rise of the Greek Epic*, p. 69.

[103] Tabii ki Mısır, ilk hanedanlar altında bu yönde harika şeyler yapmıştı.

[104] Hippocrates, *περὶ Ἀέρων* (ed. Kuhn), p. 551.

[105] Hippocrates, *περὶ Ἀέρων* (ed. Kuhn), p. 550.

[106] Diogenes Laertius ii. 16 (R. P. 169).

[107] *Simpl. in Arist. Phys.* fol. 6 (R. P. 170).

[108] Choerilus is the only early authority for the theory, criticized by Hdt. iii. 115, that the Eridanus is in Germany. Serv. ad Virg. G. i. 482 'Thesias (Ctesias) hunc (Eridanum) in Media esse, Choerilus in Germania, in quo flumine Edion (Phaethon) extinctus est.' Fr. 13 (Didot). Choerilus fr. 3 (Didot):

μηλονόμοι δὲ Σάκαι, γενεῇ Σκύθαι, αὐτὰρ ἔναιον Ἀσίδα
πυροφόρον, νομάδων γε μὲν ἦσαν ἄποικοι ἀνθρώπων
νομίμων.

[109] Fragment 189 ἀλλ' ἰππάκης βρωτῆρες εὐνομοὶ
Σκύται. Fragment 184:

ἔπειτα δ' ἵξει δῆμον ἐνδικώτατον... ἀπάντων καὶ φιλοξενώτατον Γαβίους, ἔν οὗτ' ἄροτρον οὔτε γατόμοστέμνει δίκηλλ' ἄρουραν. ἀλλ' αὐτόσποροιγύαι φέρουσι βίον ἄφθονον βρότοις.

[110] Plato, Rep. 370-2.

[111] Plato, Rep. 373.

[112] Çok daha açık ve ayrıntılı, Yasalardaki Sokratik doktrinin temelini oluşturan yabancı geleneklerin karşılaştırmalı çalışmasıdır. Beşinci yüzyılın, Sarmatyalılar (804 E), Amazonlar (806 A), Trakyalılar (805 D) ve benzerlerinin stok örnekleri Spartalılar ve Girtililer, Persler, Mısırlılar ile yan yana, ve Fenikeliler (750 C). Ancak dördüncü yüzyıl düşüncesinin antropolojik temeli, ayrı bir konudur ve kendi için bütün bir bölüm gerektirecektir.

[113] Hdt. i. 59.

[114] P. Ure, Journ. Hell. Studies, xxvi. pp. 134 ff.

[115] Aen. i. 607 foll. Cp. Aen. iii. 429—

Praestat Trinacrii metas lustrare Pachyni Cessantem, longos et circumflectere cursus:

where the slow movement and circuitous course of a lustratio are in the poet's mind.

[116] Marquardt, Staatsverwaltung, iii. p. 175. Cp. Serv. Aen. iii. 67, and Virg. Aen. vi. 229.

[117] Iron was taboo in the grove of Dea Dia: but the Fratres Arvales had a system of piacula enabling them to use it for pruning, &c., when necessary.—Henzen, Acta Fratr. Arv. 22.

[118] Serv. Aen. i. 136, x. 32, xi. 842.

[119] Cato R. R. 139, 140; Henzen, Acta Fratr. Arv. 136 foll.: cp. Ovid, Fasti iv. 749 foll.

[120] Bu, bölüm 83 ve 141'deki Cato diline göre çı-

karım. Sığırlar ormandayken, onlar için özel bir dua formülü var: bakınız ch. 83. Ager kelimesi, sanırım, sürülerin yaz aylarında beslendiği ormanlık alan dâhil, alınamaz ve Mayıs ayında, şehvet gerçekleştiğinde, kış merasından çoktan uzaklaşacaklardı. Bu akıntı için formülde (141) Cato çoban ve sığırları içine katar; ama onlar duadaki en göze çarpan nesneler değiller ve şu anda kutsal sınırları dâhilinde olmasalar da, sadece çiftliğe ait olarak bahsedildiğini düşünmeye meyilliyim.

[121] Plin. N. H. xvii. 266, xxviii. 78.

[122] Relig. u. Kultus, p. 130.

[123] Varro, L. L. v. 143; Serv. Aen. v. 755 (from Cato); Plut. Romulus x.

[124] Bücheler, Umbrica, p. 42 foll.

[125] Bücheler, Umbrica, p. 84 foll.

[126] Belki de, atın başı için nüfusun iki bölümü arasındaki karışıklık onların gözünde sakıncalıydı.

[127] Relig. u. Kultus, p. 131. On the same day there was a sacrifice to that fortis dea, Nerio without doubt, who was in some unknown sense the consort of Mars (Ovid, Fasti iii. 849).

[128] Farnell, Evolution of Religion, p. 136.

[129] De Nat. Deorum, ii. 36. 82.

